

Doelmatigheid mbo in de regio

Citation for published version (APA):

Bertrand-Cloodt, D. A. M., Cörvers, F., Dijkman, S., & van Thor, J. A. F. (2013). Doelmatigheid mbo in de regio. (ROA Technical Reports; No. 001). Maastricht: Research Centre for Education and the Labour Market.

Document status and date:

Published: 01/01/2013

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Doelmatigheid mbo in de regio

Daniëlle Bertrand-Cloodt
Frank Cörvers
Sander Dijksman
Jesper van Thor

ROA Technical Report

ROA-TR-2013/1

Research Centre for Education and the Labour Market
Maastricht University
P.O. Box 616, 6200 MD Maastricht, The Netherlands
T +31 43 3883647 F +31 43 3884914

secretary-roa-sbe@maastrichtuniversity.nl
www.roa.nl

Doelmatigheid mbo in de regio

Daniëlle Bertrand-Cloodt
Frank Cörvers
Sander Dijksman
Jesper van Thor

ROA-TR-2013/1
januari 2013

Research Centre for Education and the Labour Market
Maastricht University
P.O. Box 616, 6200 MD Maastricht, The Netherlands
T +31 43 3883647 F +31 43 3884914

secretary-roa-sbe@maastrichtuniversity.nl
www.roa.nl

Inhoud

Inhoud	3
Voorwoord.....	4
1 Inleiding.....	5
2 Arbeidsmarkt	11
2.1 Werkgelegenheid.....	11
2.2 Participatie	15
2.3 Comparatieve voordelen	19
3 Onderwijs.....	27
3.1 Werkgelegenheid schoolverlaters mbo	27
3.2 Doelmatigheid mbo-onderwijs	28
4 Aansluiting opleidingsaanbod met de regionale arbeidsmarkt.....	34
4.1 Aanbod van schoolverlaters ten opzichte van werkgelegenheid.....	35
4.2 Indicatoren match onderwijs-arbeidsmarkt.....	37
5 Conclusies.....	46
5.1 Schaalgrootte mbo-opleidingen.....	47
5.2 Arbeidsmarktrelevantie mbo-opleidingen	49
5.3 Aanbod mbo'ers: arbeidsmarktregio versus Nederland	49
Statistische Bijlage.....	52

Voorwoord

Dit onderzoek is verricht op basis van een onderzoeksvoorstel door het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) aan het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Het rapport gaat in op de doelmatigheid van opleidingen in het mbo, zowel wat betreft de schaalgrootte in relatie tot de kostenefficiëntie van opleidingen, als de aansluiting met de regionale arbeidsvraag. De auteurs danken de leden van de begeleidingscommissie van het Project Onderwijs-Arbeidsmarkt (POA) voor hun constructieve commentaar.

1 Inleiding

In het Actieplan mbo¹ wordt opgeroepen om tot een "...doelmatig aanbod aan beroepsopleidingen op regionaal niveau" te komen. Het Ministerie van OCW wil instellingen steunen bij het maken van afspraken voor een doelmatig regionaal onderwijsaanbod, in samenwerking met het bedrijfsleven. Basaal hiervoor is: "...vraag en aanbod van mbo-opleidingen cijfermatig zo goed mogelijk in kaart te brengen."

Het beschikbaar stellen van regionale gegevens is gedurende de laatste jaren steeds belangrijker geworden. Enerzijds worden veel regio's geconfronteerd met vergrijzing en ontgroening, anderzijds zijn er vaak ambities om de ontwikkeling van de economische topgebieden in de regio te ondersteunen. Meer economische groei leidt welhaast vanzelfsprekend tot meer schaarste op de arbeidsmarkt, en tot een grotere druk om het regionale arbeidspotentieel beter te benutten, onder meer door een verbetering van de aansluiting tussen de instroom vanuit het onderwijs en de regionale vraag op de arbeidsmarkt. Scholen en werkgevers concurreren weliswaar om leerlingen c.q. personeel, maar kunnen ook samenwerken om de regionale onderwijsvoorzieningen en het beschikbare arbeidspotentieel beter te benutten, en waar nodig te verbeteren en af te stemmen op de personeelsbehoefte. Door de concurrentiestrijd tussen scholen is er vaak versnippering ontstaan, die ten koste van de kwaliteit van de opleidingen gaat. Het vorige kabinet wilde dat het aanbod aan beroepsopleidingen wordt afgestemd op de behoefte van het regionale bedrijfsleven en aansluit op de economische topgebieden uit de Bedrijfslevenbrief². In het regeerakkoord van 29 oktober 2012 is eveneens opgenomen dat het aantal opleidingen in het mbo dient te worden verminderd en de macrodoelmatigheid moet worden vergroot.

Concept doelmatigheid

In de Nederlandse beleidsliteratuur wordt het begrip doelmatigheid of macrodoelmatigheid veelvuldig besproken. In een recent advies spreekt de Onderwijsraad (2012)³ van een macrodoelmatig opleidingsaanbod als er een goede aansluiting is met de behoefte van jongeren die het onderwijs volgen en met de behoeftes op de arbeidsmarkt. Ook moet er sprake zijn van efficiënte organisatie van het onderwijs in een regio. Het opleidingsaanbod kan ondoelmatig zijn als jongeren geen goede inschatting kunnen maken van de arbeidsvraag naar de opleidingen die zij willen volgen, als er teveel versnippering is van dezelfde kleine, relatief dure opleidingen aan verschillende ROC's in een regio, of als werkgevers teveel gericht zijn op de invulling van de vacatures op de korte termijn en te weinig op scholing van hun werknemers voor de langere termijn.

In het mbo hebben ROC's veel ruimte om nieuwe opleidingen aan te bieden. Dit kan leiden tot teveel specifieke opleidingen doordat zij de neiging hebben om te veel te willen inspelen op de voorkeuren van jongeren (o.a. vanwege de afhankelijkheid in hun bekostiging) en op de behoeftes van werkgevers die druk hebben uitgeoefend om een veelheid aan kwalificatiedossiers op te bouwen. In het hoger onderwijs vindt er bij de aanvraag van een nieuwe opleiding een macrodoelmatigheidstoets plaats door de CDHO (Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs). In deze toets wordt gekeken naar de arbeidsmarktrelevantie van de opleiding, de regionale spreiding van het hoger onderwijs en de concurrentie met bestaande opleidingen.

¹ Ministerie van OCW (2011), *Actieplan mbo 'Focus op Vakmanschap 2011-2015'*, Kamerbrief, 16 februari, Den Haag.

² Ministerie van EL&I (2011), *Bedrijfslevenbrief*, Kamerbrief, 13 september, Den Haag.

³ Onderwijsraad (2012), *Zicht op een macrodoelmatig onderwijsaanbod*, Advies aan de Tweede Kamer, juni, Den Haag.

In Vink et al. (2010)⁴ wordt benadrukt dat wat als doelmatig wordt beoordeeld afhangt van het perspectief van de belanghebbende, i.c. de overheid, het bedrijfsleven of de onderwijsinstelling. Zo heeft de overheid er belang bij dat tegen zo laag mogelijke kosten (bijv. als percentage van het bruto binnenlands product) een zo hoog mogelijk maatschappelijk rendement kan worden behaald. Rendement kan hierbij worden uitgedrukt in aantal deelnemers, aantal diploma's, doorstroom naar vervolgonderwijs en opleidingsniveau van de bevolking. Het bedrijfsleven heeft er meer belang bij dat er op elk moment voldoende aanbod is van goed gekwalificeerde schoolverlaters. Hier kan men spreken van het zogenaamde externe rendement op de arbeidsmarkt, dus in welke mate zijn schoolverlaters inzetbaar en productief in het bedrijfsleven of bij de overheid. Daarvoor kan worden gekeken naar het salaris van schoolverlaters, de horizontale en verticale aansluiting tussen opleiding en werk, werkloosheid, de aard van het dienstverband, etc. Onderwijsinstellingen kijken daarentegen meer naar het interne rendement van de opleidingen, in termen van bijvoorbeeld voortijdig schoolverlaten, studievertraging, etc. Onderwijsinstellingen hebben oog voor de kosten van dure, kleine opleidingen (bijv. in de techniek), de instroommogelijkheden in de verschillende opleidingen om meer deelnemers te trekken, en de beoordeling door de onderwijsinspectie wat betreft bijvoorbeeld onderwijstijd, curriculum en examinering.

In Eimers (2012)⁵ wordt een afwegingskader weergegeven bij het inrichten van een regionaal en sectoraal opleidingsaanbod. Ten eerste is de arbeidsmarktrelevantie van belang in termen van actuele en toekomstige vraag (uitbreidings- en vervangingsvraag) gedifferentieerd naar opleiding. De arbeidsvraag bepaalt hier de gewenste aard en omvang van het opleidingsaanbod. Ten tweede is de toegankelijkheid voor studiekeziers van belang. Het gaat bijvoorbeeld om de mogelijkheid om een opleiding te volgen in de regio. De potentiële instroom voor het mbo bestaat uit de directe instroom vanuit het vmbo, uit doorstromers en herstarters in het mbo, en uit zij-instromers die werkzaam zijn in een middelbaar of hoger beroep. Ten derde gaat het in het afwegingskader ook om doelmatigheid. Centraal staat daarbij kostenefficiëntie, dat wil zeggen de optimale inzet van publieke middelen op boven-instellingsniveau. Als niet doelmatig kunnen worden beschouwd opleidingen die minder dan 18 deelnemers hebben, met uitzondering van opleidingen die uniek zijn in Nederland en in een specifieke arbeidsvraag voorzien. Bovendien wordt er bij doelmatigheid verwezen naar de kwaliteit en continuïteit van het onderwijsproces en de opbrengsten van opleidingen volgens de Inspectie van het Onderwijs.

De Onderwijsraad (2012) concludeert dat de macrodoelmatigheid van opleidingen in Nederland over het geheel gezien voldoende is, maar dat er wel verbeterpunten zijn. Zo zijn er zijn nog teveel opleidingen waarvan afgestudeerden spijt hebben van de gekozen opleiding. Als er betere informatie wordt gegeven over de studiekeuze, zou deze spijt kunnen worden teruggedrongen. Ook het perspectief op de arbeidsmarkt laat voor sommige opleidingen te wensen over, en zijn er teveel kleine opleidingen. De Onderwijsraad wijst ook op de spanning tussen deze elementen. Zo zou een hogere kostenefficiëntie met een grotere schaal van de opleiding bereikt kunnen worden door verbreding van een opleiding of door concentratie van verschillende opleidingen op één locatie. Er komen dan weliswaar meer deelnemers op de opleiding af, maar de opleiding wordt wat minder beroepsgericht met wellicht een slechter arbeidsperspectief tot gevolg. Bovendien hebben jongeren dan minder keuzemogelijkheden in hun directe omgeving waardoor ze meer reistijd hebben of moeten kiezen voor een opleiding die wat slechter aansluit bij hun interesses.

⁴ R. Vink, M. Oosterling, M. Vermeulen, T. Eimers, R. Kennis (2010), *Doelmatigheid van het middelbaar beroepsonderwijs*, IVA beleidsonderzoek en advies in samenwerking met Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt (KBA), Tilburg/Nijmegen.

⁵ Eimers, T., P. den Boer, R. Vink, M. Kat-de Jong, M. Vermeulen, G. Busse, D. Frommberger (2012), *Macrodoelmatigheid van het opleidingsaanbod in het mbo, Ervaringen in Denemarken, Duitsland, Engeland en Finland*, IVA/KBA, Nijmegen.

Doelstelling van het rapport

Het rapport *Doelmatigheid mbo in de regio* beoogt voor het middelbaar beroepsonderwijs⁶ zicht te bieden op de doelmatigheid van opleidingen in alle regio's van Nederland. In dit rapport wordt aangesloten op indicatoren in de analyse van de Onderwijsraad (2012). Deze indicatoren kunnen worden gebruikt voor de zogenaamde knipperlichtnormen die de Onderwijsraad voorstelt: de knipperlichten gaan branden als opleidingen onvoldoende scoren op kostenefficiëntie en arbeidsmarktperspectief. Inhoudelijk gezien is de centrale vraag: *Hoe doelmatig is het aanbod van opleidingen in een regio en welke verbetermogelijkheden zijn er wat betreft de aansluiting met de werkgelegenheid en regionale arbeidsvraag?*

In deze vraagstelling kan onderscheid worden gemaakt tussen twee dimensies in de doelmatigheid:

1. Wat is de schaalgrootte van de opleidingen in de regio, dat wil zeggen hoe groot is de deelname aan de verschillende opleidingen?
2. Hoe groot is de regionale arbeidsvraag naar de opleidingen in de regio, en komt het aanbod van schoolverlaters tegemoet aan de vraag naar personeel van werkgevers?

In dit rapport wordt niet gekeken naar de doelmatigheid van de verschillende opleidingen van de ROC's, maar naar de doelmatigheid van het opleidingsaanbod in een regio en de aansluiting met de vraagzijde van de regionale arbeidsmarkt. De bedoeling hiervan is dat actoren in een regio (onderwijsinstellingen, werkgevers, overheden, UWV WERKbedrijf) in gesprek gaan over de scores in hun regio, in het bijzonder als een minder goede doelmatigheid wordt geconstateerd ten opzichte van andere regio's (benchmarking). Een slechte score betekent niet per se een slechte doelmatigheid. Er kunnen bijzondere redenen of omstandigheden zijn waarom een regio minder goed scoort op doelmatigheid zonder dat dit direct tot ingrijpen noopt. Zo kan een relatief groot aanbod van groene opleidingen in een regio erop duiden dat deze opleidingen een bovenregionale functie hebben, waardoor ook werkgevers in andere regio's bediend worden met jonge vakbekwame arbeidskrachten voor de agrarische sector. Een ander voorbeeld is volgens de Onderwijsraad (2012) het bestaan van 'unieke en maatschappelijk relevante kleine opleidingen' in een regio, die nergens anders in Nederland meer worden aangeboden. Opheffing van een dergelijke opleiding zou kunnen betekenen dat beroepsspecifieke vaardigheden op middelbaar niveau voor Nederland verloren gaan.

Regio-indeling en indicatoren

In voorliggend rapport wordt uitgegaan van de 30 arbeidsmarktregio's die tot ca. medio 2012 voor UWV WERKbedrijf, SBB en Ministerie van SZW als uitgangspunt golden voor het regionale arbeidsmarktbeleid en de publicatie van arbeidsmarktgegevens.⁷ Het betreft de 30 arbeidsmarktregio's in de bijgaande kaart van Nederland (Figuur 1.1). De doelmatigheid van deze regio's wordt onderzocht door te kijken naar de verschillende opleidingen die in een regio worden aangeboden, hoe groot de deelname is aan deze opleidingen en in welke mate de opleidingen aansluiten op regionale arbeidsvraag nu en in de toekomst. Er wordt in dit rapport uitsluitend gekeken naar mbo-opleidingen op niveau 2, 3 en 4, omdat opleidingen op niveau 1 niet tot een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt opleiden. Niveau 1 van het mbo wordt door het CBS dan ook tot het vmbo-niveau gerekend.

De informatie over de 30 arbeidsmarktregio's wordt in dit conceptrapport in drie hoofdstukken onderverdeeld. Hoofdstuk 2 gaat nog niet direct in op de doelmatigheid van

⁶ Zie tekstbox 1.1 aan het einde van dit hoofdstuk voor een globaal overzicht van het middelbaar beroepsonderwijs in Nederland.

⁷ Inmiddels is er besloten om een aantal arbeidsmarktregio's op te splitsen, waardoor het totale aantal regio's op 35 is gekomen.

regio's, maar geeft een beeld van de omvang en aard van de regio's wat betreft werkgelegenheid en beroepsbevolking. Het gaat daarbij om indicatoren op twee beleidsterreinen: werkgelegenheid en participatie, waaronder netto participatiegraad en werkloosheid. Tevens wordt voor de verschillende regio's de verhouding gepresenteerd tussen de niet-werkende werkzoekenden en de openstaande vacatures. Ook wordt er gekeken naar de werkgelegenheidssamenstelling naar sector, beroep en opleidingsrichting, en naar de comparatieve voordelen van de regio's. Uitgangspunt bij alle indicatoren is de regionale (beroeps)bevolking, dat wil zeggen het woonadres van de personen in de regio.

Figuur 1.1
De indeling van Nederland naar 30 arbeidsmarktregio's

Bron: UWV WERKbedrijf

Arbeidsmarktregio's:

1 Friesland	16 Midden-Gelderland
2 Groningen	17 Zuid-Gelderland
3 Drenthe	18 Rivierenland
4 Noord-Holland-Noord	19 Holland-Rijnland
6 Zuid-Kennemerland	20 Haaglanden
7 Groot-Amsterdam	21 Midden-Holland
8 Gooi- en Vechtstreek	22 Rijnmond
9 Midden-Utrecht	23 Drechtsteden
10 Oost-Utrecht	24 Zeeland
11 Flevoland	25 West-Brabant
12 IJssel-Vechtstreek	26 Midden-Brabant
13 Twente	27 Noordoost-Brabant
14 Stedendriehoek	28 Zuidoost-Brabant
15 Achterhoek	29 Noord- en Midden-Limburg
	30 Zuid-Limburg

In hoofdstuk 3 staat de schaalgrootte van het mbo-opleidingsaanbod als dimensie van doelmatigheid centraal. Zoals gezegd kan een veelheid aan kleine opleidingen in een regio duiden op een lage kostenefficiëntie en daarmee een geringe doelmatigheid. Er wordt derhalve gekeken naar het percentage kleine mbo-opleidingen (crebo) in een regio. Een kleine opleiding is een opleiding met minder dan 18 deelnemers in een voltijds bol-opleiding (beroepsopleidende leerweg). Voor gediplomeerde werkzame schoolverlaters is dit aantal lager gesteld, namelijk op 5 schoolverlaters of minder. Voor zowel leerlingen als werkzame gediplomeerde schoolverlaters wordt in dit hoofdstuk eveneens het aandeel personen berekend in de kleine opleidingen.

In hoofdstuk 4 staat de aansluiting van het opleidingsaanbod op de regionale arbeidsvraag centraal als dimensie voor doelmatigheid. Er wordt voor de 30 arbeidsmarktregio's gekeken naar de situatie van schoolverlaters een jaar na afstuderen wat betreft spijt van de gevolgde opleiding, werkloosheid, onderbenutting en tevredenheid over de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.⁸ Een slechtere score op deze indicatoren betekent uiteraard een lagere doelmatigheid. Daarnaast wordt voor elke regio gekeken naar de mate waarin de verdeling van het aanbod van schoolverlaters naar opleidingsrichting aansluit bij de verdeling van de werkzame beroepsbevolking naar opleidingsrichting. Ook komt de mobiliteit in de vorm van pendel tussen arbeidsmarktregio's aan bod. Veel pendel van schoolverlaters naar andere regio's betekent dat de structuur van de beroepsbevolking naar opleidingsrichting wellicht minder goed aansluit bij de regionale arbeidsvraag.

Zoals gezegd is het doel van de gehanteerde indicatorenset dat beleidsmakers over een gezamenlijk referentiekader beschikken waar zij naar kunnen verwijzen, en waar zij elkaar op aan kunnen spreken. Vervolgens kunnen de noodzakelijke acties worden ondernomen op basis van de uitkomsten van het rapport. Indien het onderzoek *Doelmatigheid mbo in de regio* regelmatig (bijv. tweejaarlijks) zou plaatsvinden kan tevens worden gekeken welke voortgang er geboekt wordt.

Tot slot van deze inleiding wordt een korte beschrijving gegeven van de structuur van het middelbaar beroepsonderwijs in Nederland (tekstbox 1.1). Deze informatie is afkomstig van de mbo-raad en dient als achtergrondinformatie voor de lezer die minder goed op de hoogte is van het stelsel van middelbaar beroepsonderwijs in Nederland.

⁸ Zie ook de zogenaamde knipperlichtnormen van de Onderwijsraad (2012), *Zicht op een macrodoelmatig onderwijsaanbod*, Advies aan de Tweede Kamer, juni, Den Haag.

Tekstbox 1.1

Het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) in Nederland⁹

Mbo

Het middelbaar beroepsonderwijs bereidt mensen voor op de beroepspraktijk of een vervolgopleiding. Om de aansluiting op de arbeidsmarkt te garanderen hebben scholen van het middelbaar beroepsonderwijs (Regionale of Agrarische Opleidingscentra, ROC's c.q. AOC's) uitgebreide contacten met het regionale bedrijfsleven, gemeenten en maatschappelijke organisaties. Gediplomeerden die verder willen leren, stromen door naar een vervolgopleiding binnen de eigen school of in het hbo. Bij alle opleidingen in het mbo staat de aansluiting met de praktijk voorop.

Vier niveaus

Het middelbaar beroepsonderwijs heeft opleidingen op vier niveaus. De duur van de opleidingen loopt uiteen van een half jaar tot vier jaar.

- Niveau 1: assistentenopleiding voor eenvoudig uitvoerend werk (een half tot één jaar)
- Niveau 2: basisberoepsopleiding voor uitvoerend praktisch werk (twee tot drie jaar)
- Niveau 3: vakopleiding tot zelfstandig beroepsbeoefenaar zelfstandig uitvoerend werk, brede inzetbaarheid (twee tot vier jaar)
- Niveau 4: middenkaderopleiding (drie tot vier jaar) en specialistenopleiding (kopstudie van één tot twee jaar), volledig zelfstandig uitvoerend werk, brede inzetbaarheid of specialisatie

Twee leerwegen

Het middelbaar beroepsonderwijs heeft twee verschillende leerwegen of leerroutes. Bij alle opleidingen vormt de praktijk, de beroepspraktijkvorming (bpv), een belangrijk deel van de opleiding.

- Beroepsopleidende leerweg (bol): Deelnemers van een bol-opleiding hebben tijdens hun opleiding één of meerdere stageperiodes. De beroepspraktijkvorming vormt bij een bol-opleiding minimaal 20 en maximaal 60%.
- Beroepsbegeleidende leerweg (bbl): Een bbl-opleiding bestaat voor minimaal 60% uit praktijkvorming. Mensen die een bbl-opleiding volgen, werken met een arbeidsovereenkomst in een leerbedrijf en gaan meestal één dag per week naar school voor de theoretische onderbouwing. Studenten in de bbl-opleidingen zijn vaak wat ouder, de gemiddelde leeftijd is 25 jaar.

Vier sectoren

De opleidingen in het middelbaar beroepsonderwijs zijn verdeeld over vier sectoren:

- Zorg en welzijn
- Techniek
- Economie
- Groen

ROC's bieden opleidingen aan in de sectoren Zorg en welzijn, Techniek en Economie en verzorgen daarnaast opleidingen in de volwasseneneducatie. Vakscholen richten zich op de opleidingen voor één branche, zoals de grafische sector of de scheepvaart. De AOC's verzorgen de opleidingen voor de sector Groen. Daarbij horen ook opleidingen op het gebied van landbouw, plant- en dierverzorging, groene vormgeving en bijvoorbeeld milieubeheer.

Kwalificatiestructuur

Wat een student moet kennen en kunnen voor een diploma is vastgelegd in de kwalificatiestructuur. Scholen en bedrijfsleven werken momenteel samen aan een omvangrijke vereenvoudiging van de kwalificatiedossiers van de opleidingen.

Vooropleiding

Voor toegang tot opleidingen op niveau 3 en 4 is een vmbo-diploma nodig (kadergerichte of theoretische leerweg) of een overgangsbewijs naar havo/vwo 4. De opleidingen van de verschillende niveaus sluiten goed op elkaar aan. In een bepaald niveau behaalde certificaten geven vrijstellingen voor de vervolgopleiding. Een diploma op niveau 4 geeft toegang tot het hbo.

⁹ Bron: Mbo-raad (2012). In het eerder genoemde *Actieplan mbo 2011-2015 'Focus op vakmanschap'* worden echter wijzigingen van het mbo voorgesteld, onder meer dat de nominale studieduur wordt verkort van maximaal 4 naar 3 jaar, en het einde van de drempelloze instroom in niveau 2. Hier wordt nogmaals opgemerkt dat niveau 1 in dit rapport niet tot het mbo wordt gerekend, omdat het geen startkwalificatie voor de arbeidsmarkt is, en het CBS mbo niveau 1 tot vmbo-niveau rekent.

2 Arbeidsmarkt

In hoofdstuk 2 wordt de arbeidsmarktsituatie van de beroepsbevolking met een mbo-diploma in kaart gebracht. Dit hoofdstuk schetst de algehele arbeidsmarktsituatie in de arbeidsmarktregio's en dient als opstap naar de doelmatigheidsdiscussie in de volgende hoofdstukken. De verschillende indicatoren die gebruikt worden om de arbeidsmarktsituatie te duiden worden besproken voor de afzonderlijke arbeidsmarktregio's en voor Nederland als geheel. In totaal worden er 30 verschillende arbeidsmarktregio's onderscheiden. Het is belangrijk op te merken dat het hierbij gaat om de arbeidsmarktregio waar iemand woont. Zo wordt iemand die in Flevoland woont maar in Groot-Amsterdam werkt, in dit rapport tot de arbeidsmarktregio Flevoland gerekend.

De regionale arbeidsmarktsituatie wordt telkens besproken aan de hand van indicatoren op het gebied van twee beleidsterreinen: werkgelegenheid en participatie. Met betrekking tot de werkgelegenheid wordt per woonregio weergegeven het aantal mbo'ers dat werkzaam is en het aandeel mbo'ers in de werkzame beroepsbevolking. Participatie wordt beschreven aan de hand van de indicatoren werkgelegenheidsgraad (netto participatiegraad) en werkloosheid. Als laatste wordt gekeken naar de specialisatie van de 30 arbeidsmarktregio's op het gebied van productie en diensten. Dit wordt gedaan door voor elke regio te bekijken wat de zogenoemde comparatieve voordelen zijn ten opzichte van Nederland als geheel. Op deze wijze wordt een algemeen beeld geschetst van de arbeidsmarktsituatie in de arbeidsmarktregio's.

2.1 Werkgelegenheid

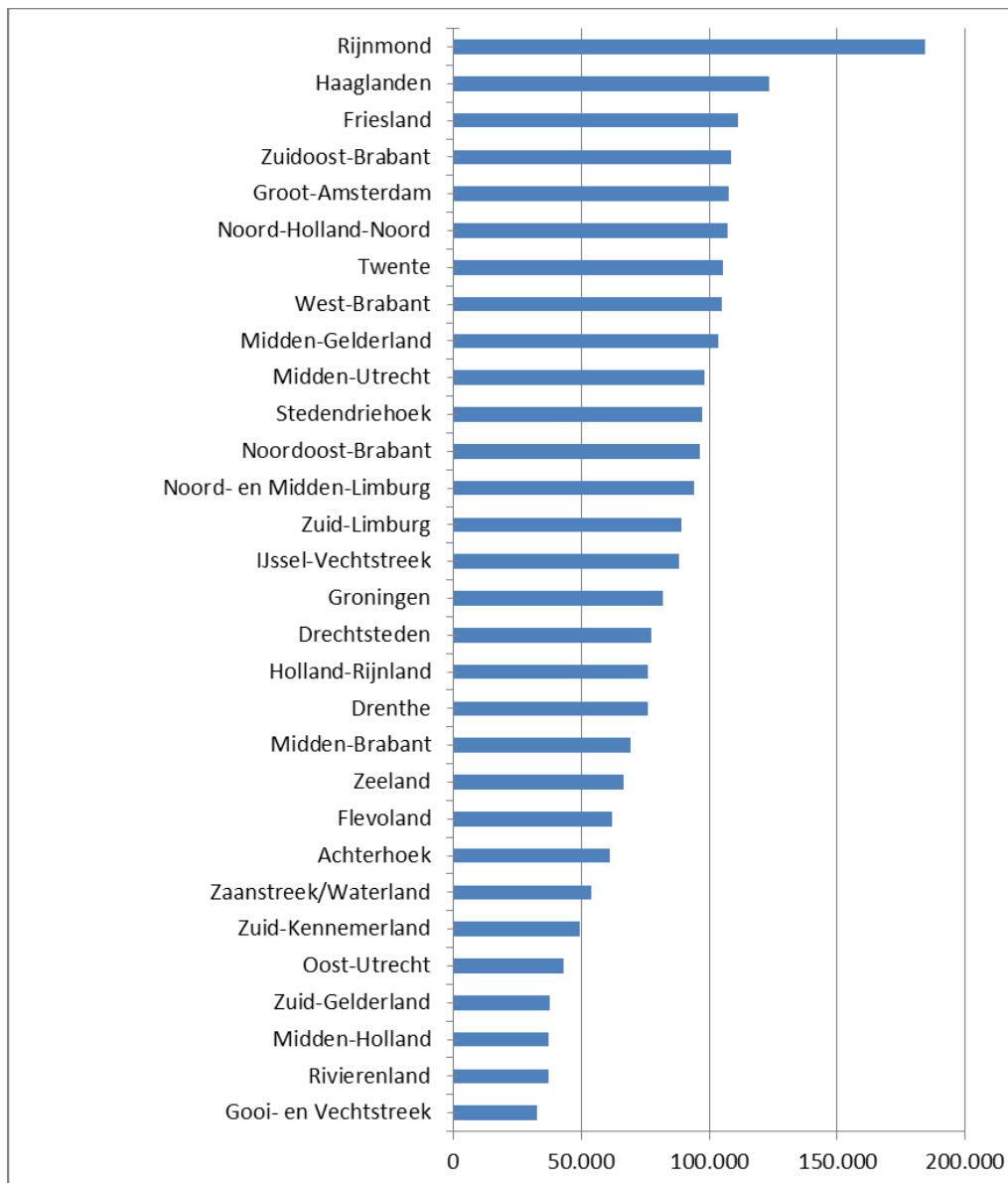
Omvang werkgelegenheid

De werkzame beroepsbevolking in Nederland bestond in 2010-2011 uit circa 7,4 miljoen personen. Van deze totale werkzame beroepsbevolking heeft een derde een opleiding in het middelbaar beroepsonderwijs gevolgd als hoogst genoten opleidingsniveau. In deze periode gaat het gemiddeld om een kleine 2,5 miljoen werkenden met een mbo-diploma. Figuur 2.1 laat de verdeling zien van deze werkende mbo'ers over de verschillende arbeidsmarktregio's. In een gemiddelde arbeidsmarktregio bestaat de populatie werkenden met een mbo-diploma uit circa 82.600 personen.

Tussen de afzonderlijke regio's zijn er echter behoorlijke verschillen waarneembaar. In de arbeidsmarktregio Rijnmond werken veruit de meeste mbo'ers. In 2010-2011 bestaat deze groep uit 184.500 personen. Ook in diverse andere arbeidsmarktregio's zijn meer dan 100.000 mbo'ers werkzaam. Dit is een combinatie van enerzijds geografisch gezien grote regio's en anderzijds regio's waar veel werkgelegenheid gesitueerd is. Het gaat hierbij om de regio's Haaglanden, Friesland, Zuidoost-Brabant, Groot-Amsterdam, Noord-Holland-Noord, Twente, West-Brabant, en Midden-Gelderland. Arbeidsmarktregio's met daarentegen juist weinig werkgelegenheid voor personen met een mbo-opleidingsachtergrond blijken vooral geconcentreerd te zijn in Midden-Nederland. In Gooi- en Vechtstreek, Rivierenland, Midden-Holland, en Zuid-Gelderland zijn minder dan 40.000 mbo'ers werkzaam.

Figuur 2.1

Werkzame beroepsbevolking met een mbo-diploma in personen per arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011

Bron: CBS (EBB)

Omvang werkgelegenheid naar mbo-opleidingsniveau

Tevens is voor de afzonderlijke arbeidsmarktregio's gekeken naar het niveau van de mbo-opleiding die voorheen gevolgd is door werkende mbo'ers. In deze rapportage worden de verschillende niveaus van de mbo-opleiding aangeduid als respectievelijk niveau 2 (medewerker/ basisberoepsbeoefenaar), niveau 3 (zelfstandig medewerker/ zelfstandig beroepsbeoefenaar/ vakopleiding) of niveau 4 (middenkaderfunctionaris/ gespecialiseerd beroepsbeoefenaar). Omdat een opleiding op niveau 1 (assistent beroepsbeoefenaar) geen startkwalificatie is en door het CBS tot vmbo-niveau wordt gerekend, wordt niveau 1 in het voorliggende rapport buiten beschouwing gelaten.

De verdeling van het aantal mbo'ers over de verschillende niveaus verschilt slechts in beperkte mate tussen de arbeidsmarktregio's (zie voor de aantallen de Statistische Bijlage,

tabel SB2.2). Het gros van de werkende mbo'ers in Nederland heeft een mbo-opleiding op niveau 4 afgerond. Dit geldt voor bijna 6 op de 10 werkenden met een mbo-diploma. Daarnaast behaalt landelijk gezien ruim een kwart een mbo-diploma op niveau 3, tegenover 13% op niveau 2. Deze verdeling is in grote lijnen eveneens terug te zien bij de afzonderlijke arbeidsmarktregio's. Alleen in IJssel-Vechtstreek, Stedendriehoek en Oost-Utrecht is het niveau van de gevolgde opleiding iets vaker (circa 5%-punt) niveau 4 dan het landelijk gemiddelde. In vergelijking met het landelijk gemiddelde hebben werkenden met een mbo-diploma in Zeeland juist minder vaak een opleiding op niveau 4 gevolgd (-5%-punt) en iets vaker dan gemiddeld (4%-punt) op niveau 3. In de overige arbeidsmarktregio's gaat het om kleinere verschillen.

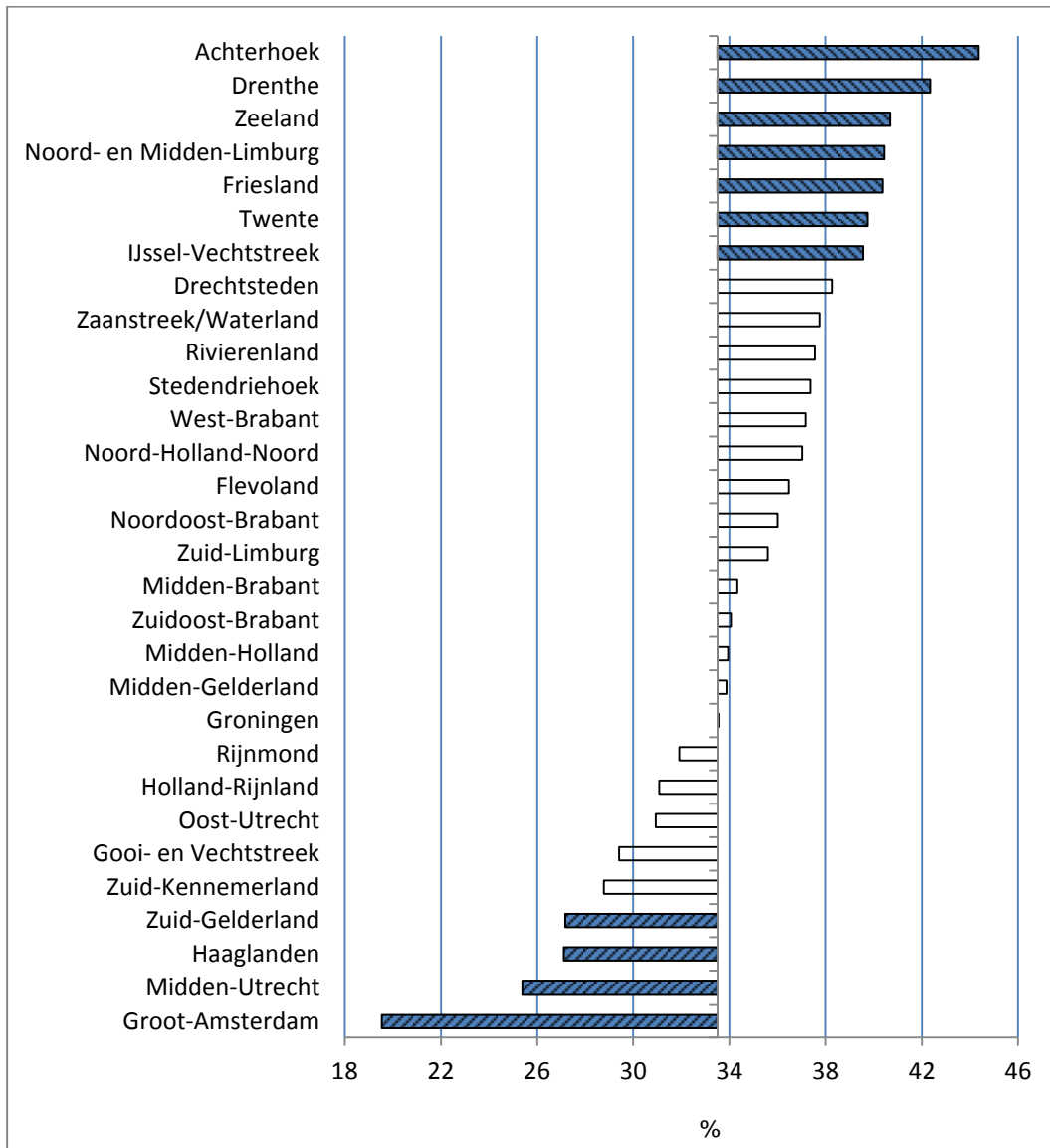
Aandeel mbo'ers in de werkzame beroepsbevolking

In figuur 2.2 is gekeken naar het aandeel mbo'ers onder de werkzame beroepsbevolking in de 30 arbeidsmarktregio's. Zoals eerder vermeld, heeft in Nederland gemiddeld een derde van de werkzame beroepsbevolking een diploma op mbo-niveau. De figuur geeft weer in welke mate een arbeidsmarktregio afwijkt van het landelijk gemiddelde. Arbeidsmarktregio's met een relatief groot aandeel werkende mbo'ers hebben in de figuur een balkje rechts van het landelijk gemiddelde, terwijl de regio's met een lager dan gemiddeld aandeel werkenden een balkje links van het gemiddelde hebben. De arbeidsmarktregio's met een gearceerd balkje wijken meer dan één standaarddeviatie af van het landelijk gemiddelde. Deze geven de echte uitschieters weer.

Uit figuur 2.2 blijkt dat het aandeel werkende mbo'ers in de arbeidsmarktregio Groningen in lijn is met het landelijk gemiddelde. In Groningen heeft dus een derde van de werkenden een mbo-diploma. Daarnaast zijn er ook enkele arbeidsmarktregio's die als 'echte mbo-regio's' aangemerkt kunnen worden. Van alle onderscheiden regio's is het aandeel mbo'ers in de Achterhoek het hoogst. Met ruim 44% ligt het aandeel mbo'ers in de Achterhoek 11%-punt hoger dan het landelijk gemiddelde. In algemene zin zijn het de meer perifere gebieden waar een groot deel van de werkenden uit mbo'ers bestaat. Evenals in de Achterhoek werken er namelijk relatief veel mbo'ers in Drenthe, Zeeland, Noord- en Midden-Limburg, Friesland, Twente en IJssel-Vechtstreek.

Figuur 2.2

Werkzame beroepsbevolking met een mbo-diploma als percentage van totale werkzame beroepsbevolking per arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011

Bron: CBS (EBB)

Noot: De arbeidsmarktregio's met een gearceerd balkje wijken meer dan één standaarddeviatie af van het landelijk gemiddelde.

2.2 Participatie

Werkgelegenheidsgraad

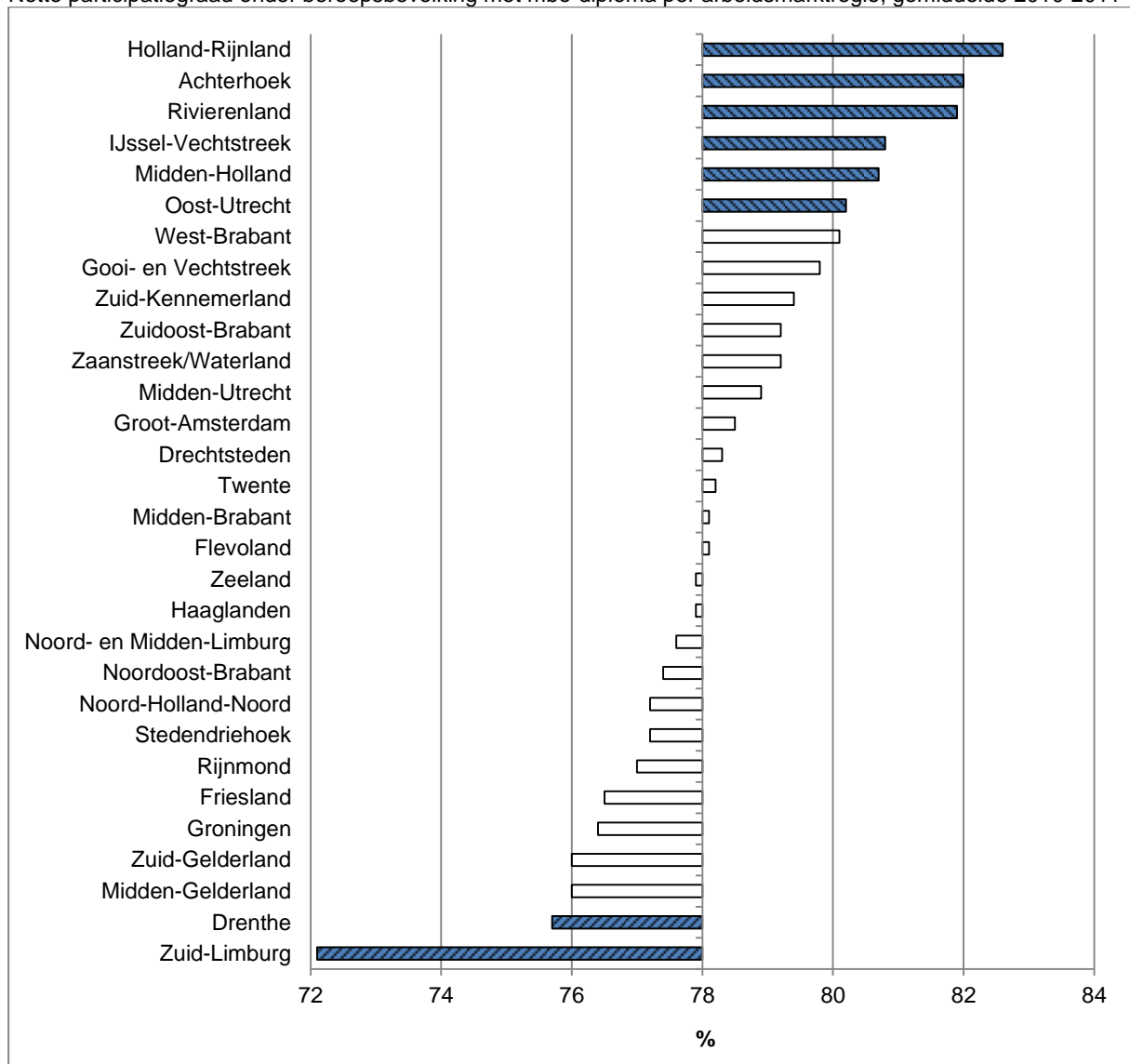
De werkgelegenheidsgraad, ook wel netto participatiegraad genoemd, geeft weer welk deel van alle personen van 15 tot 65 jaar werkzaam is. Hier wordt het aandeel werkende mbo'ers van de potentiële beroepsbevolking met een mbo-diploma in kaart gebracht. Zo wordt duidelijk of in een arbeidsmarktregio een groot deel van de potentiële beroepsbevolking werkzaam is. In de jaren 2010-2011 was de gemiddelde netto participatiegraad onder mbo'ers in Nederland 78%.¹⁰ In figuur 2.3 wordt uitgegaan van dit landelijk gemiddelde en wordt voor de 30 afzonderlijke arbeidsmarktregio's, de betreffende netto participatiegraad afgezet tegen het landelijk gemiddelde. Wat betreft de netto arbeidsparticipatie onder mbo'ers scoort de regio Holland-Rijnland het best. In Holland-Rijnland bedraagt de netto participatiegraad 83%. Op korte afstand volgen de Achterhoek en Rivierland met een netto participatiegraad van elk 82%. De andere drie arbeidsmarktregio's die qua werkgelegenheidsgraad onder mbo'ers meer dan een standaarddeviatie boven het landelijk gemiddelde scoren zijn IJssel-Vechtstreek, Midden-Holland en Oost-Utrecht.

In Zuid-Limburg was de deelname van mbo'ers aan het arbeidsproces in diezelfde periode veruit het laagst. Slechts 72% van de potentiële beroepsbevolking met een mbo-diploma had een betaalde baan. Deze lage deelname in Zuid-Limburg is te wijten aan de grote groep die niet tot de beroepsbevolking wordt gerekend, omdat zij niet snel beschikbaar zijn voor werk en ook niet actief naar werk. Is dit landelijk gezien circa 16% van de potentiële beroepsbevolking, in Zuid-Limburg gaat het om 21%. In Zuid-Limburg blijkt deze groep vooral te bestaan uit arbeidsongeschikten, waarbij vrouwen oververtegenwoordigd zijn. Naast Zuid-Limburg ligt ook in Drenthe de netto participatiegraad meer dan een standaarddeviatie onder het landelijk gemiddelde.

¹⁰ Scholieren en studenten worden hierbij buiten beschouwing gelaten.

Figuur 2.3

Netto participatiegraad onder beroepsbevolking met mbo-diploma per arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011

Bron: CBS (EBB)

Noten:

Dit is exclusief scholieren en studenten.

De arbeidsmarktregio's met een gearceerd balkje wijken meer dan één standaarddeviatie af van het landelijk gemiddelde.

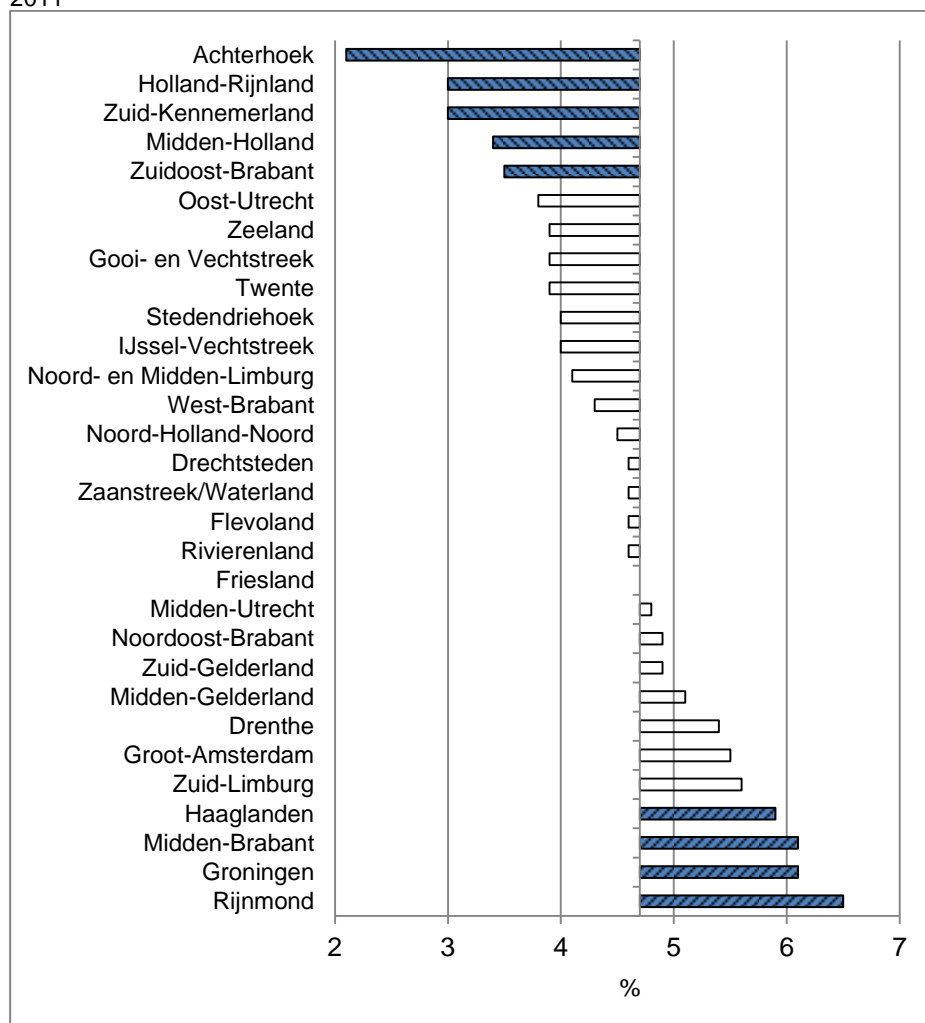
Werkloosheid

Figuur 2.4 geeft voor de verschillende arbeidsmarktregio's weer welk deel van de mbo'ers werkloos is en vergelijkt dit werkloosheidspercentage met het landelijk gemiddelde. In heel Nederland was in 2010-2011 gemiddeld 4,7% werkloos van de beroepsbevolking met een mbo-diploma. Er zijn vijf regio's waarvoor geldt dat het werkloosheidspercentage onder mbo'ers aanzienlijk lager is dan het landelijk gemiddelde. Deze uitschieters in positieve zin zijn respectievelijk Zuidoost-Brabant, Midden-Holland, Zuid-Kennemerland, Holland-Rijnland, en in het bijzonder de Achterhoek. In laatstgenoemde arbeidsmarktregio is slechts 2,1% van de mbo'ers werkloos, wat niet minder dan 2,6%-punt lager is dan het landelijke werkloosheidscijfer onder mbo'ers.

Tegenover deze regio's met een lage werkloosheid staan vier regio's met een beduidend hogere werkloosheid onder mbo'ers. Van alle arbeidsmarktregio's lijken mbo'ers in de Rijnmondregio de grootste problemen te ondervinden bij het vinden van een baan. In Rijnmond bedraagt de werkloosheid onder mbo'ers 6,5% en is 1,8%-punt hoger dan gemiddeld in Nederland. In zowel Midden-Brabant als Groningen is 6,1% van de mbo-geplumeerden werkloos, terwijl ook Haaglanden een bovengemiddeld werkloosheidspercentage onder mbo'ers heeft.

Figuur 2.4

Werkloosheidspercentage onder beroepsbevolking met mbo-diploma per arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011

Bron: CBS (EBB)

Noot: De arbeidsmarktregio's met een gearceerd balkje wijken meer dan één standaarddeviatie af van het landelijk gemiddelde.

Discrepantie niet-werkende werkzoekenden en vacatures

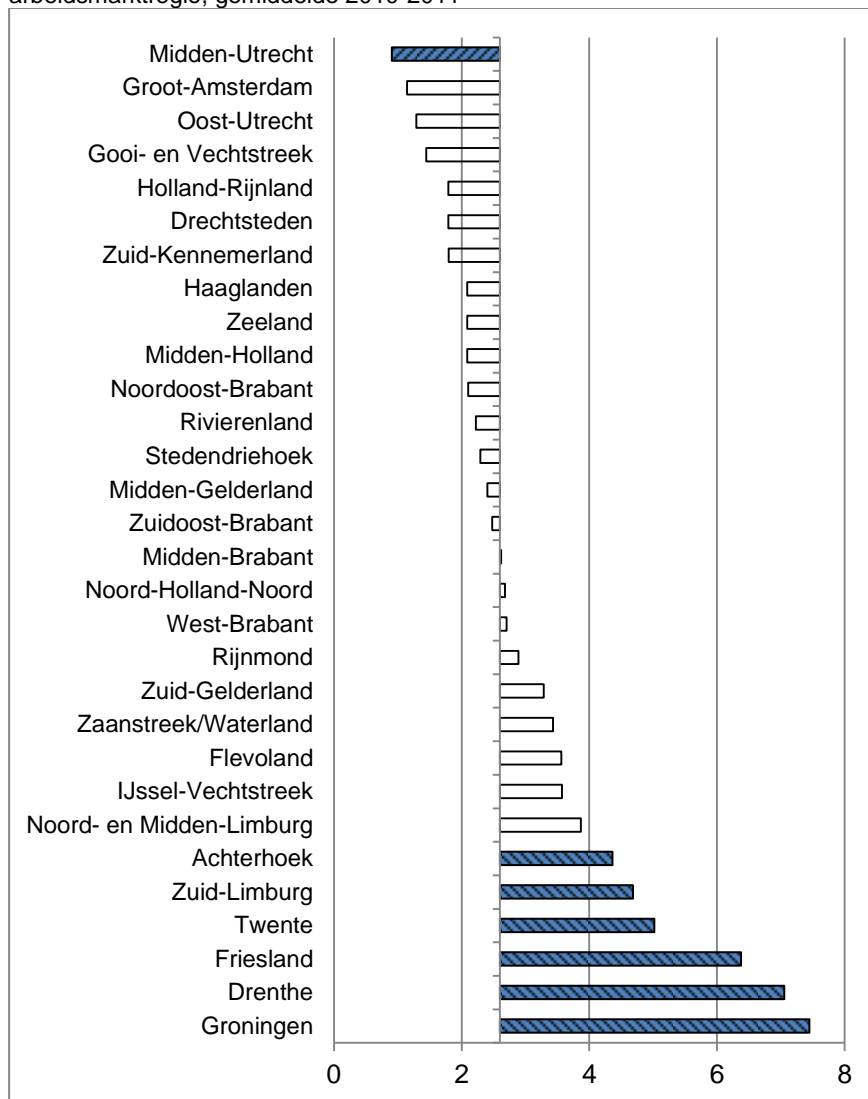
Op basis van cijfers van UWV WERKbedrijf kan eveneens inzichtelijk worden gemaakt in hoeverre niet-werkende mbo'ers die werkzoekend zijn aan het werk komen. Hiertoe wordt voor elke arbeidsmarktregio het aantal niet-werkende mbo'ers dat werk zoekt gerelateerd aan het aantal openstaande vacatures voor middelbare beroepen in diezelfde regio. Regio's met een groot aantal niet-werkende werkzoekende mbo'ers in verhouding tot het aantal openstaande vacatures voor middelbare beroepen scoren daarbij slechter. Zij slagen er kennelijk niet in om een goede match te creëren tussen vraag en aanbod, terwijl er kwantitatief gezien wel voldoende werkzoekende mbo'ers voorhanden zijn.

Figuur 2.5 geeft een indicator weer die voor elke arbeidsmarktregio het aantal niet-werkende werkzoekende mbo'ers deelt door het aantal openstaande vacatures voor middelbare beroepen (gemiddelde 2010-2011). Gemiddeld genomen staan er in Nederland 2,6 niet-werkende werkzoekende mbo'ers tegenover elke openstaande vacature voor een functie op middelbaar beroepsniveau. In de arbeidsmarktregio's van West-Nederland is de verhouding tussen het aantal beschikbare niet-werkende werkzoekenden en het aantal openstaande vacatures voor mbo'ers het meest in evenwicht. De arbeidsmarkt in het Westen van het land is doorgaans iets krappere dan in de rest van het land. Dit is terug te zien aan de waarden van de indicator in arbeidsmarktregio's als Midden- en Oost-Utrecht, Groot-Amsterdam en Gooien Vechtstreek, die een indicatorwaarde van '1' benaderen. Een waarde van '1' betekent dat vraag en aanbod in kwantitatieve zin op elkaar aansluiten. Midden-Utrecht is de enige arbeidsmarktregio waar er in 2010-2011 meer vraag is naar arbeidskrachten voor middelbare beroepen dan aanbod van niet-werkende werkzoekende mbo'ers (waarde indicator: 0,9).

In de perifere gebieden, en in het bijzonder de arbeidsmarktregio's in Noord-Nederland, neemt de indicator de hoogste waarden aan. Dit betekent dat Groningen, Drenthe en Friesland er in mindere mate in slagen om een match te creëren tussen vraag en aanbod van niet-werkende werkzoekende mbo'ers en openstaande vacatures voor middelbare beroepen. In Groningen is het aantal niet-werkende werkzoekenden van mbo-niveau bijvoorbeeld 7,5 keer zo groot als de aldaar openstaande vacatures voor middelbare beroepen. In Drenthe is het aantal niet-werkende werkzoekende mbo'ers een factor 7,1 keer zo groot als het aantal vacatures voor middelbare beroepen, in Friesland 6,4 keer. Andere arbeidsmarktregio's die op dit punt slecht scoren zijn voornamelijk gelegen in het Oosten (Twente, Achterhoek) en Zuiden van het land (Zuid-, Noord- en Midden-Limburg).

Figuur 2.5

Indicator niet-werkende werkzoekende mbo'ers t.o.v. openstaande vacatures voor middelbare beroepen naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011

Bron: UWV WERKbedrijf

Noot: De arbeidsmarktregio's met een gearceerd balkje wijken meer dan één standaarddeviatie af van het landelijk gemiddelde.

2.3 Comparatieve voordelen

In deze paragraaf komt de specialisatie van de 30 arbeidsmarktregio's op het gebied van productie en diensten aan bod. Voor elke regio worden de zogenoemde comparatieve voordelen van die regio ten opzichte van Nederland als geheel in kaart gebracht. Vaak wordt aan de hand van comparatieve voordelen bekeken of een land een specifiek product relatief goedkoper kan produceren dan een ander land. Vanuit dit oogpunt ontstaat er specialisatie en handel doordat verschillende spelers (landen, bedrijven, etc.) over verschillende verhoudingen tussen productiefactoren beschikken. Op vergelijkbare wijze worden de comparatieve voordelen van de betreffende arbeidsmarktregio's in kaart gebracht. De data hebben betrekking op de totale werkzame beroepsbevolking en dus niet uitsluitend op de populatie mbo'ers. Vanuit het oogpunt van doelmatigheid zouden arbeidsmarktregio's primair

moeten opleiden voor de sectoren of beroepsklassen waar zij een comparatief voordeel in hebben of met het oog op de toekomst willen behalen.

Comparatieve voordelen naar sector

Om de sectorale comparatieve voordelen voor een arbeidsmarktregio te kunnen berekenen wordt de volgende formule gehanteerd:

Comparatief voordeel sector S voor arbeidsmarktregio X =

$$\frac{\% \text{ werkzame beroepsbevolking in sector S binnen arbeidsmarktregio X}}{\% \text{ totale werkzame beroepsbevolking in sector S in Nederland}} * 100$$

Zo ontstaat een indicator die voor de betreffende arbeidsmarktregio de verhouding weergeeft van de werkzame beroepsbevolking binnen een sector ten opzichte van het landelijk gemiddelde aandeel werkenden in die sector. Wanneer deze indicator een waarde aanneemt die exact gelijk is aan '1', dan houdt dit in dat het aandeel werkenden in die sector in de arbeidsmarktregio exact gelijk is aan het landelijk gemiddelde. Is de waarde van de indicator groter dan '1', dan betekent dit dat er in de arbeidsmarktregio een relatief groot deel van de werkzame beroepsbevolking in die sector werkt. Is de waarde van de indicator daarentegen kleiner dan '1', dan is die specifieke sector in de arbeidsmarktregio ondervertegenwoordigd in vergelijking met Nederland als geheel.

Tabel 2.1 laat voor elk van de 16 onderscheiden sectoren zien of een arbeidsmarktregio een comparatief voordeel in de betreffende sector heeft, omdat er in die regio relatief veel werkenden in die sector actief zijn. Voor elke sector geven de gemarkeerde vakjes aan in welke regio een aanzienlijk groter deel van de beroepsbevolking werkzaam is dan in heel Nederland. Het gaat hierbij om de regio's waarvoor de indicator een waarde aanneemt die minimaal één standaarddeviatie boven het landelijk gemiddelde ligt.

Dit wordt hierna geïllustreerd aan de hand van een voorbeeld voor de arbeidsmarktregio Groningen. In Groningen werkt bijvoorbeeld een relatief groot deel van de beroepsbevolking in de energiesector. De indicator (1,91) geeft namelijk aan dat het aandeel werkenden in de energiesector in Groningen bijna twee keer zo groot is dan het aandeel werkenden in de energie in heel Nederland. Tevens blijkt uit de tabel dat er in Groningen verhoudingsgewijs veel mensen in de overige industrie (1,47), communicatie (1,23), gezondheidszorg (1,25) en overheid en onderwijs werken (1,14) werken. Volgens de theorie van de comparatieve voordelen zou het opleidingsaanbod in deze regio daarom in eerste instantie op opleidingen in deze richtingen gebaseerd moeten zijn. Zo kan Groningen zich onderscheiden van regio's die geen comparatieve voordelen in deze sectoren hebben. Er werken in Groningen overigens eveneens relatief veel mensen in de landbouw en visserij (1,34), maar er zijn andere arbeidsmarktregio's die hier een nog groter comparatief voordeel behalen.

In twee van de dertig arbeidsmarktregio's wijkt de verdeling van de werkenden over de sectoren niet wezenlijk af van het landelijk gemiddelde. Zij behalen in geen enkele sector een comparatief voordeel door een groot aandeel werkenden. Dit geldt voor Stedendriehoek en Midden-Brabant. Alle overige arbeidsmarktregio's behalen minimaal in één sector een substantieel comparatief voordeel, i.e. de indicator is minimaal één standaarddeviatie groter dan het landelijk gemiddelde. Aangezien er vele regio's zijn met een bovengemiddeld groot aandeel werkenden in een sector, wordt bij de bespreking van de comparatieve voordelen gefocust op de arbeidsmarktregio's die qua aandeel werkenden in een sector het meest boven het landelijk gemiddelde liggen. Zo werken er in Friesland (1,90), Rivierenland (2,31), en Noord- en Midden-Limburg (2,13) relatief veel mensen in de landbouw en visserij. Naast Zuid-Limburg (2,75) is er ook in Zeeland (2,48) en West-Brabant (2,16) een aanzienlijk groter dan gemiddeld aandeel werkenden in de chemie. Uit de tabel blijkt verder dat de sector

metaal en elektrotechniek oververtegenwoordigd is in Zuidoost-Brabant (2,47) en Noord- en Midden-Limburg (1,85). Andere aanzienlijke comparatieve voordelen worden gerealiseerd in arbeidsmarktregio's die zich toeleggen op de energiesector. Naast het eerder aangehaalde Groningen (1,91) gaat het hierbij vooral om Drenthe (2,14), Rijnmond (1,82) en Zeeland (2,49). Met een aandeel werkenden in de chemie dat een factor 2,75 maal zo groot dan in heel Nederland, behaalt Zuid-Limburg van alle arbeidsmarktregio's het grootste comparatieve voordeel qua aandeel werkenden in een sector.

Tabel 2.1

Comparatieve voordelen per sector: het aandeel werkzame beroepsbevolking in de sector voor de arbeidsmarktregio t.o.v. Nederland, gemiddelde 2010-2011

Arbeidsmarktregio	Landbouw en visserij	Voeding	Chemie	Metaal en elektro-techniek	Overige industrie	Energie	Bouw	Onroerend goed	Handel en reparatie	Transport	Communicatie	Bank- en verzekeringswezen	Horeca en zakelijke dienstverlening	Gezondheidszorg	Overheid en onderwijs	Overig
1 Groningen	1,34	0,76	1,08	0,79	1,47	1,91	0,93	0,94	0,80	0,70	1,23	0,69	0,84	1,25	1,14	0,89
2 Friesland	1,90	1,61	0,52	1,13	1,11	1,21	1,20	0,96	0,90	0,81	0,71	1,06	0,76	1,14	1,07	0,80
3 Drenthe	1,12	1,14	1,12	1,09	1,20	2,14	1,26	0,84	1,02	0,74	0,89	0,72	0,82	1,19	0,90	0,91
4 IJssel-Vechtstreek	1,37	1,51	0,85	1,14	1,15	0,93	1,34	0,68	0,96	0,82	1,23	0,71	0,78	1,08	1,05	0,91
5 Twente	0,99	1,32	1,45	1,52	1,29	0,90	1,27	0,81	1,11	0,78	0,99	0,47	0,79	1,02	0,92	1,09
6 Stedendriehoek	0,85	1,43	0,94	0,95	1,17	0,59	1,05	0,91	1,00	0,80	0,86	1,13	0,91	1,07	1,07	0,91
7 Midden-Gelderland	0,82	0,76	0,82	0,97	1,11	1,09	0,92	1,25	1,04	0,81	0,94	0,88	0,99	1,02	1,13	0,95
8 Zuid-Gelderland	0,43	0,91	0,55	0,96	0,98	0,92	0,82	0,88	0,85	0,67	0,62	0,81	0,94	1,47	1,15	0,84
9 Achterhoek	1,78	1,65	0,94	1,64	1,73	0,98	1,25	1,10	0,99	0,97	0,62	0,42	0,69	1,10	0,80	1,01
10 Rivierenland	2,31	0,84	1,01	1,08	1,17	0,47	1,37	0,76	1,35	1,19	1,02	0,85	0,87	0,77	0,69	1,09
11 Flevoland	1,23	1,07	0,82	0,88	0,82	0,41	0,81	0,88	1,13	1,32	0,75	1,28	1,06	0,90	0,98	0,99
12 Gooi- en Vechtstreek	0,44	0,55	0,63	0,51	0,98	0,33	0,80	1,40	0,90	0,76	0,96	1,62	1,29	1,12	0,81	1,29
13 Midden-Utrecht	0,53	0,71	0,61	0,52	0,58	0,70	0,80	0,89	0,92	0,71	1,28	1,54	1,23	1,00	1,19	1,06
14 Oost-Utrecht	0,48	1,09	0,55	0,72	0,99	0,50	0,97	0,89	1,00	0,66	0,79	1,48	1,17	1,06	0,95	1,04
15 Noord-Holland-Noord	1,66	0,87	0,83	1,16	0,82	1,00	1,34	0,93	1,14	1,06	0,70	1,13	0,82	0,96	0,98	0,91
16 Zuid-Kennemerland	0,28	0,36	0,86	1,24	0,74	0,88	0,79	1,06	0,99	1,47	1,15	1,02	1,17	0,99	0,97	0,93
17 Zaanstreek/Waterland	0,50	1,38	0,80	0,71	1,06	0,77	1,37	1,06	1,21	1,12	1,43	1,58	0,99	0,80	0,89	0,88
18 Groot-Amsterdam	0,34	0,42	0,45	0,34	0,74	0,78	0,43	1,06	0,86	1,34	1,30	1,60	1,54	0,85	0,95	1,18
19 Holland-Rijnland	0,99	0,92	0,85	0,65	0,83	0,76	0,92	0,69	1,09	1,13	0,76	0,83	1,03	1,02	1,13	0,98
20 Midden-Holland	1,70	0,87	0,44	0,65	0,78	0,70	1,30	1,22	1,11	1,09	0,94	1,03	0,95	0,96	0,98	1,01
21 Haaglanden	1,25	0,51	0,33	0,41	0,60	1,23	0,75	1,22	0,87	0,89	1,53	1,07	1,21	0,91	1,34	0,98
22 Rijnmond	0,70	0,80	1,09	0,80	0,66	1,82	0,99	1,34	0,99	1,54	0,97	0,95	1,02	0,96	1,03	1,02
23 Drechtsteden	0,91	0,70	0,84	1,53	0,89	0,36	1,39	1,26	1,08	1,16	0,79	0,80	0,82	1,05	0,89	1,16
24 Zeeland	1,13	1,67	2,48	1,26	0,96	2,49	1,18	0,87	0,96	1,19	0,52	0,66	0,80	1,08	0,89	0,84
25 West-Brabant	1,19	1,50	2,16	1,20	1,12	0,85	1,20	1,15	1,10	1,17	0,94	0,79	0,85	0,89	0,89	0,95
26 Midden-Brabant	0,81	1,42	1,46	0,96	1,11	0,86	1,00	0,70	1,09	0,95	0,93	1,13	0,95	0,94	0,98	1,06
27 Noordoost-Brabant	1,24	1,55	1,24	1,23	1,22	0,70	1,30	0,78	1,08	0,76	1,03	0,80	0,91	0,96	0,84	1,08
28 Zuidoost-Brabant	0,87	1,27	0,64	2,47	1,22	0,40	0,96	1,01	1,01	0,80	0,90	0,75	1,01	0,87	0,79	1,16
29 Noord- en Midden-Limburg	2,13	1,05	1,73	1,85	1,33	0,80	0,92	0,41	1,09	1,08	0,55	0,58	0,78	1,00	0,80	1,05
30 Zuid-Limburg	0,33	0,87	2,75	0,87	1,62	1,11	0,86	1,34	0,91	0,84	1,34	0,97	0,94	1,09	0,99	0,86

Bron: CBS (EBB)

Noot: In de arbeidsmarktregio's met een gekleurd vakje is de indicator voor de betreffende sector minimaal één standaarddeviatie groter dan het landelijk gemiddelde.

Comparatieve voordelen naar beroep

Op vergelijkbare wijze als de comparatieve voordelen per sector voor de arbeidsmarktregio's zijn berekend, worden de comparatieve voordelen van beroepsklassen berekend. Ook hier hebben de data betrekking op de totale werkzame beroepsbevolking en dus niet uitsluitend op mbo'ers. Arbeidsmarktregio's met een relatief groot aandeel werkenden in een beroepsklasse zouden hun onderwijsaanbod primair moeten richten op het aanbieden van opleidingen die voor deze beroepen opleiden. Tabel 2.2 geeft voor de 30 arbeidsmarktregio's weer voor welke beroepsklassen zij een comparatief voordeel bezitten. Voor elke beroepsklasse wordt derhalve berekend hoe het aandeel werkenden in die regio zich verhoudt tot het aandeel werkenden in die beroepsklasse in heel Nederland. Hierbij wordt de volgende formule gehanteerd:

Comparatief voordeel beroepsklasse B voor arbeidsmarktregio X =

$$\frac{\% \text{ werkzame beroepsbevolking in beroepsklasse B binnen arbeidsmarktregio X}}{\% \text{ totale werkzame beroepsbevolking in beroepsklasse B in Nederland}} * 100$$

In vergelijking met de eerder besproken comparatieve voordelen met betrekking tot de sectoren, bezitten de verschillende arbeidsmarktregio's in algemene zin duidelijk minder grote comparatieve voordelen in de verschillende beroepsklassen. Dit betekent dat de verdeling van werkenden over de beroepen in de verschillende regio's minder afwijkt van het landelijk gemiddelde dan het geval is bij de sectoren. Dit is in lijn met de verwachtingen aangezien één en hetzelfde beroep in meerdere verschillende sectoren kan voorkomen. Hierdoor kunnen beroepen vaker in verschillende regio's voorkomen, terwijl dit voor sectoren veel minder het geval is. Bovendien is in de arbeidsmarktregio's Stedendriehoek, Noord-Holland-Noord, Midden-Holland, Rijnmond, West-Brabant, Midden-Brabant, Midden-Brabant en Noordoost-Brabant de beroepensamenstelling in lijn met het landelijk gemiddelde. Dit blijkt uit het feit dat in deze regio's in geen enkele beroepsklasse het aandeel werkenden een standaarddeviatie of meer boven het landelijk gemiddelde ligt.

Desondanks zijn er verscheidene arbeidsmarktregio's die één of meerdere comparatieve voordelen weten te realiseren doordat een bovengemiddeld groot deel van de werkenden in een bepaalde beroepsklasse actief is. Allereerst zijn er twee arbeidsmarktregio's met een aanzienlijk aandeel werkenden in de creatieve beroepen. Is het aandeel creatieve beroepen in Gooi en Vechtstreek (1,97) al bijna tweemaal zo groot dan in heel Nederland, de indicator voor het comparatief voordeel lijkt het imago van arbeidsmarktregio Groot-Amsterdam als creatief centrum van Nederland te bevestigen. In deze regio is het aandeel creatieve beroepen namelijk niet minder dan drie maal groter dan het landelijk gemiddelde. Daarnaast blijkt uit de tabel dat agrarische beroepen bovengemiddeld vaak terug te vinden zijn in rurale gebieden als Friesland (1,96), de Achterhoek (1,63), Rivierenland (2,02) en Noord- en Midden-Limburg (1,92). In Zuid-Gelderland werken juist verhoudingsgewijs veel arbeidskrachten in medische en paramedische beroepen (1,50). Dit zou ook in belangrijke mate door het opleidingsaanbod in genoemde regio's weerspiegeld moeten worden, indien zij voor de eigen regio willen opleiden.

Tabel 2.2

Comparatieve voordelen per beroepsklasse: het aandeel werkzame beroepsbevolking in de beroepsklasse voor de arbeidsmarktregio t.o.v. Nederland, gemiddelde 2010-2011

Arbeidsmarktregio	Pedagogische beroepen	Creatieve beroepen	Agrarische beroepen	Technische en industrieberoepen	Transportberoepen	Medische en paramedische beroepen	Economisch-administratieve beroepen	Informatieberoepen	Sociaal-culturele beroepen	Verzorgende en dienstverlenende beroepen	Openbare orde- en veiligheidsberoepen	Overig
1 Groningen	1,11	0,98	1,45	0,92	0,78	1,26	0,86	0,98	1,23	1,07	1,07	1,13
2 Friesland	1,08	0,80	1,96	1,17	0,97	1,12	0,84	0,61	0,98	1,05	1,01	0,69
3 Drenthe	0,84	0,50	1,17	1,20	1,03	1,08	0,84	0,80	0,95	1,18	1,03	0,89
4 IJssel-Vechtstreek	1,26	0,85	1,26	1,20	1,05	0,99	0,88	0,69	0,88	0,98	0,91	1,04
5 Twente	1,01	0,50	1,16	1,22	0,91	1,05	0,91	0,70	0,95	1,09	0,74	0,88
6 Stedendriehoek	0,96	0,72	1,08	0,98	1,06	1,06	0,97	1,07	0,97	1,05	1,05	0,98
7 Midden-Gelderland	1,18	0,90	0,88	1,00	0,91	1,00	0,98	1,13	1,07	0,95	1,23	1,11
8 Zuid-Gelderland	1,24	0,99	0,44	0,86	0,89	1,50	0,92	0,94	1,33	1,04	0,95	1,14
9 Achterhoek	1,00	0,58	1,63	1,30	1,14	0,84	0,84	0,59	0,91	1,09	0,72	0,91
10 Rivierenland	0,78	0,72	2,02	1,11	1,41	0,79	0,96	0,96	0,63	1,02	0,77	0,74
11 Flevoland	1,05	0,71	1,13	0,94	1,17	0,84	0,99	1,45	0,79	1,01	1,33	0,96
12 Gooi- en Vechtstreek	0,98	1,97	0,65	0,77	0,62	1,33	1,15	1,22	1,07	0,95	0,60	0,74
13 Midden-Utrecht	1,03	1,47	0,64	0,72	0,87	1,07	1,16	1,46	1,18	0,82	0,82	1,44
14 Oost-Utrecht	1,00	1,27	0,49	0,89	0,77	1,16	1,11	1,47	1,15	0,86	1,25	0,86
15 Noord-Holland-Noord	0,99	0,48	1,46	1,16	1,06	0,94	0,90	0,72	0,85	1,07	1,49	0,96
16 Zuid-Kennemerland	1,09	1,09	0,31	0,85	1,04	1,03	1,10	1,03	1,08	0,99	1,08	1,07
17 Zaanstreek/Waterland	0,86	0,87	0,54	1,19	1,09	0,72	1,01	1,10	0,73	1,07	1,49	0,73
18 Groot-Amsterdam	1,04	3,01	0,35	0,58	0,83	0,92	1,19	1,25	1,12	0,94	0,76	1,18
19 Holland-Rijnland	0,92	0,99	0,91	0,90	0,96	1,06	1,04	1,21	1,12	0,96	0,92	1,22
20 Midden-Holland	1,08	0,72	1,42	1,07	0,89	1,17	1,00	1,06	1,06	0,87	1,04	0,75
21 Haaglanden	0,95	1,00	1,04	0,72	0,86	0,83	1,17	1,29	1,22	0,97	1,00	1,13
22 Rijnmond	0,99	0,80	0,61	1,02	1,10	1,00	1,07	0,91	0,94	0,94	1,14	1,06
23 Drechtsteden	1,02	0,54	0,95	1,27	1,14	1,05	0,96	0,82	0,87	0,96	0,79	0,69
24 Zeeland	0,91	0,78	1,08	1,31	1,38	1,01	0,80	0,44	1,00	1,10	0,72	0,90
25 West-Brabant	0,91	0,55	1,22	1,13	1,17	0,93	1,01	0,78	0,84	1,01	1,09	0,83
26 Midden-Brabant	1,11	0,97	0,87	1,03	1,14	0,75	0,99	1,00	1,11	1,00	0,90	1,04
27 Noordoost-Brabant	0,93	0,75	1,25	1,16	1,03	0,89	0,99	0,97	1,00	0,97	1,02	0,74
28 Zuidoost-Brabant	0,98	0,75	0,93	1,19	1,03	0,94	0,95	1,31	0,70	0,98	0,69	1,12
29 Noord- en Midden-Limburg	0,78	0,54	1,92	1,15	1,11	1,05	0,87	0,66	0,85	1,11	1,05	0,84
30 Zuid-Limburg	0,85	0,77	0,70	1,01	1,03	1,04	0,94	0,75	1,06	1,20	1,33	0,94

Bron: CBS (EBB)

Noot: In de arbeidsmarktregio's met een gekleurd vakje is de indicator voor de betreffende beroepsklasse minimaal één standaarddeviatie groter dan het landelijk gemiddelde.

Comparatieve voordelen naar mbo-opleidingsrichting

In tegenstelling tot de tabellen 2.1 en 2.2 die betrekking hebben op de totale werkzame beroepsbevolking, staan in tabel 2.3 de werkenden met een mbo-diploma centraal. In tabel 2.3 wordt voor elke arbeidsmarktregio in kaart gebracht wat de comparatieve voordelen van die regio zijn qua aanbod werkende mbo'ers met een specifieke opleidingsrichting ten opzichte van Nederland als geheel. Voor elke arbeidsmarktregio wordt het aandeel werkenden met een bepaalde mbo-opleidingsrichting gedeeld door hetzelfde aandeel in heel Nederland. Zo ontstaat een indicator die voor de betreffende arbeidsmarktregio de verhouding weergeeft van de werkenden uit die mbo-opleidingsrichting ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Hierbij wordt de volgende formule gehanteerd:

Comparatief voordeel mbo opleidingsrichting O voor arbeidsmarktregio X =

$$\frac{\% \text{ werkzame beroepsbevolking met mbo opleidingsrichting O binnen arbeidsmarktregio X}}{\% \text{ totale werkzame beroepsbevolking met mbo opleidingsrichting O in Nederland}} * 100$$

De gemarkeerde vakjes in de tabel geven aan dat het aanbod werkenden uit een bepaalde mbo-opleidingsrichting in een arbeidsmarktregio minimaal één standaarddeviatie groter is dan het landelijk gemiddelde. In vergelijking met de tabellen 2.1 en 2.2 die respectievelijk het comparatief voordeel per sector en per beroepsklasse weergaven, zijn er in tabel 2.3 minder vlakken gemarkeerd. Dit betekent dat het aanbod van werkenden uit een specifieke opleidingsrichting per arbeidsmarktregio meer in lijn is met het landelijk gemiddelde, dan het geval was bij de sectoren en beroepsklassen. Uit de tabel blijkt ditmaal bovendien dat er veel arbeidsmarktregio's zijn die in geen enkele opleidingsrichting een comparatief voordeel behalen. Dat betekent dat het aanbod van werkenden met een mbo-diploma uit de verschillende richtingen in deze regio's overeenkomstig het landelijk gemiddelde is. Dit geldt voor 10 van de 30 arbeidsmarktregio's.

Uit tabel 2.3 blijkt dat de grootste comparatieve voordelen qua aanbod werkenden met een mbo-diploma behaald worden in arbeidsmarktregio's die gespecialiseerd zijn in de richting groen. Dit geldt voor achtereenvolgens Friesland (1,57), Drenthe (1,31), IJssel-Vechtstreek (1,41), Achterhoek (1,82), Rivierenland (1,42), Noord-Holland-Noord (1,31) en Noord- en Midden-Limburg (1,36). Deze regio's behalen een comparatief voordeel, omdat het aandeel mbo groen onder de werkzame beroepsbevolking daar een factor 1,3 tot 1,8 keer zo groot is als in heel Nederland. De Achterhoek behaalt het grootste comparatief voordeel van alle regio's qua aanbod werkzame beroepsbevolking met een mbo-diploma. In deze regio is de groep werkenden met een diploma mbo groen verhoudingsgewijs 1,8 keer zo groot als in heel Nederland. Logischerwijs zijn er de comparatieve voordelen van regio's een stuk kleiner als het gaat om het aanbod van werkenden met een mbo-diploma richting techniek, sociaal-cultureel, gezondheidszorg en economie. In tegenstelling tot mbo groen, worden deze opleidingsrichtingen in alle regio's gevraagd waardoor het moeilijker is voor een arbeidsmarktregio om bovengemiddeld te scoren qua arbeidsaanbod in die richtingen. De enige echte uitschieter in die opleidingsrichtingen wordt gevormd door het grote aanbod werkenden met een mbo-opleiding gezondheidszorg in Zuid-Gelderland (1,55).

Tabel 2.3

Comparatieve voordelen per mbo-opleidingsrichting: het aandeel van de werkzame beroepsbevolking per opleidingsrichting voor de arbeidsmarktregio t.o.v. Nederland, gemiddelde 2004-2007

	Arbeidsmarktregio	Groen	Techniek	Sociaal-cultureel	Gezondheidszorg	Economie	Overig
1	Groningen	1,15	0,94	1,15	1,03	0,95	0,63
2	Friesland	1,57	0,94	1,09	1,09	0,88	1,07
3	Drenthe	1,31	0,91	1,10	1,04	0,99	0,70
4	IJssel-Vechtstreek	1,41	0,93	1,08	0,87	1,00	0,82
5	Twente	0,98	1,01	1,02	0,99	1,00	0,70
6	Stedendriehoek	1,10	0,95	1,03	1,00	1,02	0,96
7	Midden-Gelderland	0,96	0,92	1,02	1,05	1,08	0,97
8	Zuid-Gelderland	0,67	0,95	1,00	1,55	0,98	0,93
9	Achterhoek	1,82	0,94	1,12	0,99	0,84	0,83
10	Rivierenland	1,42	0,97	0,95	0,92	1,01	0,93
11	Flevoland	1,26	0,96	0,93	0,99	1,05	0,92
12	Gooi- en Vechtstreek	0,57	0,96	0,96	1,04	1,14	1,01
13	Midden-Utrecht	0,87	0,96	0,94	0,97	1,12	0,96
14	Oost-Utrecht	0,72	0,97	0,99	0,94	1,09	1,58
15	Noord-Holland-Noord	1,31	1,01	0,95	1,00	0,97	0,83
16	Zuid-Kennemerland	0,55	1,12	1,05	0,86	0,94	1,28
17	Zaanstreek/Waterland	0,54	1,01	0,94	0,93	1,11	1,28
18	Groot-Amsterdam	0,55	0,99	1,03	0,93	1,08	1,49
19	Holland-Rijnland	0,96	0,96	1,03	1,18	1,00	0,60
20	Midden-Holland	1,19	1,00	0,91	0,92	1,05	0,86
21	Haaglanden	0,81	0,83	1,13	1,00	1,14	1,35
22	Rijnmond	0,56	1,10	0,92	0,91	1,03	1,16
23	Drechtsteden	0,90	1,09	0,84	1,01	1,00	1,06
24	Zeeland	1,12	1,21	0,94	0,99	0,77	0,82
25	West-Brabant	0,87	1,07	0,90	0,97	1,01	1,02
26	Midden-Brabant	0,87	0,99	0,92	1,11	1,05	1,29
27	Noordoost-Brabant	1,14	1,04	1,01	0,97	0,93	0,88
28	Zuidoost-Brabant	1,11	1,05	0,92	0,97	0,97	1,22
29	Noord- en Midden-Limburg	1,36	1,09	0,99	1,11	0,81	0,79
30	Zuid-Limburg	0,53	1,04	1,05	0,95	1,03	0,88

Bron: CBS (EBB)

Noot: In de arbeidsmarktregio's met een gekleurd vakje is de indicator voor de betreffende mbo-opleidingsrichting minimaal één standaarddeviatie groter dan het landelijk gemiddelde.

3 Onderwijs

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de schaalgrootte van het opleidingsaanbod van het middelbaar beroepsonderwijs in de verschillende arbeidsmarktregio's. Eerst wordt per arbeidsmarktregio een algeheel beeld geschetst van het aantal werkende gediplomeerde schoolverlaters van het mbo. Vervolgens wordt het regionale aanbod van middelbare beroepsopleidingen inzichtelijk gemaakt aan de hand van vier indicatoren. Op basis van de crebo-codes¹¹ van de opleidingen wordt gekeken naar het aandeel kleine mbo-opleidingen in een regio en tevens naar het aandeel werkzame schoolverlaters dat afkomstig is uit deze kleine mbo-opleidingen. Een kleine opleiding wordt hier gedefinieerd als een opleiding met vijf of minder werkzame gediplomeerde schoolverlaters. Daarnaast wordt een indicator opgesteld voor het aandeel kleine opleidingen, waarbij gekeken wordt naar het aandeel leerlingen. De grens voor de kleine opleidingen wordt hier getrokken bij 18 voltijdsleerlingen in de beroepsopleidende leerweg (bol).

In hoofdstuk 3 wordt uitgegaan van de veronderstelling dat kleine opleidingen minder kostenefficiënt zijn. Naast het kostenaspect spelen bij het bepalen van de doelmatigheid van kleine opleidingen bovendien de kwaliteit en de continuïteit hiervan een voorname rol. Met continuïteit wordt in deze context bedoeld dat voor bepaalde kleine opleidingen het gevaar bestaat dat deze binnen afzienbare tijd zullen verdwijnen. Het kwaliteitsaspect van de doelmatigheid hangt nauw samen met de kostencomponent. De kwaliteit van kleine opleidingen kan immers in het gedrang komen als bijvoorbeeld een kleine technische opleiding onvoldoende in staat blijkt om machines aan te schaffen die noodzakelijk zijn om kwalitatief goed onderwijs aan te kunnen bieden. Hoewel unieke en maatschappelijk relevante kleine opleidingen, waarvoor nog altijd voldoende vraag bestaat zeker niet zouden moeten verdwijnen, wordt een arbeidsmarktregio met een erg groot aandeel kleine opleidingen in dit kader gezien als een regio met een weinig doelmatig opleidingsaanbod.

3.1 Werkgelegenheid schoolverlaters mbo

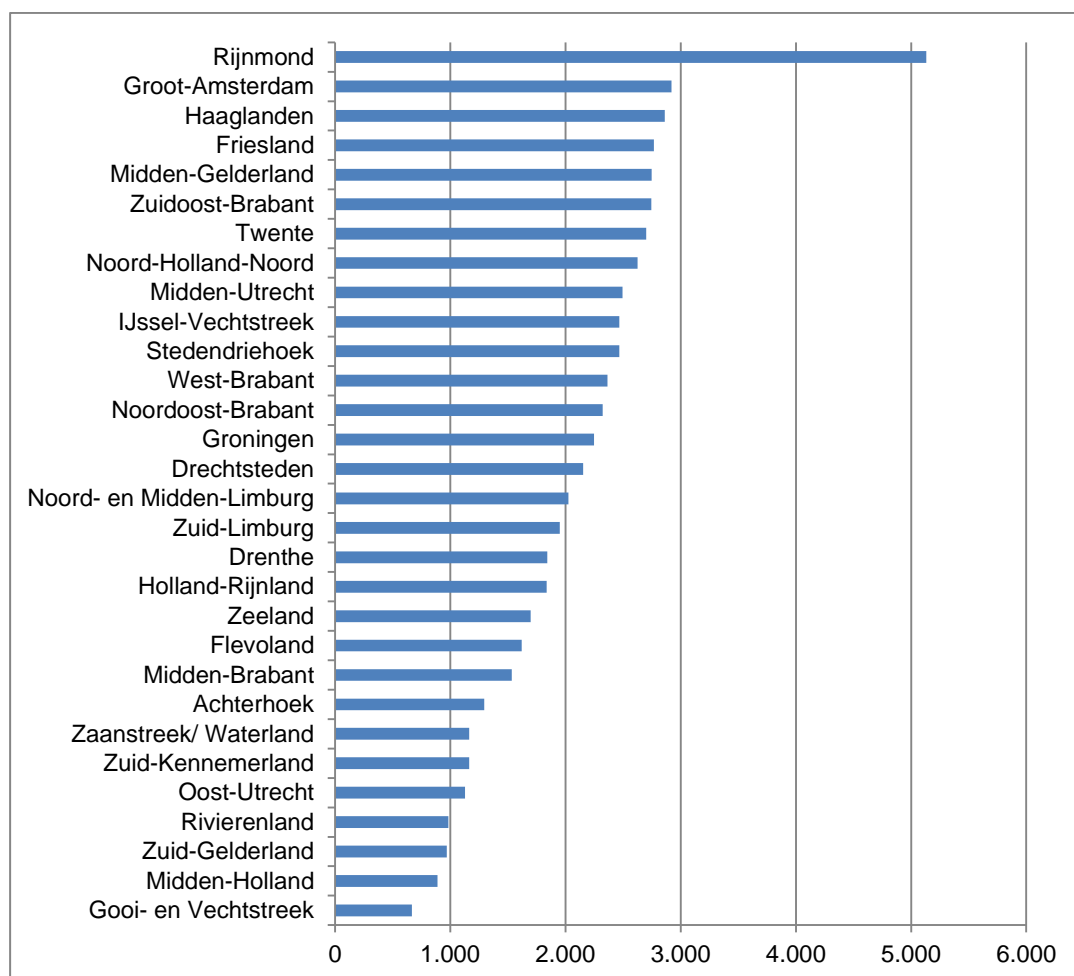
Alvorens dieper in te gaan op de doelmatigheid van de mbo-opleidingen in de verschillende regio's wordt eerst een algemeen beeld geschetst van het aanbod van werkende gediplomeerde schoolverlaters van het mbo. De gebruikte data zijn afkomstig uit het Sociaal Statistisch bestand (SSB)¹² van het CBS. Qua rangorde van regio's met veel of weinig werkende schoolverlaters vertoont deze figuur grote gelijkenissen met figuur 2.1 over de werkzame beroepsbevolking met een mbo-diploma. Zo blijkt uit figuur 3.1 dat Rijnmond in de periode 2004-2007 de arbeidsmarktregio was met de meeste werkende gediplomeerde schoolverlaters van het mbo. In Rijnmond waren er in deze periode gemiddeld ruim 5.100 gediplomeerde schoolverlaters van het mbo aan het werk. Hier is veel werkgelegenheid in onder meer de industrie van Europort en de Rotterdamse haven. Rijnmond wordt op ruime afstand gevolgd door twee andere stedelijke gebieden: Groot-Amsterdam en Haaglanden. In de top vijf van arbeidsmarktregio's met het grootste aantal werkende gediplomeerde schoolverlaters van het mbo staan verder nog Friesland en Midden-Gelderland.

¹¹ Een crebo-code is een uniek nummer en wordt gebruikt om een opleiding aan te duiden en te onderscheiden van andere opleidingen. Crebo staat voor: Centraal Register BeroepsOpleidingen en wordt door DUO toegekend.

¹² Het gaat hierbij om de schooljaren 2004/2005, 2005/2006, 2006/2007 en 2007/2008. Het bestand is gekoppeld met SBB-banen. Het gaat daarom alleen om werkzame gediplomeerde (voltijds) schoolverlaters van het mbo. Peildatum voor gediplomeerden 2006/07 is bijvoorbeeld 29 september 2007. Het bestand is exclusief HBO-doorstromers, MBO-niveau 1 en ZZP'ers.

Tegenover deze grote arbeidsmarkt regio's staan enkele regio's met aanzienlijk minder werkende schoolverlaters van het mbo. In arbeidsmarktregio's als Rivierenland, Zuid-Gelderland, Midden-Holland en Gooi- en Vechtstreek waren in deze periode gemiddeld minder dan 1.000 gediplomeerde schoolverlaters van het mbo werkzaam. Van alle arbeidsmarktregio's is Gooi- en Vechtstreek de regio met het kleinste aantal werkende gediplomeerde schoolverlaters. Hier werken minder dan 700 gediplomeerde schoolverlaters van mbo-niveau.

Figuur 3.1
Aantal werkzame gediplomeerde schoolverlaters van het mbo per arbeidsmarktregio, gemiddelde 2004-2007

Bron: CBS (SSB)

3.2 Doelmatigheid mbo-onderwijs

De doelmatigheid van het mbo-onderwijs in de verschillende arbeidsmarktregio's wordt besproken aan de hand van vier indicatoren. Van deze indicatoren hebben er twee betrekking op werkende gediplomeerde schoolverlaters die een kleine mbo-opleiding gevolgd hebben. Twee andere indicatoren gaan over leerlingen die een kleine mbo-opleiding volgen.

Werkende gediplomeerde schoolverlaters

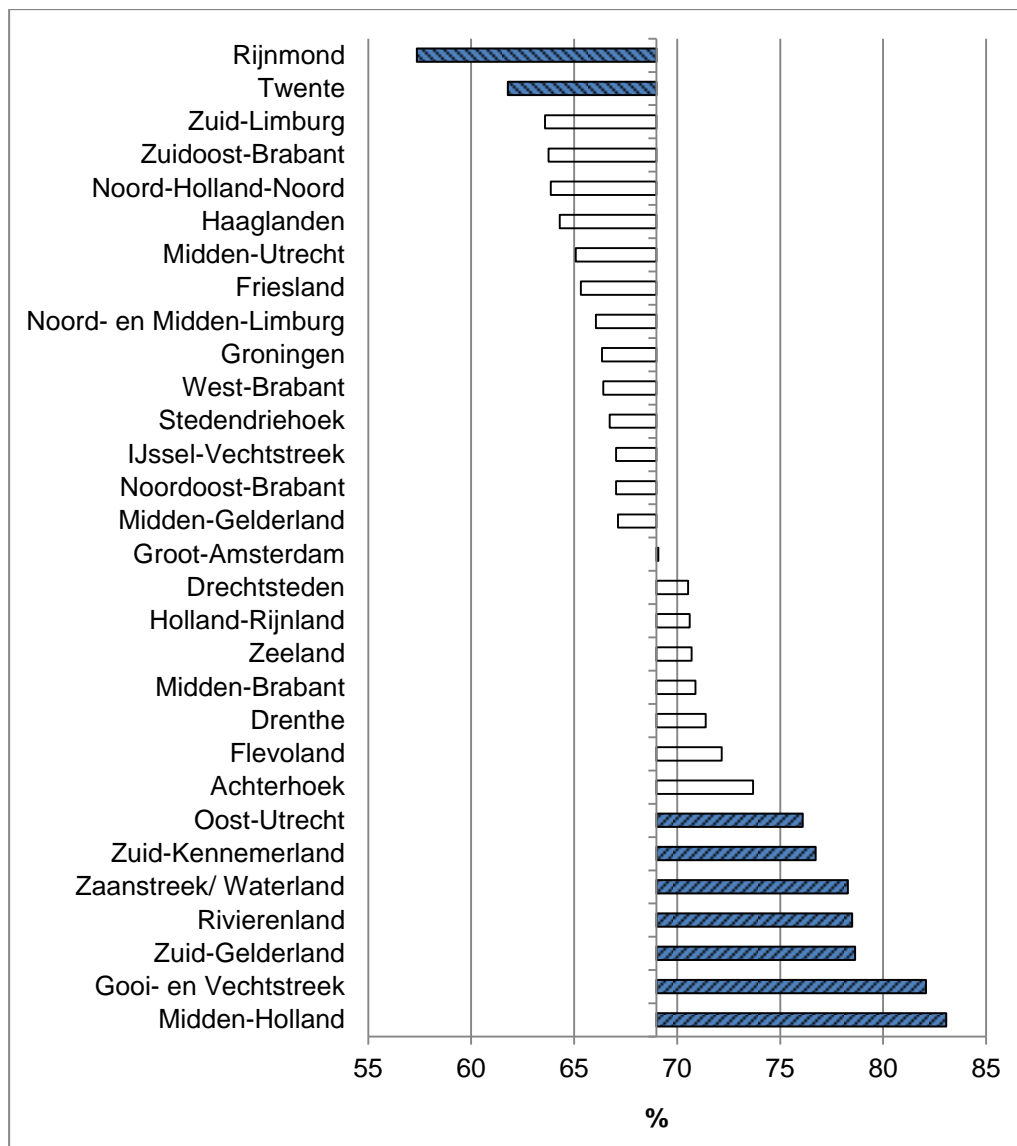
Indien er in een arbeidsmarktregio veel mbo-opleidingen worden aangeboden met een klein aantal gediplomeerden dan is er sprake van versnippering. Dit hoeft overigens niet per se negatief te zijn. Zo lang er voldoende vraag bestaat naar deze gediplomeerden met een specialistisch beroep als bijvoorbeeld horlogemaker hoeft dit immers geen probleem te zijn. Zoals echter eerder aan bod kwam, kan een erg groot aanbod van kleine opleidingen in algemene zin wijzen op een minder doelmatig opleidingsaanbod.

Het is belangrijk op te merken dat hierbij opnieuw gebruik gemaakt is van SSB-data van het CBS. Hierbij heeft er een koppeling plaatsgevonden met het bestand SBB-banen en dit heeft een belangrijke implicatie. Aangezien het bestand hierdoor enkel bestaat uit werkende gediplomeerden, zitten er geen crebo-opleidingen met "0" gediplomeerden in. Dit is van belang bij de berekening van de schaalgrootte van opleidingen. Er kunnen regio's zijn met veel verschillende crebo-opleidingen, maar wanneer er hiervoor geen gediplomeerden zijn dan komen deze crebo-opleidingen dus niet in het bestand voor. Dit betekent met andere woorden dat een opleiding weliswaar geen gediplomeerden kan hebben in een jaar, maar dat er toch sprake kan zijn van leerlingen in die crebo-opleidingen.

Figuur 3.2 geeft een overzicht van het aanbod aan kleine mbo-opleidingen in de arbeidsmarktregio's aan de hand van de daar voorkomende crebo-opleidingen. In de figuur wordt weergegeven welk deel van de crebo-opleidingen in een arbeidsmarktregio als klein getypeerd kan worden. Hier wordt van een kleine opleiding gesproken als deze jaarlijks gemiddeld maximaal vijf mbo-gediplomeerden oplevert. Tussen 2004 en 2007 brengen zeven op de tien crebo-opleidingen in Nederland jaarlijks gemiddeld vijf of minder gediplomeerde schoolverlaters van het mbo voort (69%). Dit betekent tegelijkertijd dat in heel Nederland slechts 30% van de crebo-opleidingen jaarlijks meer dan vijf gediplomeerden voortbrengt.

Per arbeidsmarktregio kan dit percentage kleine opleidingen behoorlijk afwijken. Zo blijkt dat de arbeidsmarktregio's Rijnmond en Twente het meest doelmatig scoren op deze indicator, omdat zij relatief weinig kleine opleidingen aanbieden (respectievelijk 57% en 62%). Tegenover deze regio's met een klein aandeel kleine opleidingen, staan verschillende regio's waar het aandeel kleine opleidingen duidelijk boven het landelijk gemiddelde ligt. Het minst doelmatig zijn Midden-Holland en Gooi- en Vechtstreek, aangezien in deze regio's relatief veel kleine opleidingen worden aangeboden. In beide regio's kunnen ruim acht op de tien mbo-opleidingen als kleine opleidingen aangemerkt worden. Ook in Zuid-Gelderland, Rivierenland, Zaanstreek/Waterland, Zuid-Kennemerland, en Oost-Utrecht is het aandeel kleine opleidingen bovengemiddeld hoog.

Figuur 3.2
 Percentage kleine crebo-opleidingen voor mbo naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2004-2007

Bron: CBS (SSB)

Noten:

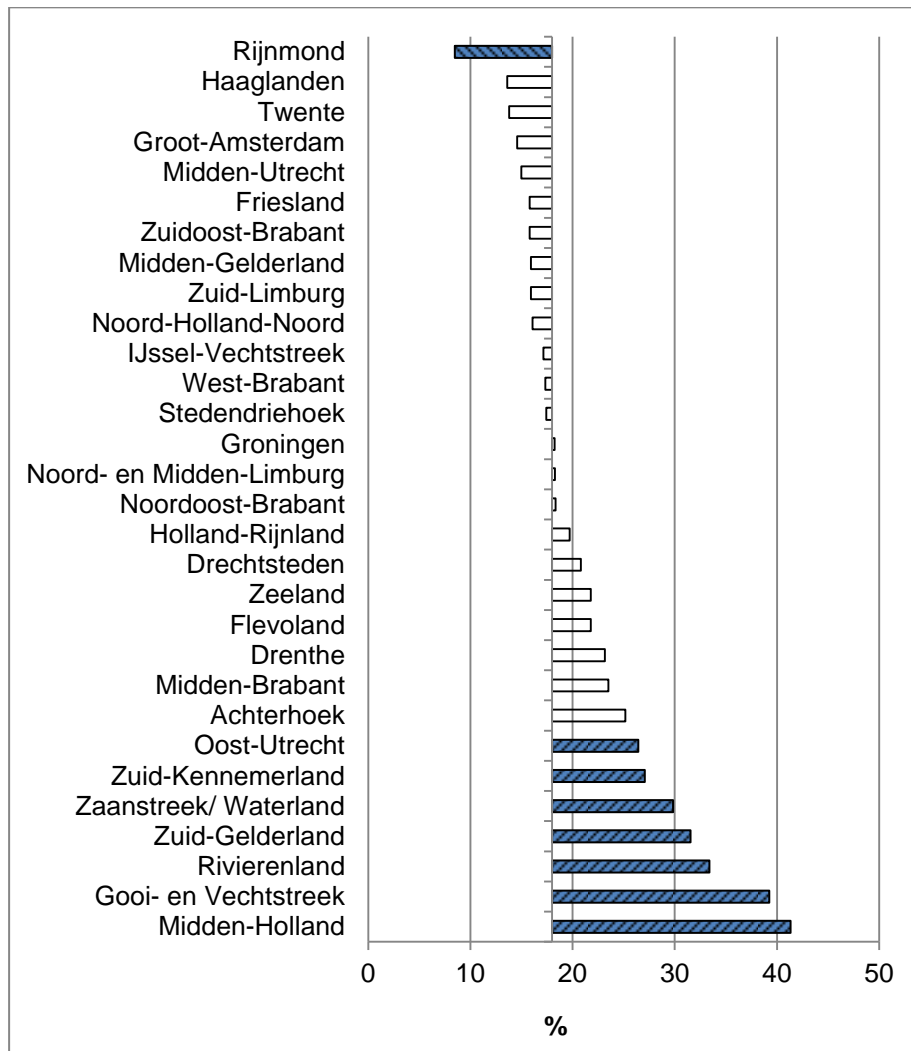
Crebo-opleidingen die in deze periode geen gediplomeerden hadden komen niet in het bestand voor.

De arbeidsmarktregio's met een gearceerd balkje wijken meer dan één standaarddeviatie af van het landelijk gemiddelde.

In figuur 3.3 wordt weergegeven welk deel van de gediplomeerde schoolverlaters van mbo afkomstig is uit een kleine opleiding, i.e. een opleiding met jaarlijks gemiddeld vijf gediplomeerden of minder. Uit de figuur kan geconcludeerd worden dat in heel Nederland bijna één op de vijf (18%) werkende gediplomeerde schoolverlaters van het mbo een kleine opleiding heeft afgerond. Als de informatie uit deze tabel gecombineerd wordt met figuur 3.2, dan blijkt dat in Nederland 69% van de crebo-opleidingen voor mbo verantwoordelijk zijn voor 18% van het aanbod gediplomeerde mbo'ers. Het betreft hier de kleine opleidingen. Met andere woorden, de resterende 31% zijn grote crebo-opleidingen en deze zorgen voor het aanbod van de grote meerderheid van schoolverlaters dat op de arbeidsmarkt instroomt en werkzaam is (82%).

Is in heel Nederland 18% van de mbo-gediplomeerden afkomstig uit een kleine opleiding, in Rijnmond ligt dit aandeel een stuk lager. In Rijnmond heeft slechts 8% van de gediplomeerde mbo'ers een kleine opleiding gevolgd. Hiermee scoort deze regio op deze indicator het meest doelmatig. De twee regio's met het grootste aandeel kleine opleidingen, Midden-Holland en Gooi- en Vechtstreek, blijken eveneens de regio's met het grootste aandeel gediplomeerde schoolverlaters van kleine opleidingen. In beide regio's zijn vier op de tien gediplomeerde schoolverlaters van het mbo afkomstig uit een kleine opleiding. In Zuid-Gelderland en Rivierenland komt een derde van alle mbo-gediplomeerden uit een kleine opleiding. Verder zijn er in de regio's Oost-Utrecht, Zuid-Kennemerland en Zaanstreek/Waterland opnieuw relatief veel gediplomeerde schoolverlaters uit kleine opleidingen. Zoals eerder gezien in figuur 3.2, liggen deze qua aanbod van kleine mbo-opleidingen eveneens meer dan een standaarddeviatie boven het landelijk gemiddelde.

Figuur 3.3
 Percentage gediplomeerde schoolverlaters van kleine crebo-opleidingen voor mbo naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2004-2007

Bron: CBS (SSB)

Noot: De arbeidsmarktregio's met een gearceerd balkje wijken meer dan één standaarddeviatie af van het landelijk gemiddelde.

Leerlingen

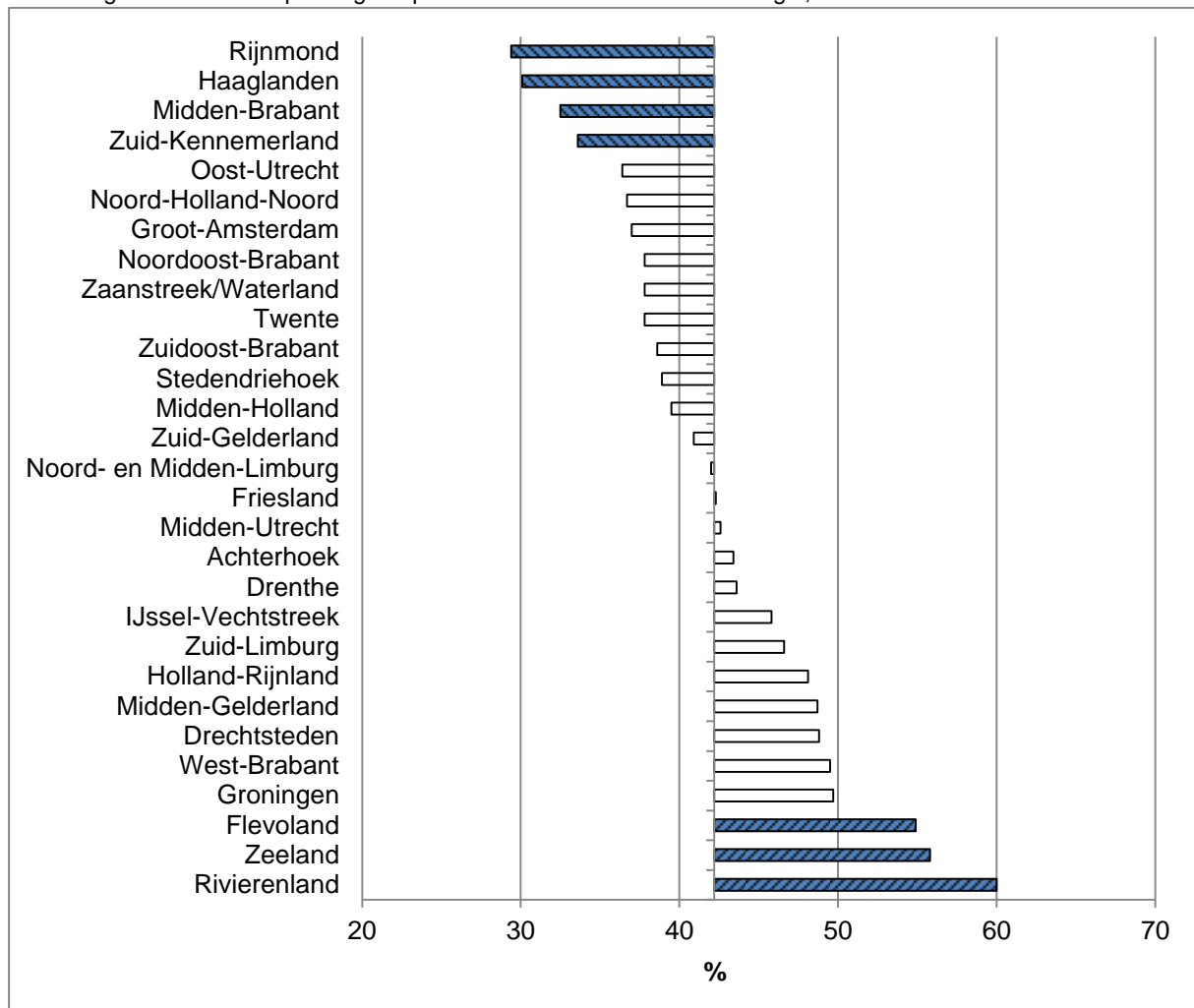
Ook het aandeel mbo-leerlingen dat een kleine opleiding volgt geeft informatie over de doelmatigheid van het onderwijsaanbod in een arbeidsmarktregio. Hiervoor worden data van DUO gebruikt die betrekking hebben op schooljaar 2011-2012. Voor de totstandkoming van de resultaten is het belangrijk op te merken dat leerlingen, in tegenstelling tot de rest van het rapport, niet op basis van hun woonregio maar van de regio waar de school aan een regio worden toegewezen. In het bijzonder gaat het om de locatie van de hoofdvestiging van de onderwijsinstelling waar de leerling onderwijs volgt. Zo bepaalt de hoofdvestiging aan welke arbeidsmarktregio de leerlingen van het betreffende ROC of AOC worden toegekend. Dit leidt ertoe dat arbeidsmarktregio Gooi- en Vechtstreek hier geen leerlingen heeft, terwijl er in werkelijkheid bijvoorbeeld wel een vestiging in Hilversum gelegen is. Daarnaast geldt dat één en dezelfde crebo-opleiding, die binnen een arbeidsmarktregio door twee verschillende onderwijsinstellingen wordt aangeboden, als twee aparte opleidingen meegeteld wordt. Ook dit is van invloed op de berekening van het aandeel (kleine) opleidingen.

Figuur 3.4 laat zien welk deel van de mbo-opleidingen in een arbeidsmarktregio als klein getypeerd kan worden. Een mbo-opleiding wordt hier als klein aangemerkt als minder dan 18 leerlingen deze opleiding volgden in schooljaar 2011-2012. Dit is gebaseerd op de veronderstelling dat een opleiding met achttien deelnemers (in bol en bbl op de niveaus 2,3 en 4 samen) kan draaien en is in lijn met de mbo-raad die dit als aantal criterium gebruikte bij het in kaart brengen van de doelmatigheid van het mbo-opleidingsaanbod in 2011. Op basis van deze indicator kunnen gemiddeld vier op de tien mbo-opleidingen (42%) in Nederland als kleine opleiding getypeerd worden. Er zijn echter grote regionale verschillen waarneembaar in de mate van doelmatigheid van de aldaar aangeboden opleidingen. Evenals eerder gezien bij de gediplomeerden, blijkt op basis van deze indicator dat in de regio Rijnmond het aandeel kleine opleidingen het laagst is (29%). Ook in Haaglanden, Midden-Brabant en Zuid-Kennemerland zijn er relatief weinig kleine crebo-opleidingen. Deze arbeidsmarktregio's kunnen dus als bovengemiddeld doelmatig bestempeld worden als het gaat om het onderwijsaanbod. Er zijn echter ook arbeidsmarktregio's waarvoor meer dan de helft van alle mbo-opleidingen klein is. Dit is het geval in Rivierenland, Zeeland en Flevoland die op deze indicator aanzienlijk minder doelmatig scoren. In Rivierenland zijn zelfs zes op de tien mbo-opleidingen kleine opleidingen.

Het percentage kleine opleidingen lijkt niet los gezien te kunnen worden van de opleidingsrichting die het betreft (zie Statistische Bijlage). Binnen de arbeidsmarktregio's blijkt namelijk dat het percentage kleine opleidingen behoorlijk af kan wijken, afhankelijk van de opleidingsrichting. In de meeste arbeidsmarktregio's is sprake van relatief veel kleine opleidingen binnen de techniek. In Flevoland, Rivierenland en Drechtsteden is zelfs driekwart van alle techniekopleidingen klein. Ook de arbeidsmarktregio's die agrarische opleidingen aanbieden laten vaak een groot aandeel kleine agrarische opleidingen zien. Zo zijn in IJssel-Vechtstreek en Zeeland zeven van de tien aangeboden agrarische opleidingen klein. Mbo-opleidingen richting zorg en welzijn zijn in de regel juist minder vaak klein. In Twente, Zuid-Kennemerland, Oost- en Midden-Utrecht is bijvoorbeeld maar 15% van de opleidingen zorg en welzijn klein.

Figuur 3.4

Percentage kleine crebo-opleidingen op mbo-niveau naar arbeidsmarktregio, 2011-2012

Bron: DUO

Noten:

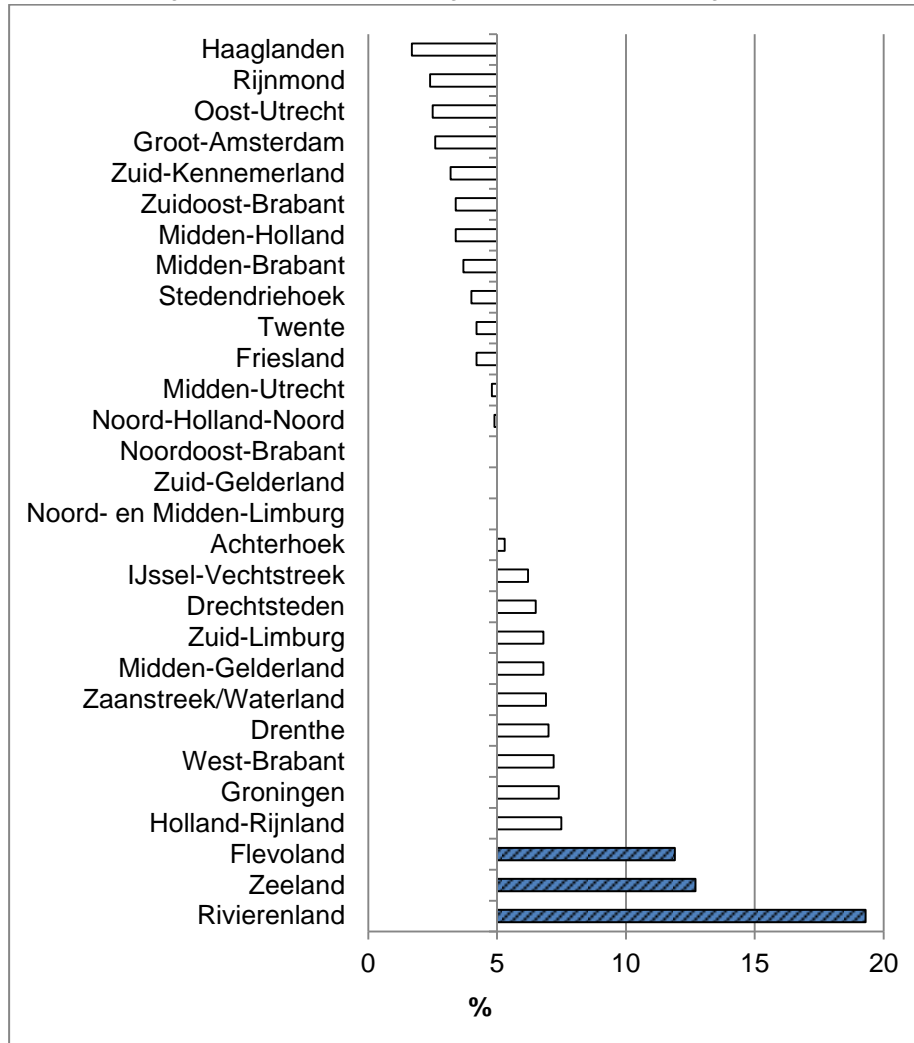
In de arbeidsmarktregio Gooi- en Vechtstreek is geen hoofdvestiging van een ROC of AOC gelegen, waardoor hiervoor geen informatie beschikbaar is.

De arbeidsmarktregio's met een gekleurd vakje wijken meer dan één standaarddeviatie af van het landelijk gemiddelde.

Figuur 3.5 geeft weer in welke arbeidsmarktregio's een groot deel van de leerlingen aan een kleine opleiding deelneemt, i.e. een opleiding met minimaal 18 leerlingen. In het schooljaar 2011-2012 volgde gemiddeld slechts 5% van de mbo-leerlingen een dergelijke kleine opleiding. Dit betekent tegelijkertijd dat de overgrote meerderheid (95%) een opleiding volgde met 18 of meer leerlingen. In algemene zin blijkt het aandeel leerlingen in kleine crebo-opleidingen sterk gecorreleerd met het aandeel kleine opleidingen in die regio. Zo heeft Rivierenland naast het grootste aandeel kleine opleidingen, eveneens de meeste leerlingen in kleine crebo-opleidingen. Deze regio is in beide gevallen dan ook het minst doelmatig. Bijna één op de vijf leerlingen in Rivierenland volgt een kleine opleiding. Ook in Flevoland en Zeeland volgt een relatief groot deel van de leerlingen een kleine mbo-opleiding. In verschillende stedelijke gebieden volgt daarentegen slechts een klein deel een kleine

opleiding. Haaglanden en Rijnmond gelden in dit verband als behoorlijk doelmatig. In deze regio's volgt slechts 2% van de mbo-leerlingen een kleine crebo-opleiding.

Figuur 3.5
Aandeel leerlingen in kleine mbo-opleidingen naar arbeidsmarktregio, 2011-2012

Bron: DUO

Noten:

In de arbeidsmarktregio Gooi- en Vechtstreek is geen hoofdvestiging van een ROC of AOC gelegen, waardoor hiervoor geen informatie beschikbaar is.

De arbeidsmarktregio's met een gekleurd vakje wijken meer dan één standaarddeviatie af van het landelijk gemiddelde.

4 Aansluiting opleidingsaanbod met de regionale arbeidsmarkt

Een tweede belangrijke dimensie van de doelmatigheid van de mbo-opleidingen die in een arbeidsmarktregio aangeboden worden heeft betrekking op de regionale arbeidsmarktrelevantie van deze opleidingen. Deze wordt in dit hoofdstuk afgelezen aan de aansluiting tussen het opleidingsaanbod en de regionale arbeidsmarkt. Immers, een betere regionale aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt wijst op een betere doelmatigheid van het middelbaar beroepsonderwijs in de betreffende regio. Daartoe wordt allereerst voor elke arbeidsmarktregio de opleidingsrichting van gediplomeerde schoolverlaters van het mbo vergeleken met de samenstelling van de werkende beroepsbevolking met een mbo-diploma

in die regio. Verwacht mag worden dat het aanbod van schoolverlaters uit een bepaalde opleidingsrichting in grote lijnen een afspiegeling vormt van de werkgelegenheid in de regio om als doelmatig aangemerkt te kunnen worden. Vervolgens wordt gekeken naar de woon-werk mobiliteit tussen regio's. Doelmatige arbeidsmarktregio's zullen namelijk primair voor de eigen regio opleiden en in mindere mate voor de omliggende regio's. Tot slot komen verschillende indicatoren aan de orde over de intredeproblemen van schoolverlaters op de arbeidsmarkt. Het gaat hier achtereenvolgens over de werkloosheid onder schoolverlaters, de verhouding tussen de werkloosheid onder schoolverlaters en de beroepsbevolking, het percentage dat spijt heeft van de gevolgde opleiding, dat ontevreden is over de aansluiting tussen opleiding en werk, en werkzaam is onder het opleidingsniveau.

4.1 Aanbod van schoolverlaters ten opzichte van werkgelegenheid

In tabel 4.1 wordt voor de arbeidsmarktregio's uiteengezet of het opleidingsaanbod van de verschillende mbo-opleidingsrichtingen binnen een regio afwijkt van de samenstelling van de werkgelegenheid in die regio. Hierbij geldt voor elke arbeidsmarktregio dat de afzonderlijke aandelen werkende gediplomeerde schoolverlaters van de opleidingsrichtingen groen, techniek, sociaal-cultureel, gezondheidszorg, economie en overig samen optellen tot 100%. In diezelfde arbeidsmarktregio tellen de aandelen uit de verschillende opleidingsrichtingen van de totale groep werkenden met een mbo-diploma eveneens samen op tot 100%. De data hebben betrekking op de periode 2004-2007.

In eerste instantie zou men verwachten dat arbeidsmarktregio's met een doelmatig opleidingsaanbod een min of meer vergelijkbare verhouding laten zien tussen de gediplomeerden die zij voortbrengen en de samenstelling van de werkzame beroepsbevolking in die regio. Uit tabel 4.1 blijkt dat dit op nationaal en regionaal niveau in het algemeen vrij aardig het geval is.¹³ Op nationaal niveau zijn er twee uitzonderingen. Allereerst is het aanbod van schoolverlaters van mbo techniek (26%) beduidend lager dan verwacht zou mogen worden op basis van het aandeel techniek onder de totale werkzame beroepsbevolking met een mbo-diploma (36%). Het is echter belangrijk op te merken dat mbo'ers die een opleiding techniek gevolgd hebben niet altijd werkzaam hoeven te zijn in een technische functie. De andere uitzondering wordt gevormd door mbo sociaal-cultureel. Voor deze opleidingen geldt dat op landelijk niveau juist relatief veel wordt opgeleid (30%) als dit afgezet wordt tegen de werkgelegenheid voor mbo'ers met deze opleidingsachtergrond (19%). Het aanbod van schoolverlaters en de werkgelegenheid voor personen met een mbo-opleiding groen, gezondheidszorg en economie zijn veel meer in evenwicht.

Wat betreft de verschillende arbeidsmarktregio's blijkt dat de instroom van mbo techniek op de arbeidsmarkt in alle regio's lager is dan de werkgelegenheid. Hoewel dit in alle regio's het geval is, verschillen afzonderlijke regio's behoorlijk van elkaar. Zo is het verschil tussen de arbeidsmarktinstroom en werkgelegenheid voor mbo techniek het grootst in Groot-Amsterdam, Rijnmond en Zuid-Limburg, terwijl de verschillen in Drenthe en IJssel-Vechtstreek kleiner zijn. Is het aandeel schoolverlaters mbo techniek in Groot-Amsterdam 16,4%-punt lager dan het aandeel werkenden met deze opleidingsachtergrond, in Drenthe is dit 4,7%-punt lager.

Bij mbo sociaal-cultureel is juist het omgekeerde het geval. Voor deze opleidingsrichting is in elke regio de arbeidsmarktinstroom van schoolverlaters hoger dan de werkgelegenheid. Ook hier zijn er echter behoorlijke verschillen tussen regio's. Zo overtreft het aandeel

¹³ Het is belangrijk op te merken dat eventuele verschillen niet automatisch wijzen op tekorten. De aantallen die op de arbeidsmarkt instromen worden namelijk niet afgezet tegen de uitbreidings- en vervangingsvraag die hier tegenover staan.

gediplomeerde schoolverlaters in deze opleidingsrichting het aandeel werkenden ruimschoots in Groot-Amsterdam (+17,2%-punt) en Gooi- en Vechtstreek (+16,1%-punt), terwijl het verschil tussen beide in Noordoost-Brabant een stuk kleiner is (+6,7%-punt).

De arbeidsmarktinstroom van schoolverlaters van mbo economie is in de meeste arbeidsmarktregio's lager dan de werkgelegenheid. In vergelijking met het aandeel economie onder de werkzame beroepsbevolking, is er relatief weinig instroom van schoolverlaters van mbo economie in bijvoorbeeld Gooi- en Vechtstreek, Drenthe en West-Brabant. Van de weinige arbeidsmarktregio's waar het aanbod van gediplomeerde schoolverlaters van mbo economie hoger is dan de werkgelegenheid, is Flevoland de arbeidsmarktregio met het grootste verschil.

Bij de opleidingsrichtingen groen en gezondheidszorg zijn er in de arbeidsmarktregio's slechts marginale verschillen waarneembaar tussen de samenstelling van het aanbod gediplomeerde schoolverlaters van het mbo en de samenstelling van de werkgelegenheid. Toch is het aanbod van gediplomeerde schoolverlaters van mbo gezondheidszorg relatief hoog ten opzichte van de werkgelegenheid in Zuid-Kennemerland, Oost-Utrecht en Zuid-Limburg. In Friesland en de Achterhoek is de instroom van de opleidingsrichting groen laag in vergelijking met de werkgelegenheid in die regio's.

Tabel 4.1

Aandeel werkzame mbo-gediplomeerde schoolverlaters en werkgelegenheid van mbo-gediplomeerden per opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2004-2007

Arbeidsmarktregio	Groen		Techniek		Sociaal-cultureel		Gezondheidszorg		Economie		Overig	
	% schoolverlaters	% werkenden	% schoolverlaters	% werkenden	% schoolverlaters	% werkenden	% schoolverlaters	% werkenden	% schoolverlaters	% werkenden	% schoolverlaters	% werkenden
1 Groningen	6	7	27	34	32	22	8	8	25	29	1	1
2 Friesland	6	9	28	34	31	20	8	8	25	27	3	1
3 Drenthe	8	8	28	33	30	21	8	8	24	30	1	1
4 IJssel-Vechtstreek	8	8	29	34	29	20	7	7	25	30	2	1
5 Twente	6	6	27	36	32	19	7	8	27	30	1	1
6 Stedendriehoek	6	6	25	34	31	19	9	8	27	31	1	1
7 Midden-Gelderland	5	6	25	33	31	19	9	8	28	33	2	1
8 Zuid-Gelderland	4	4	25	34	31	19	12	12	26	30	2	1
9 Achterhoek	8	10	28	34	31	21	8	8	23	26	3	1
10 Rivierenland	8	8	27	35	30	18	8	7	27	31	1	1
11 Flevoland	5	7	21	35	29	17	8	8	34	32	3	1
12 Gooi- en Vechtstreek	4	3	24	35	34	18	9	8	27	35	2	1
13 Midden-Utrecht	5	5	23	35	30	18	9	7	31	34	2	1
14 Oost-Utrecht	4	4	23	35	30	19	10	7	30	33	2	2
15 Noord-Holland-Noord	5	8	30	37	29	18	9	8	26	29	1	1
16 Zuid-Kennemerland	3	3	27	40	32	20	10	7	27	29	1	2
17 Zaanstreek/Waterland	3	3	28	37	29	18	8	7	29	34	2	2
18 Groot-Amsterdam	3	3	19	36	37	19	7	7	31	33	3	2
19 Holland-Rijnland	5	6	26	35	30	19	9	9	29	31	2	1
20 Midden-Holland	7	7	27	36	26	17	9	7	29	32	2	1
21 Haaglanden	5	5	19	30	33	21	10	8	31	35	2	2
22 Rijnmond	3	3	24	40	30	17	9	7	30	31	3	1
23 Drechtsteden	5	5	28	39	29	16	8	8	27	31	2	1
24 Zeeland	4	6	32	44	28	18	9	8	24	23	2	1
25 West-Brabant	5	5	30	39	29	17	9	7	25	31	2	1
26 Midden-Brabant	5	5	27	36	27	17	10	9	29	32	2	2
27 Noordoost-Brabant	5	7	28	38	26	19	10	7	29	28	2	1
28 Zuidoost-Brabant	5	6	28	38	29	17	9	7	27	30	2	1
29 Noord- en Midden-Limburg	6	8	27	39	31	19	10	8	25	25	1	1
30 Zuid-Limburg	4	3	23	37	33	20	11	7	26	31	2	1
Nederland	5	6	26	36	30	19	9	8	28	30	2	1

Bron: CBS (SSB en EBB)

4.2 Indicatoren match onderwijs-arbeidsmarkt

Woon-werk mobiliteit

Als een groot deel van de afgestudeerden uit een arbeidsmarkt pendelt, kan dit erop wijzen dat de transitie tussen onderwijs en arbeidsmarkt in die arbeidsmarktregio te wensen overlaat. Afgestudeerden zullen in de regel immers een baan dicht bij huis verkiezen boven een baan in een andere regio. Dit is zeker het geval voor mbo'ers die relatief vaak voor een baan dicht bij huis kiezen. Door vanuit dit perspectief naar mobiliteit te kijken, kan op een meer indirecte wijze informatie over de doelmatigheid van mbo-opleidingen in een arbeidsmarktregio verkregen worden. Een arbeidsmarktregio met veel pendel wijst erop dat deze regio voor een belangrijk deel voor één of meerdere andere regio's opleidt. Hoewel in een dergelijke situatie het opleidingsaanbod op macroniveau zeker niet ondoelmatig hoeft te zijn, betekent dit wel dat het opleidingsaanbod voor de eigen regio minder doelmatig is.

Figuur 4.1 geeft de woon-werk mobiliteit weer van gediplomeerde schoolverlaters van het mbo. Met woon-werk mobiliteit wordt hier bedoeld dat iemand pendelt tussen de arbeidsmarktregio waar hij woont en een andere arbeidsmarktregio waar hij werkt. De balkjes in de figuur geven de mobiliteit van gediplomeerde schoolverlaters van het mbo weer in de periode 2004-2007 op basis van data van het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) van het CBS. Ter vergelijking worden data van het SchoolverlatersInformatieSysteem (SIS) van het ROA gepresenteerd. Laatstgenoemde data worden weergegeven aan de hand van ruitjes en hebben betrekking op de jaren 2006-2011. Hoewel de data elkaar gedeeltelijk overlappen, zijn beide databestanden voor een belangrijk deel op andere jaren gebaseerd. Toch blijkt uit de figuur dat de mobiliteit van mbo'ers in beide databestanden grotendeels overeenkomt.

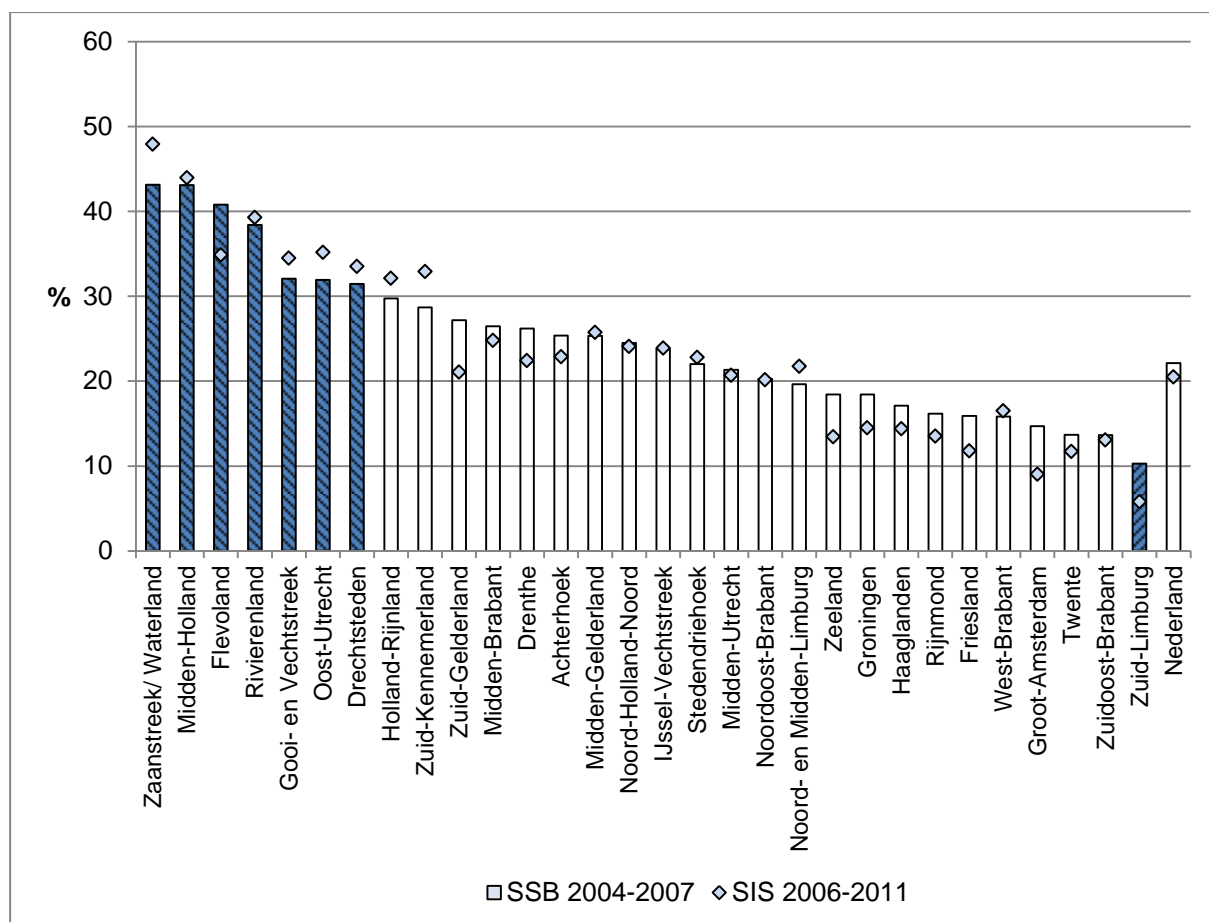
In Nederland bedraagt de interregionale woon-werk mobiliteit gemiddeld circa 20% onder gediplomeerde schoolverlaters van het mbo. Dit betekent dat één op de vijf schoolverlaters van het mbo in een andere arbeidsmarktregio werkt dan waar hij woont. Hier moet bij opgemerkt worden dat niet bekend is of iemand, waarvan de woon- en werkregio wel gelijk zijn, daar al woonde vóórdat hij/zij de baan accepteerde of pas verhuisd is nadat hij/zij er een baan gevonden heeft. Mocht dit laatste het geval zijn, dan ligt het werkelijke niveau van mobiliteit dus nog hoger dan in de figuur is terug te zien.

De regionale mobiliteit verschilt behoorlijk per arbeidsmarktregio. Een hoge mate van woon-werk mobiliteit wordt waargenomen in arbeidsmarktregio's die gelegen zijn in de provincies Noord- en Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland. Mbo-gediplomeerden hebben van daaruit veel keuzemogelijkheden om een geschikte baan te vinden in het economisch centrum van het land, i.e. de Randstad. De grootste regionale mobiliteit wordt dan ook waargenomen onder schoolverlaters in de arbeidsmarktregio Zaanstreek/Waterland, gevolgd door Midden-Holland, Flevoland en Rivierenland. In deze regio's kiezen zo'n vier op de tien schoolverlaters van het mbo ervoor te pendelen. Hoewel het zoals eerder vermeld niet perse negatief hoeft te zijn als een regio in sterke mate voor andere regio's opleidt, heeft dit wel een negatieve uitwerking op de doelmatigheid van het opleidingsaanbod in de 'eigen' regio.

Tegenover deze arbeidsmarktregio's met veel pendel staan enkele regio's waarin een klein deel aangeeft dat de woon- en werkregio verschillend zijn. In Zuid-Limburg wordt het minst gependeld naar een andere arbeidsmarktregio. In deze arbeidsmarktregio geeft circa één op de tien mbo-gediplomeerde schoolverlaters aan dat de werkregio verschilt van de woonregio. Bij de regio's met een lage regionale mobiliteit kan grofweg een tweedeling gemaakt worden. Om te beginnen zijn er de regio's die voor een belangrijk deel begrensd worden door de buurlanden België of Duitsland. Voorbeelden hiervan zijn naast het eerder genoemde Zuid-Limburg, West- en Zuidoost-Brabant, Twente, Zeeland en Groningen. Daarnaast zijn er

arbeidsmarktregio's waar veel werkgelegenheid te vinden is waardoor de schoolverlaters van het mbo die daar wonen, een baan in de eigen woonregio kunnen vinden en daardoor in mindere mate gedwongen worden om verder te reizen voor hun baan. Voorbeelden van laatstgenoemde regio's zijn Groot-Amsterdam, Haaglanden en Rijnmond. Deze regio's voorzien dan ook relatief vaak in de eigen behoefte aan schoolverlaters. Dit betekent dat deze regio's op dit punt goed scoren qua doelmatigheid van het mbo-opleidingsaanbod.

Figuur 4.1
 Mobiliteit woon-werkregio (%): werkende schoolverlaters met een mbo-diploma: CBS (SSB), gemiddelde 2004-2007 en ROA (SIS), gemiddelde 2006-2011

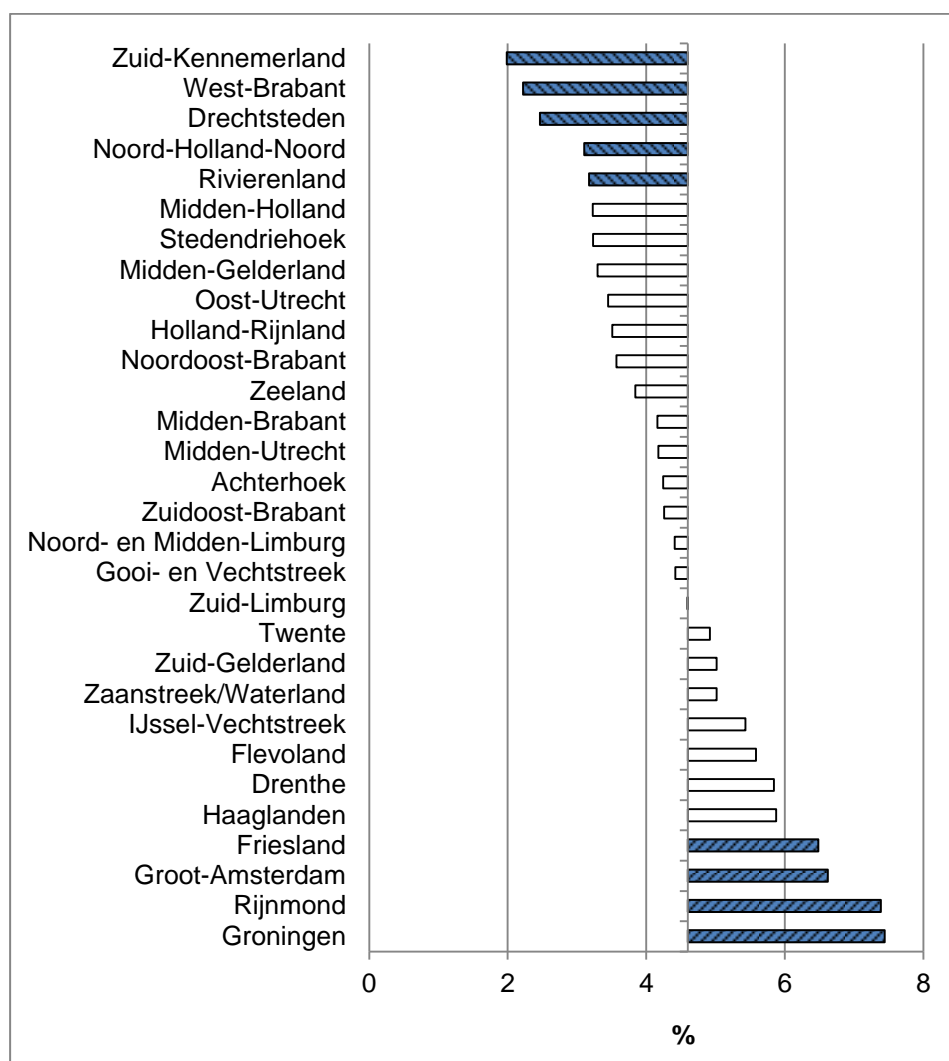
Bron: CBS (SSB) en ROA (SIS)

Noot: De arbeidsmarktregio's met een gearceerd balkje wijken meer dan één standaarddeviatie af van het landelijk gemiddelde.

Werkloosheid onder schoolverlaters

Ook figuur 4.2 verschaft informatie over de kwaliteit van de aansluiting tussen het middelbaar beroepsonderwijs en de regionale arbeidsmarkt. In deze figuur wordt per arbeidsmarktregio het werkloosheidspercentage weergegeven voor gediplomeerde schoolverlaters van het mbo. De data hebben betrekking op de periode 2006-2011. In deze periode was in Nederland 4,6% van de gediplomeerde schoolverlaters van het mbo werkloos. Vijf regio's doen het op dit punt aanmerkelijk beter dan gemiddeld qua doelmatigheid, i.e. daar is de werkloosheid onder schoolverlaters van het mbo relatief laag. Met name in Zuid-Kennemerland (2,0%) West-Brabant (2,2%), en Drechtsteden (2,5%) was er in deze periode nauwelijks sprake van werkloosheid onder schoolverlaters van het mbo. Maar ook in Noord-Holland-Noord en Rivierenland blijft het werkloosheidspercentage in genoemde periode meer dan een standaarddeviatie onder het landelijk gemiddelde. In Groningen en Rijnmond was de werkloosheid in deze periode juist het hoogst van alle arbeidsmarktregio's (7,4%). Twee andere arbeidsmarktregio's die op basis van de werkloosheid onder gediplomeerde schoolverlaters weinig doelmatig blijken, zijn Groot-Amsterdam en Friesland.

Figuur 4.2
Werkloosheid onder schoolverlaters met mbo-diploma naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011

Bron: ROA (SIS)

Noot: De arbeidsmarktregio's met een gearceerd balkje wijken meer dan één standaarddeviatie af van het landelijk gemiddelde.

Werkloosheid schoolverlaters vs. werkloosheid totale beroepsbevolking

Niet alleen de werkloosheid onder schoolverlaters van het mbo op zichzelf beschouwd zegt iets over de doelmatigheid wat betreft de regionale aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Daarnaast kan er ook per regio bekeken worden hoe deze werkloosheid onder schoolverlaters van het mbo zich verhoudt tot de werkloosheid onder de totale beroepsbevolking met een mbo-opleidingsachtergrond. Indien blijkt dat er verhoudingsgewijs veel schoolverlaters van het mbo werkloos zijn in een arbeidsmarktregio, dan kan dit erop wijzen dat het huidige onderwijsaanbod weinig doelmatig is. Er kan eveneens omgekeerd geredeneerd worden; een regio waar relatief veel werkloosheid heerst onder de beroepsbevolking, maar waar juist een verhoudingsgewijs klein deel van de schoolverlaters werkloos is, scoort vanuit dit perspectief doelmatiger qua regionale aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

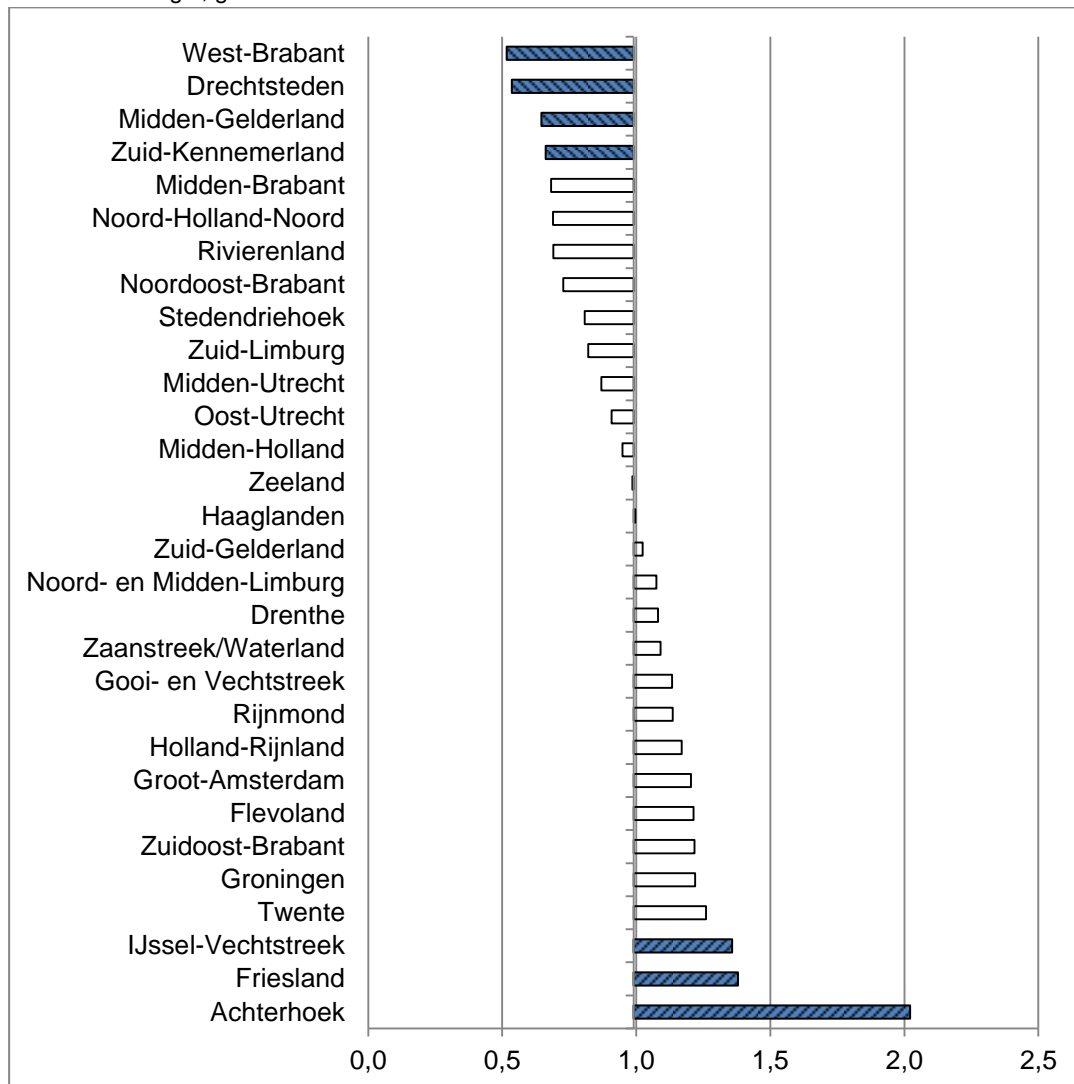
In figuur 4.3 wordt een indicator gepresenteerd die voor elke arbeidsmarktregio de verhouding weergeeft tussen de werkloosheid onder enerzijds schoolverlaters en anderzijds de beroepsbevolking van mbo-niveau. Als de indicator een waarde '1' aanneemt, wil dit zeggen dat het werkloosheidspercentage voor beide groepen exact gelijk is. Neemt de indicator daarentegen een waarde groter dan '1' aan, dan zijn er relatief gezien meer schoolverlaters werkloos. Een waarde kleiner dan '1' duidt aan dat er in een regio verhoudingsgewijs meer personen uit de totale beroepsbevolking werkloos zijn.

Uit de figuur blijkt dat beide werkloosheidspercentages tussen 2006 en 2011 landelijk gezien nagenoeg in evenwicht waren. Er waren in deze periode echter ook enkele regio's waar schoolverlaters relatief weinig werkloos zijn ten opzichte van de beroepsbevolking in die regio's. De duidelijkste voorbeelden hiervan zijn West-Brabant en Drechtsteden. West-Brabant scoort hier goed qua doelmatigheid van het mbo-onderwijs omdat slechts 2,2% van de schoolverlaters werkloos is tegenover 4,3% van de beroepsbevolking. In Drechtsteden leidt een werkloosheidspercentage van 2,5% onder schoolverlaters tegenover 4,6% onder de beroepsbevolking tot deze positieve waarde voor de indicator. In beide gevallen wordt dit veroorzaakt doordat het werkloosheidspercentage onder schoolverlaters laag is en het werkloosheidspercentage onder de totale beroepsbevolking gemiddeld is. Ook in Midden-Gelderland en Zuid-Kennemerland zijn relatief gezien weinig schoolverlaters werkloos als dit afgezet wordt tegen de werkloosheid onder de totale beroepsbevolking.

Daartegenover staan regio's als IJssel-Vechtstreek, Friesland en in het bijzonder de Achterhoek waar juist relatief veel personen uit de totale beroepsbevolking werkloos zijn in vergelijking met schoolverlaters. In de Achterhoek is de werkloosheid onder schoolverlaters (4,2%) twee keer zo groot als de werkloosheid onder de totale beroepsbevolking (2,1%). In vergelijking met het landelijk gemiddelde (4,6%), zijn schoolverlaters in de Achterhoek nog niet eens zo vaak werkloos (4,2%). Echter, aangezien de werkloosheid onder de totale beroepsbevolking in de Achterhoek (2,1%) het laagst is van alle arbeidsmarktregio's, wijst de indicator op dit punt toch op een regionale 'mismatch'. In Friesland en IJssel-Vechtstreek is er eerder sprake van een andere problematiek. Deze regio's scoren op deze indicator niet zo doelmatig omdat zij een bovengemiddelde werkloosheid onder schoolverlaters kennen (respectievelijk 6,5% en 5,4%). In Friesland is de werkloosheid onder de totale beroepsbevolking gelijk aan het Nederlands gemiddelde, terwijl dit in IJssel-Vechtstreek zelfs lager is dan het landelijk gemiddelde.

Figuur 4.3

Indicator werkloosheid schoolverlaters vs. werkloosheid totale beroepsbevolking met een mbo-diploma naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011

Bron: ROA (SIS), CBS (EBB)

Noot: De arbeidsmarktregio's met een gearceerd balkje wijken meer dan één standaarddeviatie af van het landelijk gemiddelde.

Naast de eerder besproken interregionale pendel en de werkloosheid in de verschillende regio's, zijn er enkele additionele variabelen die een indicatie geven van de regionale aansluiting tussen het middelbaar beroepsonderwijs en de arbeidsmarkt. Het gaat hier om respectievelijk het percentage van de gediplomeerde schoolverlaters van het mbo dat; achteraf gezien spijt zegt te hebben van de gevolgde opleiding, ontevreden is over de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de huidige baan, en werkzaam is onder het opleidingsniveau (i.e. onderbenutting). Hierbij zijn de variabelen spijt en ontevredenheid positief met elkaar gecorreleerd. Dit betekent dat werkende schoolverlaters van het mbo die spijt van de gevolgde opleiding hebben, eveneens significant vaker ontevreden zijn over de aansluiting tussen opleiding en werk. Dit zegt overigens niets over een eventueel causaal verband.

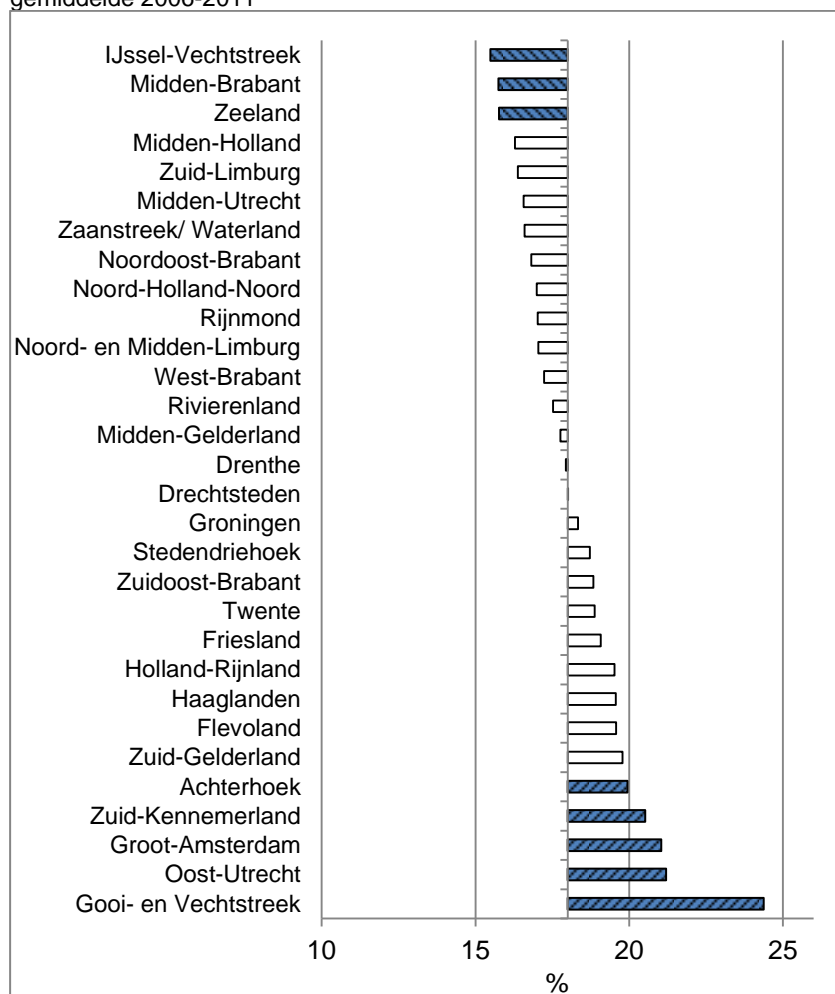
Spijt

In de periode 2006-2011 heeft gemiddeld genomen 18% van de werkende recent gediplomeerde schoolverlaters van het mbo spijt van de gevolgde opleiding (Figuur 4.4). Hoewel dit niet gering is, betekent dit tegelijkertijd dat vier van de vijf gediplomeerde mbo'ers achteraf gezien nogmaals voor de gevolgde opleiding zouden kiezen. In de arbeidsmarktregio's Drechtsteden, Drenthe en Midden-Gelderland is het percentage met spijt in lijn met het landelijk gemiddelde. Van alle arbeidsmarktregio's scoren IJssel-Vechtstreek, Midden-Brabant en Zeeland het meest doelmatig op dit punt. In deze regio's hebben mbo-schoolverlaters namelijk het minst spijt van de gevolgde opleiding.

Mbo'ers uit Gooi- en Vechtstreek hebben het vaakst spijt van de gevolgde opleiding en deze regio scoort daarom het slechtst vanuit doelmatigheid oogpunt. In vergelijking met het landelijk gemiddelde hebben mbo-schoolverlaters in Gooi- en Vechtstreek 6,5%-punt vaker spijt (24%). Enkele andere arbeidsmarktregio's waarin mbo-schoolverlaters duidelijk vaker dan gemiddeld spijt van de gekozen opleiding hebben, zijn eveneens geconcentreerd in de omgeving van de Gooi- en Vechtstreek: Oost-Utrecht, Groot-Amsterdam en Zuid-Kennemerland. Verder heeft in de Achterhoek een groter dan gemiddeld deel van de gediplomeerde schoolverlaters van het mbo spijt van de gevolgde opleiding.

Figuur 4.4

Percentage werkende schoolverlaters met een mbo-diploma dat spijt heeft van de gevolgde opleiding, gemiddelde 2006-2011

Bron: ROA (SIS)

Noot: De arbeidsmarktregio's met een gearceerd balkje wijken meer dan één standaarddeviatie af van het landelijk gemiddelde.

Ontevredenheid over aansluiting

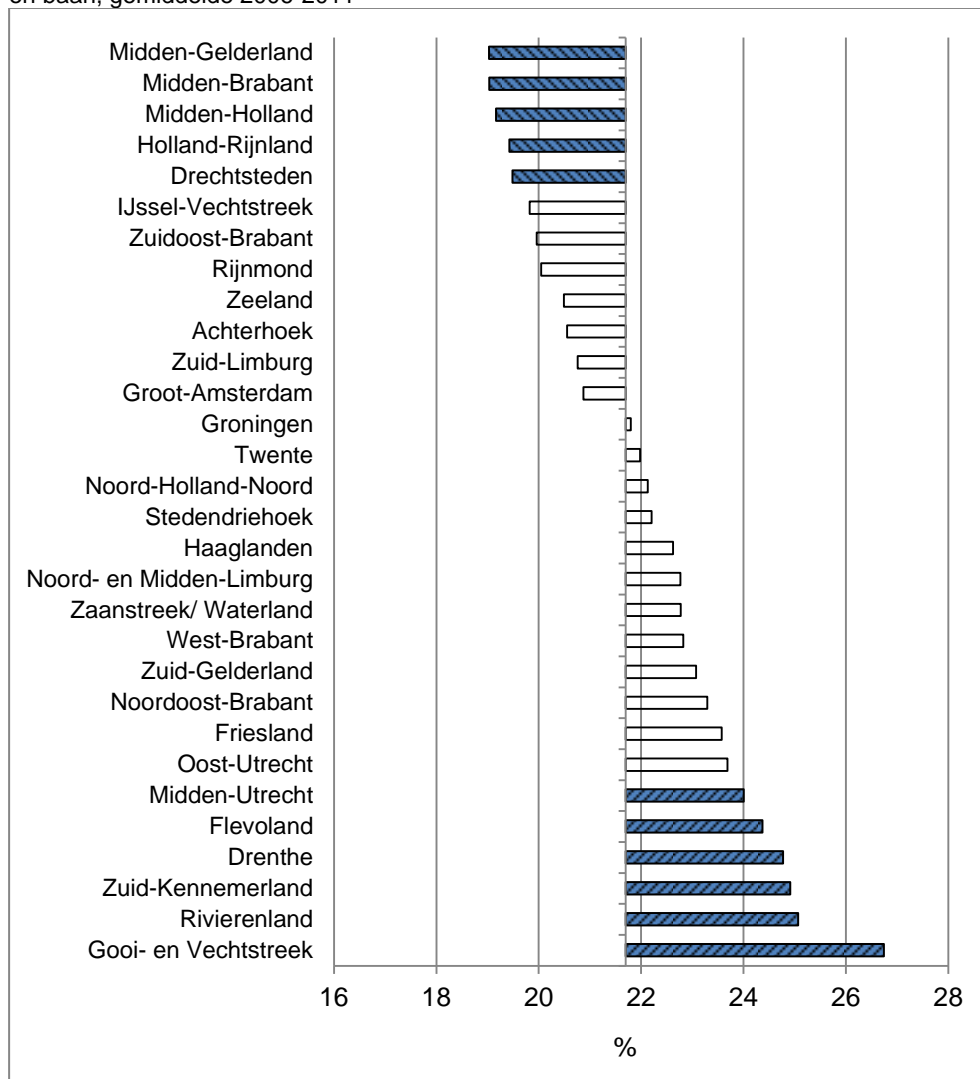
Van de werkende mbo-gepluomeerden is eveneens bekend hoe zij de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de huidige functie beoordelen. De antwoordmogelijkheden bestonden uit 'slecht', 'matig', 'voldoende' en 'goed'. Als zij de aansluiting als slecht of matig beoordelen, wordt dit hier getypeerd als zijnde ontevreden over de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de huidige baan. Als in een regio een groot deel van de gepluomeerden de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt matig of slecht vindt dan heeft dit een negatieve uitwerking op de doelmatigheid in deze regio.

Figuur 4.5 laat zien in welke arbeidsmarktregio's de ontevredenheid over de aansluiting onder gepluomeerde schoolverlaters van het mbo boven of onder het landelijk gemiddelde ligt. In heel Nederland is ruim een vijfde (22%) van de gepluomeerde schoolverlaters van het mbo ontevreden over de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de huidige baan. Opnieuw is het de Gooi- en Vechtstreek (27%) die hier het slechtst uit de bus komt. Afgaande op de ontevredenheid over de aansluiting, zijn er nog enkele andere arbeidsmarktregio's die weinig doelmatig blijken: Rivierenland, Zuid-Kennemerland, Drenthe, Flevoland en Midden-Utrecht. Tegenover deze arbeidsmarktregio's waar een relatief grote ontevredenheid over de aansluiting heerst, staan enkele regio's die het beduidend beter dan gemiddeld doen. Dit is het geval in Midden-Gelderland, Midden-Brabant, Midden-Holland, Holland-Rijnland en de Drechtsteden.

De correlatie tussen spijt en ontevredenheid op individueel niveau, is tot op zekere hoogte ook terug te zien op het niveau van de arbeidsmarktregio's. Regio's met zowel een hoge mate van spijt als ontevredenheid zijn Gooi- en Vechtstreek, Zuid-Kennemerland, Flevoland en Oost-Utrecht. Regio's waarin gepluomeerde mbo'ers daarentegen minder dan gemiddeld spijt hebben én bovendien minder ontevreden zijn, bestaan uit IJssel-Vechtstreek, Midden-Brabant en Midden-Holland.

Figuur 4.5

Percentage werkende schoolverlaters met een mbo-diploma dat ontevreden is over aansluiting tussen opleiding en baan, gemiddelde 2006-2011

Bron: ROA (SIS)

Noot: De arbeidsmarktregio's met een gearceerd balkje wijken meer dan één standaarddeviatie af van het landelijk gemiddelde.

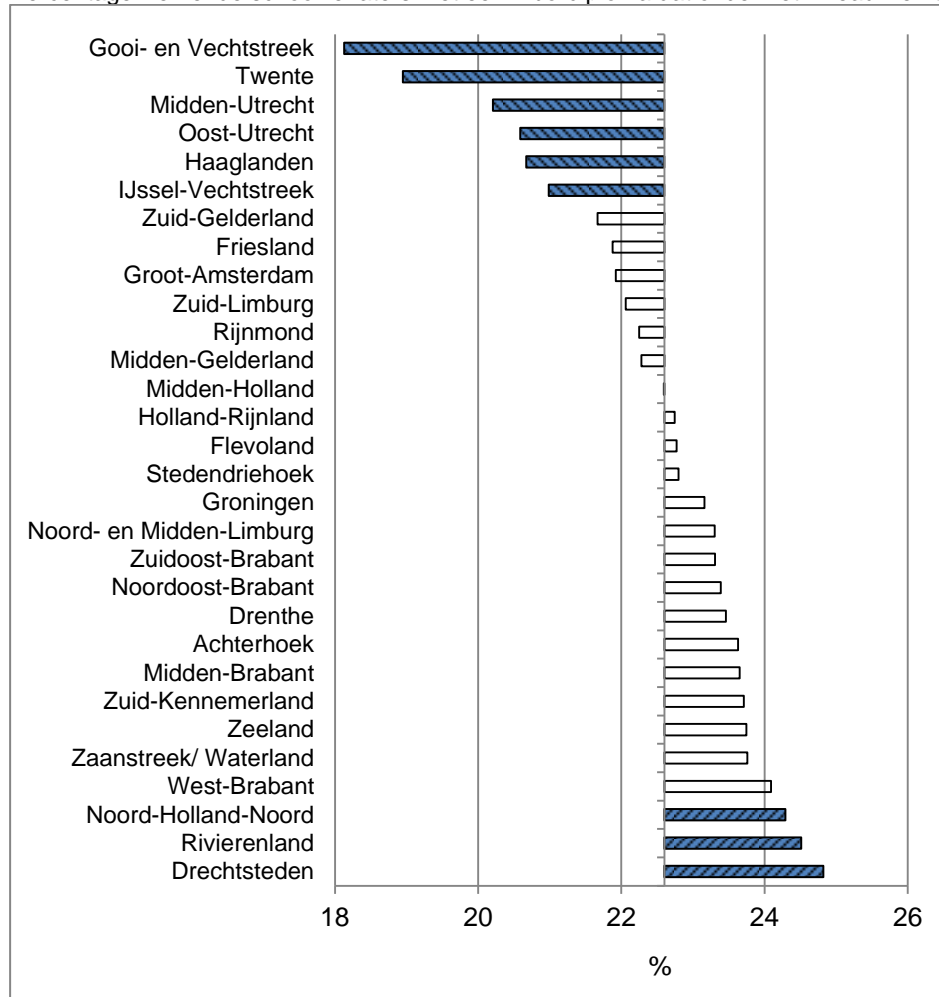
Onderbenutting

De laatste indicator aangaande de regionale match tussen het middelbaar beroepsonderwijs en de arbeidsmarkt die in dit hoofdstuk aan bod komt is het percentage dat werkzaam is onder het niveau. Dit wordt ook wel aangeduid als onderbenutting. Arbeidsmarktregio's met een hoog percentage onderbenutting onder mbo'ers slagen er niet in om deze gediplomeerden op minimaal hun eigen opleidingsniveau te laten werken. Vanuit het oogpunt van doelmatigheid scoren deze regio's dus slecht. Tussen 2006 en 2011 werkt gemiddeld bijna 23% van de recent gediplomeerde mbo'ers onder het opleidingsniveau (Figuur 4.6).

In tegenstelling tot bij de hiervoor besproken aansluitingsindicatoren, scoort Gooi- en Vechtstreek beduidend beter qua percentage onderbenutting. Van alle arbeidsmarktregio's werkt in Gooi- en Vechtstreek het kleinste deel recent gediplomeerde mbo'ers onder het opleidingsniveau (18%). Ook in Twente, Midden- en Oost-Utrecht, Haaglanden en IJssel-Vechtstreek werken mbo'ers relatief weinig onder hun niveau. Deze regio's leiden dus in

belangrijke mate op voor banen waarvoor deze opleidingen qua niveau ook bedoeld zijn en kunnen op dit punt met recht doelmatig genoemd worden. In Drechtsteden, Rivierenland en Noord-Holland-Noord is het op dit punt minder goed gesteld met de doelmatigheid. Hier werkt namelijk een bovengemiddeld groot deel onder het eigen niveau en deze regio's zijn derhalve het minst doelmatig.

Figuur 4.6
 Percentage werkende schoolverlaters met een mbo-diploma dat onder het niveau werkt, gemiddelde 2006-2011

Bron: ROA (SIS)

Noot: De arbeidsmarktregio's met een gearceerd balkje wijken meer dan één standaarddeviatie af van het landelijk gemiddelde.

5 Conclusies

De voorgaande hoofdstukken laten zien dat het doelmatigheidsvraagstuk niet ééndimensionaal is. Het is derhalve niet eenduidig te zeggen welke indicatoren van belang zijn bij het in kaart brengen van vraag en aanbod van mbo-opleidingen op regionaal niveau. De beoordeling van de doelmatigheid in een regio is sterk afhankelijk van het perspectief van de belanghebbende, dat wil zeggen de overheid, het bedrijfsleven of de onderwijsinstellingen. De nagestreefde belangen en doelen zijn zeer divers, kunnen conflicterend zijn en de realisatie van de doelen wordt door de belanghebbenden op verschillende manieren gewogen. Het oordeel of het regionale opleidingsaanbod doelmatig is, hangt af van het doel dat nagestreefd wordt en de indicatoren die gebruikt worden.

De analyses in dit rapport laten zien dat het opleidingsaanbod van het mbo over het algemeen doelmatig is. Als er een bovengemiddelde werkgelegenheid voor mbo'ers van een bepaalde opleidingsrichting in een regio is, dan is in de regel het arbeidsaanbod van mbo-schoolverlaters in de betreffende opleidingsrichting en regio ook bovengemiddeld. Deze conclusie is in lijn met de bevindingen van de Onderwijsraad (2012)¹⁴: de macrodoelmatigheid van opleidingen in Nederland is in grote lijnen op orde, maar kan op punten beter. Het opleidingsaanbod is als doelmatig te beschouwen als er een goede aansluiting is met de behoefte van jongeren die het onderwijs volgen (bijv. weinig spijt van de gekozen opleiding) en met de behoeftes op de arbeidsmarkt (goed arbeidsmarktperspectief: bijv. lage werkloosheid en vaak werkzaam op een passend functieniveau). Ook moet er sprake zijn van een efficiënte organisatie van het onderwijs in een regio (bijv. weinig kleine onrendabele crebo-opleidingen).

De totale instroom van gediplomeerde schoolverlaters van het mbo op de arbeidsmarkt bestaat met name uit schoolverlaters van de richtingen sociaal-cultureel (30%), economie (28%) en techniek (26%). Over het algemeen blijkt voor de mbo-opleidingsrichtingen economie, groen en gezondheidszorg dat de aandelen gediplomeerde schoolverlaters die zij afleveren (vrijwel) evenredig zijn aan de aandelen binnen de werkzame beroepsbevolking met die opleidingsachtergrond. Dit kan echter niet geconcludeerd worden voor de richtingen techniek en sociaal-cultureel. Voor laatstgenoemde richtingen is er sprake van een behoorlijke discrepantie tussen enerzijds het aanbod van schoolverlaters en anderzijds de werkzame beroepsbevolking met deze opleidingsachtergrond. Zo is het aanbod van schoolverlaters van mbo techniek (26%) beduidend lager dan verwacht op basis van het aandeel techniek onder de totale werkzame beroepsbevolking op mbo-niveau (36%). Voor sociaal-cultureel wordt juist relatief veel opgeleid (30%) in vergelijking met de werkgelegenheid voor mbo'ers met deze opleidingsachtergrond (19%).

De verschuivingen geven aan dat steeds meer jongeren voor sociaal-culturele in plaats van technische opleidingen kiezen. In theorie zou dit doelmatig kunnen zijn als de vraag naar schoolverlaters met een technische opleiding in gelijke mate afneemt, en de vraag naar schoolverlaters met een sociaal-culturele opleiding toeneemt. Op basis van de ROA-prognoses in *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2016* kan dit echter in twijfel getrokken worden. Dit wijst dan ook op een ondoelmatig arbeidsaanbod met een overschot aan schoolverlaters in de sociaal-culturele richtingen en een tekort in de technische richtingen. De discrepanties voor deze beide opleidingsrichtingen zijn bovendien in alle afzonderlijke arbeidsmarktregio's terug te zien.

Een tekortschietende doelmatigheid op nationaal niveau kan zich dus vertalen naar de arbeidsmarktregio's, waarbij er niettemin belangrijke verschillen tussen regio's kunnen bestaan. Tabel 5.1 geeft per arbeidsmarktregio een overzicht van indicatoren waarop regio's

¹⁴ Onderwijsraad (2012), *Zicht op een macrodoelmatig onderwijsaanbod*, Advies aan de Tweede Kamer, juni, Den Haag.

duidelijk beter of slechter dan gemiddeld scoren in termen van doelmatigheid. Als een arbeidsmarktregio op een bepaalde doelmatigheidsindicator meer dan een standaarddeviatie beter dan het landelijk gemiddelde presteert wordt dit in de tabel aangegeven met een '+'. Dit betekent dat de arbeidsmarktregio op basis van die indicator heel doelmatig is. Scoort de regio daarentegen minimaal een standaarddeviatie slechter dan het landelijk gemiddelde, dan wordt dit in de tabel weergegeven door middel van een '-'. Dit betekent dat de arbeidsmarktregio op de betreffende indicator niet doelmatig is. Hierbij is een onderverdeling gemaakt tussen indicatoren die van belang zijn voor het bepalen van de schaalgrootte van middelbare beroepsopleidingen aan ROC's (hoofdstuk 3) en indicatoren die relevant zijn voor het in kaart brengen van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt (hoofdstuk 4) op regionaal niveau. Laatstgenoemde indicatoren geven de arbeidsmarktrelevantie weer van de mbo-opleidingen in de arbeidsmarktregio's. De schaalgrootte wordt verondersteld een signaal te geven over de kostenefficiëntie van opleidingen: hoe kleiner de opleidingen, hoe minder kostenefficiënt. In de volgende subparagraaf worden daarover enkele conclusies getrokken. De arbeidsmarktrelevantie heeft betrekking op de doelmatigheid van de verschillende middelbare beroepsopleidingen voor de regionale arbeidsvraag. Hierover worden in de tweede subparagraaf de conclusies getrokken.

In de derde subparagraaf van dit hoofdstuk worden ten slotte aan de hand van tabel 5.2 conclusies getrokken ten aanzien van de verdeling van de instroom van schoolverlaters in een regio naar opleidingsrichting ten opzichte van de reeds aanwezig werkgelegenheid in deze regio naar opleidingsrichting. Teveel of te weinig schoolverlaters ten opzichte van de werkgelegenheid kan wijzen op een overschot of tekort. Hierbij dient echter bedacht te worden dat regio's ook kunnen opleiden voor andere regio's, zodat er voorzichtig met de conclusies moet worden omgesprongen.

5.1 Schaalgrootte mbo-opleidingen

De indicatoren 1 tot en met 4 in tabel 5.1 hebben betrekking op een belangrijk aspect van doelmatigheid, namelijk de schaalgrootte van de aangeboden mbo-opleidingen in de arbeidsmarktregio's. De eerste twee indicatoren geven een typering van de regionale doelmatigheid van het mbo-opleidingsaanbod aan de hand van data over werkzame gediplomeerde schoolverlaters van het mbo. De indicatoren 3 en 4 zeggen eveneens iets over de schaalgrootte van mbo-opleidingen in de regio's, maar ditmaal aan de hand van data over leerlingen die een mbo-opleiding volgen. In beide gevallen is zowel gekeken naar het aandeel kleine opleidingen als naar het aandeel gediplomeerde schoolverlaters (leerlingen) uit (in) kleine opleidingen.

Van alle arbeidsmarktregio's heeft Rijnmond qua schaalgrootte het meest doelmatige opleidingsaanbod. Op drie van de vier indicatoren scoort deze regio aanzienlijk beter dan het landelijk gemiddelde. Rivierenland scoort qua schaalgrootte van het middelbaar beroepsonderwijs juist het minst doelmatig van alle regio's. Op alle vier de indicatoren voor de schaalgrootte scoort Rivierenland duidelijk minder doelmatig dan het landelijk gemiddelde. Daarnaast valt op dat er meerdere arbeidsmarktregio's zijn die op twee onderwijsindicatoren qua doelmatigheid duidelijk onder het landelijk gemiddelde liggen. Twente, Haaglanden en Midden-Brabant behalen juist op één onderdeel van de schaalgrootte een bovengemiddelde score. Zuid-Kennemerland is de enige arbeidsmarktregio, waar het middelbaar beroepsonderwijs qua indicatoren op het gebied van schaalgrootte tegenstrijdige resultaten laat zien.

Tabel 5.1

Samenvatting indicatorenset doelmatigheid mbo-opleidingen in de arbeidsmarktregio's

Arbeidsmarktregio	indicatorenset doelmatigheid									
	onderwijs				match onderwijs-arbeidsmarkt					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 Groningen						-				
2 Friesland						-	-			
3 Drenthe									-	
4 IJssel-Vechtstreek							-	+		+
5 Twente	+									+
6 Stedendriehoek										
7 Midden-Gelderland							+		+	
8 Zuid-Gelderland	-	-								
9 Achterhoek							-	-		
10 Rivierenland	-	-	-	-	-	+			-	-
11 Flevoland			-	-	-				-	
12 Gooi- en Vechtstreek	-	-			-			-	-	+
13 Midden-Utrecht									-	+
14 Oost-Utrecht	-	-			-			-		+
15 Noord-Holland-Noord						+				-
16 Zuid-Kennemerland	-	-	+			+	+	-	-	
17 Zaanstreek/Waterland	-	-			-					
18 Groot-Amsterdam						-		-		
19 Holland-Rijnland									+	
20 Midden-Holland	-	-			-				+	
21 Haaglanden			+							+
22 Rijnmond	+	+	+			-				
23 Drechtsteden					-	+	+		+	-
24 Zeeland			-	-				+		
25 West-Brabant						+	+			
26 Midden-Brabant			+					+	+	
27 Noordoost-Brabant										
28 Zuidoost-Brabant										
29 Noord- en Midden-Limburg										
30 Zuid-Limburg					+					

Noten:

Een '+' geeft aan dat een arbeidsmarktregio op een doelmatigheidsindicator meer dan een standaarddeviatie beter scoort dan het landelijk gemiddelde. Op deze indicator scoort een regio dus erg doelmatig.

Een '-' betekent dat een arbeidsmarktregio een standaarddeviatie slechter dan het landelijk gemiddelde scoort. Op deze indicator scoort een regio dus helemaal niet doelmatig.

Indicatoren onderwijs:

1. % kleine crebo-opleidingen – schoolverlaters;
2. % schoolverlaters in kleine crebo-opleidingen;
3. % kleine crebo-opleidingen – leerlingen;
4. % leerlingen in kleine crebo-opleidingen .

Indicatoren aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt van schoolverlaters:

5. werkzaam in eigen arbeidsmarktregio;
6. weinig werkloosheid;
7. weinig werkloosheid t.o.v. werkloosheid onder beroepsbevolking;
8. geen spijt van gevolgde opleiding;
9. niet ontevreden over aansluiting;
10. niet werkzaam onder opleidingsniveau.

5.2 Arbeidsmarktrelevantie mbo-opleidingen

Om een goed oordeel te kunnen geven over de doelmatigheid van het regionale middelbaar beroepsonderwijs is informatie over de schaalgrootte van mbo-opleidingen niet voldoende. Naast de schaalgrootte van opleidingen worden eveneens indicatoren meegenomen die een typering geven van de regionale arbeidsmarktrelevantie van opleidingen aan de ROC's. De indicatoren 5 tot en met 10 in tabel 5.1 zeggen elk iets over de regionale aansluiting tussen mbo-opleidingen en arbeidsmarkt.

In vergelijking met de indicatoren voor de schaalgrootte van opleidingen, laten de indicatoren voor de match tussen onderwijs en arbeidsmarkt een wat minder duidelijk beeld zien. Dat kan komen doordat er een zogenaamde afruil ('trade-off') kan plaatsvinden tussen verschillende kenmerken die bij een arbeidsmarktsituatie horen. Zo kan bijvoorbeeld een hoge werkloosheid worden vermeden door in een andere regio te gaan werken (pendel), of door genoeg te nemen met een minder goede aansluiting tussen de behaalde opleiding en het beroep. Een ander voorbeeld is dat in verschillende regio's een grotere ontevredenheid over de aansluiting (een '-') relatief vaak gepaard gaat met minder vaak werkzaam zijn onder het niveau (een '+').

Opnieuw is Rivierenland, ditmaal samen met Gooi- en Vechtstreek, de regio die op de meeste indicatoren slechter dan het landelijk gemiddelde scoort. Voor beide regio's geldt echter dat er ook één plus staat tegenover de drie minnetjes die zij in de tabel behalen. Andere regio's scoren op twee indicatoren weinig doelmatig in vergelijking met het landelijke beeld. Het gaat om Friesland, Achterhoek, Flevoland en Groot-Amsterdam. Midden-Gelderland, West-Brabant en Midden-Brabant scoren juist op twee aansluitingsindicatoren bovengemiddeld goed qua doelmatigheid. In Drechtsteden is de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt zelfs op drie indicatoren bovengemiddeld goed, maar hier staan tegelijkertijd twee indicatoren tegenover waar Drechtsteden juist aanmerkelijk minder doelmatig is. Andere arbeidsmarktregio's die niet eenduidig scoren op de verschillende indicatoren die de match tussen onderwijs en arbeidsmarkt typeren zijn IJssel-Vechtstreek, Midden-Utrecht, Oost-Utrecht, Noord-Holland-Noord, Midden-Holland en Zuid-Kennemerland.

5.3 Aanbod mbo'ers: arbeidsmarktregio versus Nederland

In tabel 5.2 wordt per opleidingsrichting weergegeven of er in een arbeidsmarktregio relatief veel of juist weinig aanbod is van gediplomeerde mbo'ers ten opzichte van de situatie in heel Nederland. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen werkende gediplomeerde schoolverlaters en de totale werkzame beroepsbevolking met een mbo-opleidingsachtergrond. Allereerst wordt per opleidingsrichting het aanbod van schoolverlaters van het mbo in een arbeidsmarktregio vergeleken met het landelijk gemiddelde (linker kolom). Vervolgens wordt per opleidingsrichting hetzelfde gedaan voor het aanbod van de werkende beroepsbevolking met een mbo-diploma (rechter kolom). Indien het aandeel mbo'ers van een specifieke opleidingsrichting in een arbeidsmarktregio tenminste één standaarddeviatie boven het landelijk gemiddelde ligt dan staat er een '+' in de tabel, is dit één standaarddeviatie lager dan het landelijk gemiddelde dan staat er een '-'. De tabel is gebaseerd op dezelfde cijfers als eerder gepresenteerd in tabel 4.1. Waar in tabel 4.1 echter *binnen* de arbeidsmarktregio gekeken werd naar een mogelijke mismatch tussen het aanbod van schoolverlaters en de totale beroepsbevolking met een specifieke opleidingsrichting, is de toegevoegde waarde van tabel 5.2 dat deze laat zien of een arbeidsmarktregio qua aanbod mbo'ers veel afwijkt van het landelijke beeld.

Uit tabel 5.2 blijkt dat de doelmatigheid van mbo-opleidingen op dit punt in algemene zin goed is. Voor meerdere arbeidsmarktregio's geldt immers dat als het aanbod van

schoolverlaters uit een specifieke richting aanzienlijk boven het Nederlandse gemiddelde ligt, dit ook terug te zien is in een oververtegenwoordiging in het aanbod van de totale groep werkenden met een mbo-diploma in die regio (i.e. twee keer een '+'). Is het aanbod van schoolverlaters met een specifieke opleidingsrichting daarentegen lager dan het landelijk gemiddelde, dan is dit in die arbeidsmarktregio vaak eveneens terug te zien aan het lage aandeel werkenden met die opleidingsachtergrond (i.e. twee keer een '-').

Tabel 5.2

Arbeidsmarktregio's met per opleidingsrichting relatief veel (+) of weinig (-) aanbod van mbo-gediplomeerde schoolverlaters c.q. werkgelegenheid ten opzichte van Nederland, gemiddelde 2004-2007

Arbeidsmarktregio	Groen		Techniek		Sociaal-cultureel		Gezondheidszorg		Economie		Overig	
	school- verlaters	werkenden	school- verlaters	werkenden	school- verlaters	werkenden	school- verlaters	werkenden	school- verlaters	werkenden	school- verlaters	werkenden
1 Groningen						+			-		-	-
2 Friesland		+				+	-		-	-	+	
3 Drenthe	+			-		+			-		-	-
4 IJssel-Vechtstreek	+	+				+	-	-				
5 Twente							-				-	-
6 Stedendriehoek												
7 Midden-Gelderland				-								
8 Zuid-Gelderland							+	+				
9 Achterhoek	+	+				+	-	+	-	-	+	
10 Rivierenland	+	+									-	
11 Flevoland			-						+		+	
12 Gooi- en Vechtstreek		-			+					+		
13 Midden-Utrecht									+	+		
14 Oost-Utrecht							+			+		+
15 Noord-Holland-Noord			+								-	
16 Zuid-Kennemerland	-	-		+			+	-			-	+
17 Zaanstreek/Waterland	-	-								+		+
18 Groot-Amsterdam	-	-	-		+		-		+		+	+
19 Holland-Rijnland								+				-
20 Midden-Holland	+				-	-						
21 Haaglanden			-	-	+	+	+		+	+		+
22 Rijnmond	-	-		+		-					+	
23 Drechtsteden				+		-						
24 Zeeland			+	+					-	-		
25 West-Brabant			+			-			-			
26 Midden-Brabant					-	-	+					+
27 Noordoost-Brabant					-							
28 Zuidoost-Brabant						-						
29 Noord- en Midden-Limburg		+		+					-	-	-	
30 Zuid-Limburg		-			+		+					

Bron: CBS (SSB en EBB)

Noot: De arbeidsmarktregio's met een '+' of '-' wijken meer dan één standaarddeviatie af van het landelijk gemiddelde.

Voor de vijf verschillende opleidingsrichtingen (excl. overig) wordt eveneens kort uiteengezet of er veel werkende schoolverlaters, c.q. werkenden uit de totale beroepsbevolking, zijn in vergelijking met het landelijk gemiddelde. Bij de bespreking wordt de nadruk gelegd op de opleidingsrichtingen waar een arbeidsmarktregio veel aanbod heeft. Zo zijn er van mbo groen relatief veel gediplomeerde schoolverlaters in de perifere gebieden Drenthe, IJssel-Vechtstreek en Achterhoek. Ook in Rivierenland en Midden-Holland zijn er verhoudingsgewijs veel schoolverlaters van mbo groen. In drie van deze arbeidsmarktregio's ligt het aanbod van de totale groep werkenden met een diploma mbo groen eveneens duidelijk boven het landelijk gemiddelde. Dit is het geval voor IJssel-Vechtstreek, de Achterhoek en Rivierenland. Deze kunnen daarmee met recht 'groene' arbeidsmarktregio's genoemd worden. In Midden-Holland zijn er in vergelijking met Nederland weliswaar relatief veel schoolverlaters van mbo groen, maar onder de totale werkzame beroepsbevolking in deze regio is deze oververtegenwoordiging niet terug te zien. In Friesland bestaat juist een groot deel van de werkgelegenheid uit personen van mbo groen, maar is dit niet terug te zien in het aanbod van gediplomeerde schoolverlaters.

Bij de interpretatie van dit verschil is overigens enige voorzichtigheid geboden. Dit hoeft namelijk niet te betekenen dat er in Friesland sprake is van een tekort aan werkenden met

een opleidingsachtergrond mbo groen. Hier kunnen immers verschillende verklaringen voor aangedragen worden. Zo kan dit er op wijzen dat er in Friesland tegenwoordig minder gediplomeerden van mbo groen opgeleid worden, maar is het evenzeer denkbaar dat andere opleidingsrichtingen in Friesland belangrijker zijn geworden. Een alternatieve verklaring zou kunnen zijn dat het aandeel mbo groen in de rest van het land gestegen is, waardoor Friesland het aandeel mbo groen ten opzichte van Nederland terug ziet lopen. Een andere mogelijke verklaring is dat de omliggende regio's voor de arbeidsvraag in Friesland opleiden en dat Friesland zo alsnog wordt voorzien in de personeelsbehoefte aan gediplomeerden mbo groen. Ook in Noord- en Midden-Limburg is het aandeel werkenden met een diploma mbo groen groter dan in heel Nederland, maar is dit niet terug te zien bij de schoolverlaters.

In vergelijking met heel Nederland zijn er veel gediplomeerde schoolverlaters van mbo techniek in Noord-Holland-Noord, Zeeland en West-Brabant, terwijl dit in stedelijke gebieden als Groot-Amsterdam en Haaglanden juist veel minder het geval is. Zeeland is een echte techniekregio. Dit is namelijk de enige regio waar het aandeel gediplomeerden van mbo techniek zowel bij de schoolverlaters als de gehele werkzame beroepsbevolking duidelijk boven het landelijk gemiddelde ligt. Tevens zijn er nog enkele arbeidsmarktregio's met veel industrie waar ook het aandeel mbo techniek onder de werkzame beroepsbevolking hoog is: Zuid-Kennemerland, Rijnmond, Drechtsteden, en Noord- en Midden-Limburg.

In de regio's Gooi- en Vechtstreek, Groot-Amsterdam, Haaglanden en Zuid-Limburg zijn er bovengemiddeld veel gediplomeerde schoolverlaters van mbo sociaal-cultureel. Alleen in Haaglanden geldt dit eveneens voor het aandeel mbo sociaal-cultureel onder de totale werkzame beroepsbevolking. Opvallend is dat er bij de totale groep werkenden met deze opleidingsachtergrond andere (meer perifere) regio's als belangrijkste naar voren komen. In Groningen, Friesland, Drenthe, IJssel-Vechtstreek en de Achterhoek vormt mbo sociaal-cultureel een relatief groot deel van de werkgelegenheid. Naast Haaglanden geldt ook voor Midden-Holland en Midden-Brabant dat zowel het aandeel schoolverlaters als werkzame beroepsbevolking duidelijk afwijkt van het landelijk gemiddelde.

In Zuid-Gelderland is relatief veel aanbod van gediplomeerden van mbo gezondheidszorg. Dit geldt niet alleen voor schoolverlaters, maar ook voor de totale groep werkenden. Wat betreft het aanbod van de totale groep werkenden met een diploma mbo gezondheidszorg, blijkt dat naast Zuid-Gelderland alleen Holland-Rijnland eveneens een relatief hoog aandeel werkenden kent. Dit kan niet gezegd worden voor de groep schoolverlaters. In vergelijking met het landelijk gemiddelde zijn schoolverlaters van mbo gezondheidszorg relatief vaak terug te vinden in Oost-Utrecht, Zuid-Kennemerland, Haaglanden, Midden-Brabant en Zuid-Limburg.

Met betrekking tot de opleidingsrichting mbo economie kan geconcludeerd worden dat regionale verschillen in belangrijke mate bepaald worden door het feit of een regio als stedelijk dan wel perifeer gebied aangemerkt kan worden. Stedelijke gebieden als Haaglanden en Midden-Utrecht kennen zowel een hoog aandeel mbo economie onder schoolverlaters als werkenden. In Groot-Amsterdam en Flevoland is dit aandeel alleen hoog voor schoolverlaters, terwijl in Gooi- en Vechtstreek, Oost-Utrecht en Zaanstreek/Waterland alleen de totale groep werkenden met een diploma mbo economie bovengemiddeld groot is.

Statistische bijlage

Inhoudsopgave

SB 2 Arbeidsmarkt	1
SB 3 Onderwijs.....	10
SB 4 Aansluiting onderwijs- arbeidsmarkt.....	18
SB.4.1 Mobiliteit woon-werkregio	18
SB.4.2 Arbeidsmarktpositie + aansluiting naar mbo-richting	20
SB.4.3 Arbeidsmarktpositie & aansluiting naar mbo-niveau	41

Overzicht tabellen

Tabel SB 2.1: Werkzame beroepsbevolking voor mbo, hbo, wo en totaal: gemiddelde 2010-2011, en trend 2007-2011.....	1
Tabel SB 2.2: Werkzame beroepsbevolking met een mbo-diploma uitgesplitst naar niveau per arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011	2
Tabel SB 2.3: Potentiële beroepsbevolking per opleidingsniveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011	3
Tabel SB 2.4: Werkloosheidspercentage per opleidingsniveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011	4
Tabel SB 2.5: Werkloosheidspercentage onder mbo'ers naar niveau en richting: gemiddelde 2010-2011	5
Tabel SB 2.6: Unemployment-Vacancy (UV-) ratio per arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011	6
Tabel SB 2.7: Unemployment-Vacancy (UV-) voor kortdurig werklozen per arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011.....	7
Tabel SB 2.8: Werkzame beroepsbevolking per opleidingsniveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011.....	8
Tabel SB 2.9: Totale werkzame beroepsbevolking per leeftijdscategorie naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011.....	9
Tabel SB 3.1: Aantal werkzame gediplomeerde schoolverlaters van mbo per opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2004-2007	10
Tabel SB 3.2: Percentage crebo-opleidingen met 1, 2, 3, 4, 5 of 1 t/m 5 gediplomeerden voor mbo, gemiddelde 2004-2007	11
Tabel SB 3.3: Percentage gediplomeerde schoolverlaters van crebo-opleidingen met 1, 2, 3, 4, 5, of 1 t/m 5 gediplomeerden voor mbo, gemiddelde 2004-2007	12
Tabel SB 3.4: Kleine crebo-opleidingen en mbo-leerlingen per opleidingssector naar arbeidsmarktregio, 2011-2012 (1/3).....	13
Tabel SB 3.5: Kleine crebo-opleidingen en mbo-leerlingen per roc naar arbeidsmarktregio, 2011-2012 (1/2).....	16
Tabel SB 4.1: Percentage werkzame schoolverlaters met mbo-diploma dat in een andere arbeidsmarktregio werkt dan woont naar opleidingsrichting, gemiddelde 2004-2007	18
Tabel SB 4.2: Percentage werkzame schoolverlaters met een mbo-diploma dat in een andere arbeidsmarktregio werkt dan woont naar opleidingsrichting, gemiddelde 2006-2011	19

Tabel SB 4.3: Arbeidsmarktpositie van gediplomeerde schoolverlaters van het mbo, gemiddelde 2006-2011	20
Tabel SB 4.4: Arbeidsmarktpositie van gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (1/5)	21
Tabel SB 4.5: Spijt: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (1/5)	26
Tabel SB 4.6: Ontevreden over aansluiting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (1/5)	31
Tabel SB 4.7: Onderbenutting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (1/5)	36
Tabel SB 4.8: Arbeidsmarktpositie van gediplomeerde schoolverlaters per mbo-niveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (1/2)	41
Tabel SB 4.9: Spijt: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-niveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (1/2)	43
Tabel SB 4.10: Ontevreden over aansluiting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-niveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (1/2)	45
Tabel SB 4.11: Onderbenutting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-niveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (1/2)	47

SB 2 Arbeidsmarkt

Tabel SB 2.1: Werkzame beroepsbevolking voor mbo, hbo, wo en totaal: gemiddelde 2010-2011, en trend¹⁵ 2007-2011

Arbeidsmarktregio	MBO	Trend	HBO	Trend	WO	Trend	totaal	Trend
Gooi- en Vechtstreek	32.500		28.000	+	18.000		110.500	
Rivierenland	37.000		17.500		6.000		98.500	
Midden-Holland	37.000		24.000		11.000		109.000	
Zuid-Gelderland	37.500	-	32.500		24.500		138.000	
Oost-Utrecht	43.000		35.500		18.000		139.000	
Zuid-Kennemerland	49.500	-	42.000	+	23.000		172.000	
Zaanstreek/Waterland	54.000		28.000		8.500		143.000	
Achterhoek	61.000		27.500		5.500	+	137.500	
Flevoland	62.000		39.000	+	11.500		170.000	
Zeeland	66.500		33.500	+	8.000	+	163.500	
Midden-Brabant	69.000		47.500		15.000		201.000	
Drenthe	76.000		34.000		10.000	-	179.500	
Holland-Rijnland	76.000		54.000	+	34.500	-	244.500	
Drechtsteden	77.500		39.500		12.000		202.500	
Groningen	82.000		59.500	+	27.000		244.500	
IJssel-Vechtstreek	88.000		50.000		15.000		222.500	
Zuid-Limburg	89.000		53.500		20.000		250.000	
Noord- en Midden-Limburg	94.000		49.000	+	13.500	+	232.500	
Noordoost-Brabant	96.500		61.000	+	22.000		268.000	
Stedendriehoek	97.000		58.500		19.000		259.500	
Midden-Utrecht	98.000		97.500		82.000		386.000	
Midden-Gelderland	103.500		74.500		33.000		305.500	
West-Brabant	105.000		62.500		19.000		282.500	
Twente	105.500		58.500		16.500	+	265.500	
Noord-Holland-Noord	107.000		61.000	+	17.500	-	289.000	
Groot-Amsterdam	107.500	-	145.500	+	123.500		550.000	
Zuidoost-Brabant	108.500		75.500		33.000		318.500	
Friesland	111.000		62.500	+	16.000		275.000	
Haaglanden	123.500		104.500	+	71.500		455.500	
Rijnmond	184.500		121.500		59.500		578.000	
Nederland	2.478.500		1.678.000		793.500		7.391.500	

Bron: CBS (EBB)

15. Voor de berekening van de trends, zie: Cörvers, Dupuy, Dijkman, Kriechel en Montizaan (2010), *Methodiek arbeidsmarktprognoses en -indicatoren 2009-2014*.

Tabel SB 2.2: Werkzame beroepsbevolking met een mbo-diploma uitgesplitst naar niveau per arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011

	Arbeidsmarktregio	MBO			
		Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal
1	Groningen	12.000	20.500	49.500	82.000
2	Friesland	16.000	31.000	64.000	111.000
3	Drenthe	10.500	19.500	46.000	76.000
4	IJssel-Vechtstreek	12.000	21.000	55.500	88.000
5	Twente	13.500	28.000	64.000	105.500
6	Stedendriehoek	11.000	23.500	62.500	97.000
7	Midden-Gelderland	12.500	27.500	63.500	103.500
8	Zuid-Gelderland	4.500	10.500	22.500	37.500
9	Achterhoek	8.000	17.500	35.000	61.000
10	Rivierenland	4.500	10.500	22.000	37.000
11	Flevoland	8.500	16.000	37.500	62.000
12	Gooi- en Vechtstreek	3.500	8.500	20.000	32.500
13	Midden-Utrecht	12.500	27.500	57.500	98.000
14	Oost-Utrecht	5.000	10.000	28.000	43.000
15	Noord-Holland-Noord	15.500	30.500	61.000	107.000
16	Zuid-Kennemerland	7.000	12.500	30.500	49.500
17	Zaanstreek/Waterland	8.000	15.000	31.000	54.000
18	Groot-Amsterdam	13.000	30.500	64.000	107.500
19	Holland-Rijnland	11.000	20.500	44.500	76.000
20	Midden-Holland	5.000	10.500	22.000	37.000
21	Haaglanden	15.500	34.500	73.500	123.500
22	Rijnmond	24.500	54.500	105.500	184.500
23	Drechtsteden	11.500	22.000	44.000	77.500
24	Zeeland	9.500	21.000	36.000	66.500
25	West-Brabant	14.500	28.000	62.500	105.000
26	Midden-Brabant	9.500	18.000	41.000	69.000
27	Noordoost-Brabant	14.500	24.500	57.500	96.500
28	Zuidoost-Brabant	14.500	28.000	66.000	108.500
29	Noord- en Midden-Limburg	11.000	28.000	55.000	94.000
30	Zuid-Limburg	12.000	26.000	51.000	89.000
	Nederland	330.500	674.500	1.473.500	2.478.500

Bron: CBS (EBB)

Noot: Mbo-niveau 1 wordt in dit rapport niet tot mbo maar tot vmbo gerekend.

Tabel SB 2.3: Potentiële beroepsbevolking per opleidingsniveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011

Arbeidsmarktregio	mbo				hbo				wo				totaal			
	werk-zaam	werk-loos	beschik-baar	niet-beschikbaar	werk-zaam	werk-loos	beschik-baar	niet-beschikbaar	werk-zaam	werk-loos	beschik-baar	niet-beschikbaar	werk-zaam	werk-loos	beschik-baar	niet-beschikbaar
1 Groningen	76	5	2	16	83	5	2	10	86	4	*	8	72	6	4	19
2 Friesland	77	4	4	16	84	4	2	11	89	*	*	7	72	4	4	20
3 Drenthe	76	4	3	17	83	2	2	13	80	*	*	15	71	4	4	21
4 IJssel-Vechtstreek	81	3	3	13	89	2	*	9	83	*	*	12	76	3	3	18
5 Twente	78	3	4	15	84	4	2	11	88	*	*	6	74	4	4	19
6 Stedendriehoek	77	3	3	17	85	3	2	11	87	*	*	9	75	3	3	19
7 Midden-Gelderland	76	4	3	17	85	3	2	10	88	3	4	5	74	4	3	19
8 Zuid-Gelderland	76	4	3	17	83	3	4	10	86	6	*	7	73	4	4	19
9 Achterhoek	82	2	1	15	82	3	2	12	80	*	*	*	75	3	2	19
10 Rivierenland	82	4	2	12	83	*	*	13	90	*	*	*	75	3	3	20
11 Flevoland	78	4	3	15	86	3	3	8	85	*	*	10	75	5	4	17
12 Gooi- en Vechtstreek	80	3	3	14	82	5	3	10	88	*	*	8	76	4	4	16
13 Midden-Utrecht	79	4	1	16	88	3	1	9	90	2	1	7	79	3	2	16
14 Oost-Utrecht	80	3	2	14	82	2	*	14	85	*	*	11	76	3	3	19
15 Noord-Holland-Noord	77	4	3	16	83	3	2	12	82	*	*	13	74	3	3	19
16 Zuid-Kennemerland	79	3	2	16	85	3	2	11	90	*	*	8	77	3	3	18
17 Zaanstreek/Waterland	79	4	*	16	87	3	*	10	80	*	*	12	76	4	2	19
18 Groot-Amsterdam	79	5	3	14	87	3	2	8	90	3	1	6	79	4	3	15
19 Holland-Rijnland	83	3	2	13	88	2	*	10	89	*	*	8	79	3	2	16
20 Midden-Holland	81	3	*	15	85	3	*	10	91	*	*	*	78	4	2	17
21 Haaglanden	78	5	3	14	85	3	2	10	90	3	2	5	74	5	3	18
22 Rijnmond	77	5	3	15	85	3	4	8	89	4	*	6	72	5	4	19
23 Drechtsteden	78	4	2	16	85	2	2	11	86	*	*	10	74	4	3	19
24 Zeeland	78	3	2	17	82	2	*	15	85	*	*	14	73	3	2	22
25 West-Brabant	80	4	2	15	85	3	*	10	92	*	*	7	75	4	2	19
26 Midden-Brabant	78	5	2	14	89	2	2	8	90	*	*	8	77	4	2	17
27 Noordoost-Brabant	77	4	3	16	88	2	2	9	88	*	*	7	76	4	2	18
28 Zuidoost-Brabant	79	3	3	15	82	4	2	12	89	5	*	5	74	4	3	19
29 Noord- en Midden-Limburg	78	3	3	16	89	2	1	8	84	*	*	9	74	3	3	20
30 Zuid-Limburg	72	4	3	21	84	3	2	11	87	*	*	9	68	4	4	25
Nederland	78	4	3	16	85	3	2	10	88	3	2	7	75	4	3	19

Bron: CBS (EBB)

Noten:

Exclusief scholieren en studenten.

* = Ongewogen minder dan 10 personen.

Tabel SB 2.4: Werkloosheidspercentage per opleidingsniveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011

	Arbeidsmarktregio	MBO	HBO	WO	Totaal
1	Groningen	6,1	5,7	4,4	7,0
2	Friesland	4,7	4,8	*	5,3
3	Drenthe	5,4	2,8	*	5,6
4	IJssel-Vechtstreek	4,0	1,7	*	4,2
5	Twente	3,9	4,1	*	4,6
6	Stedendriehoek	4,0	3,2	*	4,0
7	Midden-Gelderland	5,1	3,5	3,6	5,0
8	Zuid-Gelderland	4,9	3,1	6,4	5,7
9	Achterhoek	2,1	4,0	*	4,3
10	Rivierenland	4,6	*	*	4,4
11	Flevoland	4,6	3,5	*	5,8
12	Gooi- en Vechtstreek	3,9	5,1	*	4,6
13	Midden-Utrecht	4,8	2,9	2,2	4,2
14	Oost-Utrecht	3,8	2,5	*	3,5
15	Noord-Holland-Noord	4,5	3,4	*	4,0
16	Zuid-Kennemerland	3,0	3,6	*	3,8
17	Zaanstreek/Waterland	4,6	3,2	*	4,7
18	Groot-Amsterdam	5,5	3,6	3,5	5,1
19	Holland-Rijnland	3,0	2,1	*	3,2
20	Midden-Holland	3,4	3,9	*	4,4
21	Haaglanden	5,9	2,9	3,5	5,9
22	Rijnmond	6,5	3,7	3,8	6,3
23	Drechtsteden	4,6	2,6	*	5,5
24	Zeeland	3,9	1,9	*	3,6
25	West-Brabant	4,3	3,8	*	5,2
26	Midden-Brabant	6,1	2,5	*	4,4
27	Noordoost-Brabant	4,9	2,5	*	4,6
28	Zuidoost-Brabant	3,5	4,1	5,2	4,6
29	Noord- en Midden-Limburg	4,1	2,6	*	4,3
30	Zuid-Limburg	5,6	3,3	*	5,5
	Nederland	4,7	3,4	3,4	4,9

Bron: CBS (EBB)

Noten:

Exclusief scholieren en studenten.

* = Ongewogen minder dan 10 personen.

Tabel SB 2.5: Werkloosheidspercentage onder mbo'ers naar niveau en richting: gemiddelde 2010-2011

	Arbeidsmarktregio	MBO-niveau			MBO-richting					
		2	3	4	groen	techniek	sociaal- cultureel	gezond- heidszorg	economie	overig
1	Groningen	8,6	5,6	5,7	*	5,3	7,8	*	7,5	*
2	Friesland	7,0	4,4	4,4	*	4,0	3,5	*	8,1	*
3	Drenthe	6,7	4,1	5,7	*	4,9	5,4	*	7,1	*
4	IJssel-Vechtstreek	*	4,7	3,8	*	4,7	4,1	*	3,5	*
5	Twente	*	4,5	3,9	*	3,0	4,9	*	5,1	*
6	Stedendriehoek	*	3,9	4,1	*	3,2	4,4	*	4,2	*
7	Midden-Gelderland	*	7,1	4,0	*	3,4	5,1	*	7,3	*
8	Zuid-Gelderland	*	*	5,1	*	*	*	*	*	*
9	Achterhoek	*	*	*	*	*	*	*	*	*
10	Rivierenland	*	*	3,8	*	*	*	*	8,5	*
11	Flevoland	8,5	*	3,9	*	*	7,6	*	5,7	*
12	Gooi- en Vechtstreek	*	*	*	*	*	*	*	*	*
13	Midden-Utrecht	*	4,8	5,3	*	4,0	*	*	7,9	*
14	Oost-Utrecht	*	*	4,1	*	*	*	*	5,3	*
15	Noord-Holland-Noord	*	3,2	3,9	*	3,6	*	*	7,9	*
16	Zuid-Kennemerland	*	*	3,1	*	*	*	*	6,3	*
17	Zaanstreek/Waterland	*	*	*	*	*	*	*	5,9	*
18	Groot-Amsterdam	*	8,1	4,8	*	5,6	5,0	*	6,5	*
19	Holland-Rijnland	*	*	2,5	*	4,2	*	*	2,8	*
20	Midden-Holland	*	*	*	*	*	*	*	*	*
21	Haaglanden	9,8	6,7	4,6	*	6,6	4,2	*	6,1	*
22	Rijnmond	9,7	7,3	5,2	*	5,9	5,3	*	8,8	*
23	Drechtsteden	*	5,1	4,4	*	4,2	*	*	5,8	*
24	Zeeland	*	4,0	4,1	*	2,8	*	*	6,8	*
25	West-Brabant	4,2	4,6	4,2	*	3,5	4,9	*	5,4	*
26	Midden-Brabant	*	7,8	4,6	*	8,5	4,9	*	5,9	*
27	Noordoost-Brabant	*	6,1	4,6	*	2,9	*	*	9,0	*
28	Zuidoost-Brabant	*	6,0	2,3	*	3,5	3,4	*	4,7	*
29	Noord- en Midden- Limburg	8,3	5,5	2,5	*	2,2	5,9	*	5,2	*
30	Zuid-Limburg	7,6	6,4	4,6	*	5,7	4,8	*	6,9	*
	Nederland	6,2	5,2	4,1	2,9	4,1	4,3	2,2	6,4	6,8

Bron: CBS (EBB)

Noten:

Exclusief scholieren en studenten.

* = Ongewogen minder dan 10 personen.

Tabel SB 2.6: Unemployment-Vacancy (UV-) ratio per arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011

		NWW MBO	vacatures middelbare beroepen	NWW MBO/ vacatures middelbare beroepen
1	Groningen	9.465	1.271	7,4
2	Friesland	9.410	1.475	6,4
3	Drenthe	5.838	828	7,1
4	IJssel-Vechtstreek	4.701	1.316	3,6
5	Twente	7.916	1.577	5,0
6	Stedendriehoek	5.363	2.340	2,3
7	Midden-Gelderland	6.137	2.554	2,4
8	Zuid-Gelderland	3.203	974	3,3
9	Achterhoek	3.120	715	4,4
10	Rivierenland	1.715	772	2,2
11	Flevoland	4.432	1.244	3,6
12	Gooi- en Vechtstreek	1.627	1.124	1,4
13	Midden-Utrecht	4.545	5.013	0,9
14	Oost-Utrecht	2.071	1.603	1,3
15	Noord-Holland-Noord	4.786	1.785	2,7
16	Zuid-Kennemerland	2.537	1.413	1,8
17	Zaanstreek/Waterland	2.864	834	3,4
18	Groot-Amsterdam	8.517	7.435	1,1
19	Holland-Rijnland	3.201	1.788	1,8
20	Midden-Holland	1.542	739	2,1
21	Haaglanden	8.577	4.112	2,1
22	Rijnmond	15.600	5.395	2,9
23	Drechtsteden	2.968	1.655	1,8
24	Zeeland	3.250	1.558	2,1
25	West-Brabant	6.215	2.297	2,7
26	Midden-Brabant	4.124	1.574	2,6
27	Noordoost-Brabant	5.296	2.522	2,1
28	Zuidoost-Brabant	7.056	2.848	2,5
29	Noord- en Midden-Limburg	5.468	1.414	3,9
30	Zuid-Limburg	7.976	1.702	4,7
	Nederland	159.517	61.877	2,6

Bron: UWV WERKbedrijf

Noot: NWW= niet-werkende werkzoekenden, vacatures= gemiddeld aantal openstaande vacatures in 2010-2011

Tabel SB 2.7: Unemployment-Vacancy (UV-) voor kortdurig werklozen per arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011

	Arbeidsmarktregio	NWW <6 mnd MBO gem. 2010-2011	Vacatures voor middelbare beroepen	Kortdurig werklozen MBO/ vacatures middelbare beroepen
1	Groningen	3.322	1.271	2,6
2	Friesland	3.682	1.475	2,5
3	Drenthe	2.090	828	2,5
4	IJssel-Vechtstreek	1.316	1.316	1,0
5	Twente	2.815	1.577	1,8
6	Stedendriehoek	2.029	2.340	0,9
7	Midden-Gelderland	2.436	2.554	1,0
8	Zuid-Gelderland	1.154	974	1,2
9	Achterhoek	1.287	715	1,8
10	Rivierenland	661	772	0,9
11	Flevoland	1.987	1.244	1,6
12	Gooi- en Vechtstreek	626	1.124	0,6
13	Midden-Utrecht	2.000	5.013	0,4
14	Oost-Utrecht	970	1.603	0,6
15	Noord-Holland-Noord	1.785	1.785	1,0
16	Zuid-Kennemerland	1.020	1.413	0,7
17	Zaanstreek/Waterland	1.140	834	1,4
18	Groot-Amsterdam	7.435	7.435	1,0
19	Holland-Rijnland	1.788	1.788	1,0
20	Midden-Holland	681	739	0,9
21	Haaglanden	3.401	4.112	0,8
22	Rijnmond	6.279	5.395	1,2
23	Drechtsteden	1.352	1.655	0,8
24	Zeeland	1.455	1.558	0,9
25	West-Brabant	2.694	2.297	1,2
26	Midden-Brabant	1.671	1.574	1,1
27	Noordoost-Brabant	2.119	2.522	0,8
28	Zuidoost-Brabant	2.589	2.848	0,9
29	Noord- en Midden-Limburg	1.916	1.414	1,4
30	Zuid-Limburg	2.726	1.702	1,6
	Nederland	62.499	61.877	1,0

Bron: UWV WERKbedrijf

Noot: NWW= niet-werkende werkzoekenden die korter dan 6 maanden zoeken, vacatures= gemiddeld aantal openstaande vacatures in 2010-2011

Tabel SB 2.8: Werkzame beroepsbevolking per opleidingsniveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011

	Arbeidsmarktregio	Opleidingsniveau in % van totaal								Totaal
		BO	VMBO	HAVO /VWO	MBO niv2	MBO niv3	MBO niv4	HBO	WO	
1	Groningen	4	16	10	5	9	21	25	11	100
2	Friesland	4	19	7	6	11	24	23	6	100
3	Drenthe	5	21	6	6	11	26	19	6	100
4	IJssel-Vechtstreek	5	19	6	6	10	25	23	7	100
5	Twente	4	19	7	5	11	25	23	6	100
6	Stedendriehoek	5	19	8	4	9	25	23	7	100
7	Midden-Gelderland	4	17	8	4	9	21	25	11	100
8	Zuid-Gelderland	4	17	9	3	8	17	24	18	100
9	Achterhoek	4	21	6	6	13	26	21	4	100
10	Rivierenland	6	24	8	5	11	23	18	6	100
11	Flevoland	5	18	9	5	10	23	24	7	100
12	Gooi- en Vechtstreek	4	14	9	4	8	19	26	17	100
13	Midden-Utrecht	4	13	10	3	7	15	26	22	100
14	Oost-Utrecht	4	16	9	4	7	21	26	13	100
15	Noord-Holland-Noord	5	21	9	5	11	22	22	6	100
16	Zuid-Kennemerland	4	17	10	4	7	18	25	14	100
17	Zaanstreek/Waterland	6	19	10	6	11	22	20	6	100
18	Groot-Amsterdam	5	12	13	3	6	12	27	23	100
19	Holland-Rijnland	5	17	10	5	9	19	23	14	100
20	Midden-Holland	4	20	9	5	10	20	22	10	100
21	Haaglanden	5	17	11	4	8	17	24	16	100
22	Rijnmond	6	19	10	4	10	19	22	11	100
23	Drechtsteden	5	22	9	6	11	22	20	6	100
24	Zeeland	5	20	7	6	13	23	21	5	100
25	West-Brabant	5	20	7	5	10	23	23	7	100
26	Midden-Brabant	6	18	9	5	9	21	24	8	100
27	Noordoost-Brabant	5	20	7	5	9	22	23	8	100
28	Zuidoost-Brabant	5	17	8	5	9	21	24	11	100
29	Noord- en Midden-Limburg	5	20	7	5	12	24	22	6	100
30	Zuid-Limburg	6	20	8	5	11	21	22	8	100
	Nederland	5	18	9	5	9	20	23	11	100

Bron: CBS (EBB)

Noot: Mbo-niveau 1 wordt in dit rapport niet tot mbo maar tot vmbo gerekend.

Tabel SB 2.9: Totale werkzame beroepsbevolking per leeftijdscategorie (in jaren) naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2010-2011

	Arbeidsmarktregio	leeftijdscategorie in % van totaal					totaal
		15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	
1	Groningen	11	23	24	26	15	100
2	Friesland	10	23	27	26	14	100
3	Drenthe	9	18	28	28	16	100
4	IJssel-Vechtstreek	11	24	27	24	14	100
5	Twente	11	22	25	27	15	100
6	Stedendriehoek	10	20	27	28	14	100
7	Midden-Gelderland	9	23	27	27	14	100
8	Zuid-Gelderland	11	22	24	26	16	100
9	Achterhoek	10	17	26	29	17	100
10	Rivierenland	13	18	28	27	13	100
11	Flevoland	11	21	29	26	13	100
12	Gooi- en Vechtstreek	7	17	28	31	17	100
13	Midden-Utrecht	10	27	26	24	14	100
14	Oost-Utrecht	9	22	29	26	13	100
15	Noord-Holland-Noord	11	21	26	27	15	100
16	Zuid-Kennemerland	10	20	28	27	16	100
17	Zaanstreek/Waterland	10	20	29	26	15	100
18	Groot-Amsterdam	9	25	26	26	14	100
19	Holland-Rijnland	11	23	25	27	15	100
20	Midden-Holland	12	22	25	28	15	101
21	Haaglanden	10	24	27	25	15	100
22	Rijnmond	11	24	26	25	14	100
23	Drechtsteden	11	24	27	24	14	100
24	Zeeland	11	22	26	26	15	100
25	West-Brabant	10	22	28	26	15	100
26	Midden-Brabant	11	21	27	26	14	100
27	Noordoost-Brabant	10	20	27	27	16	100
28	Zuidoost-Brabant	10	23	27	27	13	100
29	Noord- en Midden-Limburg	10	19	27	28	17	100
30	Zuid-Limburg	10	20	26	29	16	100
	Nederland	10	22	27	26	15	100

Bron: CBS (EBB)

SB 3 Onderwijs

Tabel SB 3.1: Werkzame gediplomeerde schoolverlaters van mbo per opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2004-2007

	Arbeidsmarktregio	Groen %	Techniek %	Sociaal-cultureel %	Gezondheidszorg %	Economie %	Overig %	Totaal %	Totaal
1	Groningen	6	27	32	8	25	1	100	2.247
2	Friesland	6	28	31	8	25	3	100	2.766
3	Drenthe	8	28	30	8	24	1	100	1.843
4	IJssel-Vechtstreek	8	29	29	7	25	2	100	2.468
5	Twente	6	27	32	7	27	1	100	2.702
6	Stedendriehoek	6	25	31	9	27	1	100	2.468
7	Midden-Gelderland	5	25	31	9	28	2	100	2.749
8	Zuid-Gelderland	4	25	31	12	26	2	100	971
9	Achterhoek	8	28	31	8	23	3	100	1.295
10	Rivierenland	8	27	30	8	27	1	100	984
11	Flevoland	5	21	29	8	34	3	100	1.621
12	Gooi- en Vechtstreek	4	24	34	9	27	2	100	668
13	Midden-Utrecht	5	23	30	9	31	2	100	2.494
14	Oost-Utrecht	4	23	30	10	30	2	100	1.128
15	Noord-Holland-Noord	5	30	29	9	26	1	100	2.627
16	Zuid-Kennemerland	3	27	32	10	27	1	100	1.164
17	Zaanstreek/ Waterland	3	28	29	8	29	2	100	1.165
18	Groot-Amsterdam	3	19	37	7	31	3	100	2.922
19	Holland-Rijnland	5	26	30	9	29	2	100	1.837
20	Midden-Holland	7	27	26	9	29	2	100	890
21	Haaglanden	5	19	33	10	31	2	100	2.863
22	Rijnmond	3	24	30	9	30	3	100	5.131
23	Drechtsteden	5	28	29	8	27	2	100	2.155
24	Zeeland	4	32	28	9	24	2	100	1.697
25	West-Brabant	5	30	29	9	25	2	100	2.365
26	Midden-Brabant	5	27	27	10	29	2	100	1.533
27	Noordoost-Brabant	5	28	26	10	29	2	100	2.322
28	Zuidoost-Brabant	5	28	29	9	27	2	100	2.746
29	Noord- en Midden-Limburg	6	27	31	10	25	1	100	2.025
30	Zuid-Limburg	4	23	33	11	26	2	100	1.951
	Nederland	5	26	30	9	28	2	100	61.794

Bron: CBS (SSB)

Tabel SB 3.2: Percentage crebo-opleidingen met 1, 2, 3, 4, 5 of 1 t/m 5 gediplomeerden voor mbo, gemiddelde 2004-2007

	Arbeidsmarktregio	1	2	3	4	5	1 t/m 5
1	Groningen	28	14	10	8	6	66
2	Friesland	26	14	11	8	6	65
3	Drenthe	30	17	10	8	7	71
4	IJssel-Vechtstreek	30	14	10	8	5	67
5	Twente	26	16	8	6	5	62
6	Stedendriehoek	31	14	9	7	6	67
7	Midden-Gelderland	31	15	9	7	5	67
8	Zuid-Gelderland	41	16	10	6	5	79
9	Achterhoek	36	17	10	5	5	74
10	Rivierenland	39	16	11	8	5	78
11	Flevoland	38	15	9	6	4	72
12	Gooi- en Vechtstreek	44	20	8	6	4	82
13	Midden-Utrecht	33	14	8	6	5	65
14	Oost-Utrecht	38	18	10	5	6	76
15	Noord-Holland-Noord	27	14	8	9	6	64
16	Zuid-Kennemerland	38	16	11	6	5	77
17	Zaanstreek/ Waterland	36	19	13	5	5	78
18	Groot-Amsterdam	32	17	9	6	6	69
19	Holland-Rijnland	34	16	10	6	5	71
20	Midden-Holland	40	18	12	8	5	83
21	Haaglanden	29	14	8	7	6	64
22	Rijnmond	23	14	8	7	5	57
23	Drechtsteden	31	16	10	8	5	71
24	Zeeland	31	17	10	6	6	71
25	West-Brabant	30	16	9	6	6	66
26	Midden-Brabant	35	15	10	8	4	71
27	Noordoost-Brabant	30	14	10	7	6	67
28	Zuidoost-Brabant	24	17	12	6	5	64
29	Noord- en Midden-Limburg	29	14	11	7	5	66
30	Zuid-Limburg	28	13	32	6	6	64
	Nederland	32	16	10	7	5	69

Bron: CBS (SSB)

Noten:

Crebo= centraal register beroepsopleidingen.

Crebo-opleidingen met '0' gediplomeerden zitten niet in het bestand.

De percentages verschillen nauwelijks als er gekeken wordt naar één afzonderlijk jaar, bijvoorbeeld 2007.

Tabel SB 3.3: Percentage gediplomeerde schoolverlaters van crebo-opleidingen met 1, 2, 3, 4, 5, of 1 t/m 5 gediplomeerden voor mbo, gemiddelde 2004-2007

Arbeidsmarktregio	1	2	3	4	5	1 t/m 5
1 Groningen	4	3	4	4	4	18
2 Friesland	3	3	4	4	3	16
3 Drenthe	4	5	4	4	5	23
4 IJssel-Vechtstreek	4	3	3	4	3	17
5 Twente	3	3	3	3	3	14
6 Stedendriehoek	4	3	3	4	3	17
7 Midden-Gelderland	3	3	3	3	3	16
8 Zuid-Gelderland	8	7	6	5	5	32
9 Achterhoek	6	6	5	4	4	25
10 Rivierenland	8	6	7	6	5	33
11 Flevoland	6	5	4	4	3	22
12 Gooi- en Vechtstreek	11	10	6	6	6	39
13 Midden-Utrecht	4	3	3	2	3	15
14 Oost-Utrecht	7	6	5	4	5	26
15 Noord-Holland-Noord	3	3	3	4	3	16
16 Zuid-Kennemerland	7	6	6	4	5	27
17 Zaanstreek/ Waterland	7	7	7	4	4	30
18 Groot-Amsterdam	3	3	3	3	3	15
19 Holland-Rijnland	5	4	4	3	3	20
20 Midden-Holland	10	9	9	8	6	41
21 Haaglanden	3	3	2	3	3	14
22 Rijnmond	2	2	2	2	1	8
23 Drechtsteden	4	4	4	4	4	21
24 Zeeland	4	5	4	4	5	22
25 West-Brabant	4	4	3	3	3	17
26 Midden-Brabant	6	5	5	5	4	24
27 Noordoost-Brabant	4	4	4	3	4	18
28 Zuidoost-Brabant	3	4	4	3	3	16
29 Noord- en Midden-Limburg	4	4	4	3	3	18
30 Zuid-Limburg	3	3	3	3	4	16
Nederland	4	4	4	3	3	18

Bron: CBS: (SSB)

Noten:

Crebo= centraal register beroepsopleidingen.

Crebo-opleidingen met '0' gediplomeerden zitten niet in het bestand.

De percentages verschillen nauwelijks als er gekeken wordt naar één afzonderlijk jaar, bijvoorbeeld 2007.

Tabel SB 3.4: Kleine crebo-opleidingen en mbo-leerlingen per opleidingssector naar arbeidsmarktregio, 2011-2012 (1/3)

		aantal kleine crebo-opleidingen	totaal aantal crebo-opleidingen	% kleine crebo-opleidingen	aantal leerlingen in kleine crebo-opleidingen	totaal aantal leerlingen in crebo-opleidingen	% leerlingen in kleine crebo-opleidingen
Arbeidsmarktregio	MBO-sector						
Groningen	ALLE SECTOREN	228	459	50	1.537	20.786	7
Groningen	AGRARISCH	20	44	46	169	1.682	10
Groningen	COMBINATIE VAN SECTOREN	5	10	50	32	469	7
Groningen	ECONOMIE	105	186	57	748	6.750	11
Groningen	TECHNIEK	82	136	60	432	4.018	11
Groningen	ZORG EN WELZIJN	16	83	19	156	7.867	2
Friesland	ALLE SECTOREN	137	324	42	769	18.258	4
Friesland	AGRARISCH	24	41	59	123	1.076	11
Friesland	COMBINATIE VAN SECTOREN	1	6	17	12	602	2
Friesland	ECONOMIE	36	108	33	218	5.450	4
Friesland	TECHNIEK	65	118	55	344	3.947	9
Friesland	ZORG EN WELZIJN	11	51	22	72	7.183	1
Drenthe	ALLE SECTOREN	58	133	44	386	5.519	7
Drenthe	COMBINATIE VAN SECTOREN	0	1	0	0	72	0
Drenthe	ECONOMIE	28	66	42	187	2.089	9
Drenthe	TECHNIEK	25	39	64	161	890	18
Drenthe	ZORG EN WELZIJN	5	27	19	38	2.468	2
IJssel-Vechtstreek	ALLE SECTOREN	203	443	46	1.219	19.667	6
IJssel-Vechtstreek	AGRARISCH	44	61	72	254	1.047	24
IJssel-Vechtstreek	COMBINATIE VAN SECTOREN	3	6	50	22	335	7
IJssel-Vechtstreek	ECONOMIE	60	151	40	398	5.905	7
IJssel-Vechtstreek	TECHNIEK	82	154	53	444	5.367	8
IJssel-Vechtstreek	ZORG EN WELZIJN	14	71	20	101	7.013	1
Twente	ALLE SECTOREN	74	196	38	523	12.511	4
Twente	COMBINATIE VAN SECTOREN	0	1	0	0	325	0
Twente	ECONOMIE	32	87	37	238	4.814	5
Twente	TECHNIEK	36	68	53	263	2.773	10
Twente	ZORG EN WELZIJN	6	40	15	22	4.599	1
Stedendriehoek	ALLE SECTOREN	63	162	39	331	8.207	4
Stedendriehoek	COMBINATIE VAN SECTOREN	2	3	67	15	70	21
Stedendriehoek	ECONOMIE	21	61	34	114	3.186	4
Stedendriehoek	TECHNIEK	34	63	54	153	2.261	7
Stedendriehoek	ZORG EN WELZIJN	6	35	17	49	2.690	2
Midden-Gelderland	ALLE SECTOREN	169	347	49	1.090	16.007	7
Midden-Gelderland	AGRARISCH	16	37	43	114	1.981	6
Midden-Gelderland	COMBINATIE VAN SECTOREN	9	14	64	49	489	10
Midden-Gelderland	ECONOMIE	75	139	54	496	5.051	10
Midden-Gelderland	TECHNIEK	52	99	53	320	2.942	11
Midden-Gelderland	ZORG EN WELZIJN	17	58	29	111	5.544	2
Zuid-Gelderland	ALLE SECTOREN	76	186	41	546	10.924	5
Zuid-Gelderland	AGRARISCH	21	49	43	117	3.938	3
Zuid-Gelderland	COMBINATIE VAN SECTOREN	0	1	0	0	164	0
Zuid-Gelderland	ECONOMIE	22	61	36	198	2.755	7
Zuid-Gelderland	TECHNIEK	24	38	63	164	1.071	15
Zuid-Gelderland	ZORG EN WELZIJN	9	37	24	67	2.996	2
Achterhoek	ALLE SECTOREN	72	166	43	400	7.516	5
Achterhoek	AGRARISCH	23	42	55	130	1.423	9
Achterhoek	COMBINATIE VAN SECTOREN	0	1	0	0	119	0
Achterhoek	ECONOMIE	24	64	38	164	2.237	7
Achterhoek	TECHNIEK	19	29	66	85	835	10
Achterhoek	ZORG EN WELZIJN	6	30	20	21	2.902	1
Rivierenland	ALLE SECTOREN	30	50	60	228	1.184	19
Rivierenland	COMBINATIE VAN SECTOREN	1	2	50	13	76	17
Rivierenland	ECONOMIE	14	23	61	117	540	22
Rivierenland	TECHNIEK	8	11	73	18	96	19
Rivierenland	ZORG EN WELZIJN	7	14	50	80	472	17
Flevoland	ALLE SECTOREN	79	144	55	519	4.377	12
Flevoland	COMBINATIE VAN SECTOREN	1	2	50	11	97	11
Flevoland	ECONOMIE	29	60	48	193	1.901	10
Flevoland	TECHNIEK	36	48	75	213	888	24
Flevoland	ZORG EN WELZIJN	13	34	38	102	1.491	7

Bron: DUO

Noten:

Crebo= centraal register beroepsopleidingen.

Crebo-opleidingen met '0' gediplomeerden zitten niet in het bestand.

Tabel SB.3.4: Kleine crebo-opleidingen en mbo-leerlingen per opleidingssector naar arbeidsmarktregio, 2011-2012 (2/3)

Arbeidsmarktregio	MBO-sector	aantal kleine crebo-opleidingen	totaal aantal crebo-opleidingen	% kleine crebo-opleidingen	aantal leerlingen in kleine crebo-opleidingen	totaal aantal leerlingen in crebo-opleidingen	% leerlingen in kleine crebo-opleidingen
Midden-Utrecht	ALLE SECTOREN	107	251	43	717	14.985	5
Midden-Utrecht	AGRARISCH	37	59	63	234	2.338	10
Midden-Utrecht	COMBINATIE VAN SECTOREN	1	2	50	1	71	1
Midden-Utrecht	ECONOMIE	22	64	34	175	3.591	5
Midden-Utrecht	TECHNIEK	42	91	46	276	4.969	6
Midden-Utrecht	ZORG EN WELZIJN	5	35	14	31	4.016	1
Oost-Utrecht	ALLE SECTOREN	20	55	36	99	4.010	3
Oost-Utrecht	ECONOMIE	16	28	57	80	1.146	7
Oost-Utrecht	TECHNIEK	1	7	14	1	272	0
Oost-Utrecht	ZORG EN WELZIJN	3	20	15	18	2.592	1
Noord-Holland-Noord	ALLE SECTOREN	83	226	37	589	11.936	5
Noord-Holland-Noord	AGRARISCH	17	39	44	139	1.233	11
Noord-Holland-Noord	COMBINATIE VAN SECTOREN	0	2	0	0	281	0
Noord-Holland-Noord	ECONOMIE	24	84	29	174	4.243	4
Noord-Holland-Noord	TECHNIEK	25	48	52	125	1.469	9
Noord-Holland-Noord	ZORG EN WELZIJN	17	53	32	151	4.710	3
Zuid-Kennemerland	ALLE SECTOREN	41	122	34	267	8.388	3
Zuid-Kennemerland	COMBINATIE VAN SECTOREN	0	1	0	0	246	0
Zuid-Kennemerland	ECONOMIE	17	49	35	143	3.117	5
Zuid-Kennemerland	TECHNIEK	19	39	49	91	1.427	6
Zuid-Kennemerland	ZORG EN WELZIJN	5	33	15	33	3.598	1
Zaanstreek/Waterland	ALLE SECTOREN	31	82	38	212	3.053	7
Zaanstreek/Waterland	COMBINATIE VAN SECTOREN	0	1	0	0	105	0
Zaanstreek/Waterland	ECONOMIE	6	30	20	55	1.420	4
Zaanstreek/Waterland	TECHNIEK	14	22	64	59	343	17
Zaanstreek/Waterland	ZORG EN WELZIJN	11	29	38	98	1.185	8
Groot-Amsterdam	ALLE SECTOREN	160	432	37	923	34.865	3
Groot-Amsterdam	COMBINATIE VAN SECTOREN	1	5	20	2	859	0
Groot-Amsterdam	ECONOMIE	57	184	31	323	16.355	2
Groot-Amsterdam	TECHNIEK	89	173	51	499	7.900	6
Groot-Amsterdam	ZORG EN WELZIJN	13	70	19	99	9.751	1
Holland-Rijnland	ALLE SECTOREN	63	131	48	386	5.173	8
Holland-Rijnland	COMBINATIE VAN SECTOREN	2	5	40	4	169	2
Holland-Rijnland	ECONOMIE	35	64	55	202	2.095	10
Holland-Rijnland	TECHNIEK	19	40	48	111	1.529	7
Holland-Rijnland	ZORG EN WELZIJN	7	22	32	69	1.380	5
Midden-Holland	ALLE SECTOREN	45	114	40	291	8.466	3
Midden-Holland	COMBINATIE VAN SECTOREN	0	1	0	0	113	0
Midden-Holland	ECONOMIE	29	63	46	191	3.244	6
Midden-Holland	TECHNIEK	8	14	57	47	315	15
Midden-Holland	ZORG EN WELZIJN	8	36	22	53	4.794	1
Haaglanden	ALLE SECTOREN	43	143	30	210	12.415	2
Haaglanden	COMBINATIE VAN SECTOREN	3	4	75	22	309	7
Haaglanden	ECONOMIE	23	73	32	119	5.855	2
Haaglanden	TECHNIEK	11	33	33	41	1.521	3
Haaglanden	ZORG EN WELZIJN	6	33	18	28	4.730	1
Rijnmond	ALLE SECTOREN	142	483	29	945	39.591	2
Rijnmond	AGRARISCH	16	32	50	87	927	9
Rijnmond	COMBINATIE VAN SECTOREN	1	7	14	1	1.579	0
Rijnmond	ECONOMIE	50	168	30	363	14.264	3
Rijnmond	TECHNIEK	58	196	30	388	11.748	3
Rijnmond	ZORG EN WELZIJN	17	80	21	106	11.073	1
Drechtsteden	ALLE SECTOREN	62	127	49	347	5.304	7
Drechtsteden	COMBINATIE VAN SECTOREN	1	3	33	2	312	1
Drechtsteden	ECONOMIE	26	57	46	157	2.109	7
Drechtsteden	TECHNIEK	30	40	75	155	889	17
Drechtsteden	ZORG EN WELZIJN	5	27	19	33	1.994	2
Zeeland	ALLE SECTOREN	144	258	56	949	7.456	13
Zeeland	AGRARISCH	30	42	71	183	632	29
Zeeland	COMBINATIE VAN SECTOREN	2	4	50	11	139	8
Zeeland	ECONOMIE	50	89	56	343	2.089	16
Zeeland	TECHNIEK	40	62	65	226	1.338	17
Zeeland	ZORG EN WELZIJN	22	61	36	186	3.258	6

Bron: DUO

Noten:

Crebo= centraal register beroepsopleidingen.

Crebo-opleidingen met '0' gediplomeerden zitten niet in het bestand.

Tabel SB.3.4: Kleine crebo-opleidingen en mbo-leerlingen per opleidingssector naar arbeidsmarktregio, 2011-2012 (3/3)

Arbeidsmarktregio	MBO-sector	aantal kleine crebo-opleidingen	totaal aantal crebo-opleidingen	% kleine crebo-opleidingen	aantal leerlingen in kleine crebo-opleidingen	totaal aantal leerlingen in crebo-opleidingen	% leerlingen in kleine crebo-opleidingen
West-Brabant	ALLE SECTOREN	110	222	50	721	10.003	7
West-Brabant	AGRARISCH	29	45	64	162	867	19
West-Brabant	COMBINATIE VAN SECTOREN	2	3	67	8	403	2
West-Brabant	ECONOMIE	26	71	37	214	3.869	6
West-Brabant	TECHNIEK	45	75	60	261	2.140	12
West-Brabant	ZORG EN WELZIJN	8	28	29	76	2.724	3
Midden-Brabant	ALLE SECTOREN	49	151	33	398	10.745	4
Midden-Brabant	COMBINATIE VAN SECTOREN	0	1	0	0	253	0
Midden-Brabant	ECONOMIE	19	71	27	170	5.911	3
Midden-Brabant	TECHNIEK	25	50	50	174	2.042	9
Midden-Brabant	ZORG EN WELZIJN	5	29	17	54	2.539	2
Noordoost-Brabant	ALLE SECTOREN	84	222	38	579	11.558	5
Noordoost-Brabant	COMBINATIE VAN SECTOREN	0	2	0	0	138	0
Noordoost-Brabant	ECONOMIE	34	102	33	255	4.644	6
Noordoost-Brabant	TECHNIEK	38	67	57	235	2.377	10
Noordoost-Brabant	ZORG EN WELZIJN	12	51	24	89	4.399	2
Zuidoost-Brabant	ALLE SECTOREN	100	259	39	534	15.733	3
Zuidoost-Brabant	COMBINATIE VAN SECTOREN	2	7	29	26	468	6
Zuidoost-Brabant	ECONOMIE	36	98	37	173	4.475	4
Zuidoost-Brabant	TECHNIEK	48	101	48	230	5.556	4
Zuidoost-Brabant	ZORG EN WELZIJN	14	53	26	105	5.234	2
Noord- en Midden-Limburg	ALLE SECTOREN	66	157	42	423	8.502	5
Noord- en Midden-Limburg	AGRARISCH	31	51	61	182	1.323	14
Noord- en Midden-Limburg	COMBINATIE VAN SECTOREN	0	1	0	0	93	0
Noord- en Midden-Limburg	ECONOMIE	22	49	45	170	2.490	7
Noord- en Midden-Limburg	TECHNIEK	11	28	39	67	990	7
Noord- en Midden-Limburg	ZORG EN WELZIJN	2	28	7	4	3.606	0
Zuid-Limburg	ALLE SECTOREN	135	290	47	765	11.256	7
Zuid-Limburg	COMBINATIE VAN SECTOREN	0	2	0	0	194	0
Zuid-Limburg	ECONOMIE	65	139	47	334	4.555	7
Zuid-Limburg	TECHNIEK	56	96	58	352	2.293	15
Zuid-Limburg	ZORG EN WELZIJN	14	53	26	79	4.214	2

Bron: DUO

Noten:

Crebo= centraal register beroepsopleidingen.

Crebo-opleidingen met '0' gediplomeerden zitten niet in het bestand.

Tabel SB 3.5: Kleine crebo-opleidingen en mbo-leerlingen per roc naar arbeidsmarktregio, 2011-2012 (1/2)

Arbeidsmarktregio	ROC	aantal kleine	totaal aantal	% kleine	aantal leerlingen	totaal aantal	% leerlingen
		crebo- opleidingen	crebo- opleidingen	crebo- opleidingen	in kleine crebo-opleidingen	leerlingen in crebo-opleidingen	in kleine crebo-opleidingen
Groningen	Alle ROC's	228	459	50	1.537	20.786	7
Groningen	AOC Terra	20	44	46	169	1.682	10
Groningen	ROC Menso Alting	19	30	63	136	550	25
Groningen	ROC Alfa-college	75	164	46	528	8.429	6
Groningen	Noorderpoort	114	221	52	704	10.125	7
Friesland	Alle ROC's	137	324	42	769	18.258	4
Friesland	ROC Friese Poort	74	168	44	415	9.698	4
Friesland	AOC Friesland	24	41	59	123	1.076	11
Friesland	ROC Friesland College	39	115	34	231	7.484	3
Drenthe	Alle ROC's	58	133	44	386	5.519	7
Drenthe	ROC Drenthe College	58	133	44	386	5.519	7
IJssel-Vechtstreek	Alle ROC's	203	443	46	1.219	19.667	6
IJssel-Vechtstreek	Landstede	70	165	42	450	8.407	5
IJssel-Vechtstreek	C I B A P	1	17	6	3	1.431	0
IJssel-Vechtstreek	AOC De Groene Welle	30	45	67	166	896	19
IJssel-Vechtstreek	ROC Deltion College	102	216	47	600	8.933	7
Twente	Alle ROC's	74	196	38	523	12.511	4
Twente	ROC van Twente	74	196	38	523	12.511	4
Stedendriehoek	Alle ROC's	63	162	39	331	8.207	4
Stedendriehoek	SOMA College	0	3	0	0	390	0
Stedendriehoek	ROC AVENTUS	63	159	40	331	7.817	4
Midden-Gelderland	Alle ROC's	169	347	49	1.090	16.007	7
Midden-Gelderland	AOC Groenhorst College	16	37	43	114	1.981	6
Midden-Gelderland	Rijn IJssel	79	179	44	599	9.400	6
Midden-Gelderland	ROC A12	74	131	57	377	4.626	8
Zuid-Gelderland	Alle ROC's	76	186	41	546	10.924	5
Zuid-Gelderland	ROC Nijmegen eo	55	137	40	429	6.986	6
Zuid-Gelderland	Helicon Opleidingen	21	49	43	117	3.938	3
Achterhoek	Alle ROC's	72	166	43	400	7.516	5
Achterhoek	AOC Oost	23	42	55	130	1.423	9
Achterhoek	ROC Graafschap College	49	124	40	270	6.093	4
Rivierenland	Alle ROC's	30	50	60	228	1.184	19
Rivierenland	ROC Rivor	30	50	60	228	1.184	19
Flevoland	Alle ROC's	79	144	55	519	4.377	12
Flevoland	Berechja College	9	10	90	43	63	68
Flevoland	ROC Flevoland	70	134	52	476	4.314	11
Midden-Utrecht	Alle ROC's	107	251	43	717	14.985	5
Midden-Utrecht	Wellantcollege	37	59	63	234	2.338	10
Midden-Utrecht	Nimeto SGM v Mbo Kmbo	3	14	21	21	1.130	2
Midden-Utrecht	Grafisch Lyceum Utrecht	4	14	29	36	1.858	2
Midden-Utrecht	ROC Midden Nederland	63	164	38	426	9.659	4
Oost-Utrecht	Alle ROC's	20	55	36	99	4.010	3
Oost-Utrecht	Hoornbeek College	20	55	36	99	4.010	3

Bron: DUO

Noten:

Crebo= centraal register beroepsopleidingen.

Crebo-opleidingen met '0' gediplomeerden zitten niet in het bestand.

Tabel SB.3.5: Kleine crebo-opleidingen en mbo-leerlingen per roc naar arbeidsmarktregio, 2011-2012 (2/2)

Arbeidsmarktregio	ROC	aantal kleine	totaal aantal	% kleine	aantal leerlingen	totaal aantal	% leerlingen
		crebo-opleidingen	crebo-opleidingen	crebo-opleidingen	in kleine crebo-opleidingen	leerlingen in crebo-opleidingen	in kleine crebo-opleidingen
Noord-Holland-Noord	Alle ROC's	83	226	37	589	11.936	5
Noord-Holland-Noord	ROC Kop v Noord-Holland	20	57	35	201	2.050	10
Noord-Holland-Noord	Clusius College	17	39	44	139	1.233	11
Noord-Holland-Noord	ROC Horizon College	46	130	35	249	8.653	3
Zuid-Kennemerland	Alle ROC's	41	122	34	267	8.388	3
Zuid-Kennemerland	ROC Nova College	41	122	34	267	8.388	3
Zaanstreek/Waterland	Alle ROC's	31	82	38	212	3.053	7
Zaanstreek/Waterland	ROC Zaanstreek-Waterland	31	82	38	212	3.053	7
Groot-Amsterdam	Alle ROC's	160	432	37	923	34.865	3
Groot-Amsterdam	Mediacollege Amsterdam Ma	15	33	46	76	1.981	4
Groot-Amsterdam	ROC Amaranis	66	173	38	348	13.264	3
Groot-Amsterdam	ROC van Amsterdam	79	226	35	499	19.620	3
Holland-Rijnland	Alle ROC's	63	131	48	386	5.173	8
Holland-Rijnland	Leidse Instrumentmakers School	0	2	0	0	202	0
Holland-Rijnland	ROC Leiden	63	129	49	386	4.971	8
Midden-Holland	Alle ROC's	45	114	40	291	8.466	3
Midden-Holland	ID College	45	114	40	291	8.466	3
Haaglanden	Alle ROC's	43	143	30	210	12.415	2
Haaglanden	Effatha Chr Sch v BBO	1	1	100	9	9	100
Haaglanden	ROC Mondriaan	42	142	30	201	12.406	2
Rijnmond	Alle ROC's	142	483	29	945	39.591	2
Rijnmond	ROC Albeda College	47	161	29	339	16.071	2
Rijnmond	Hout en Meubileringscollege Mbo	7	19	37	48	2.427	2
Rijnmond	STC	6	42	14	33	2.726	1
Rijnmond	Lentiz	16	32	50	87	927	9
Rijnmond	Grafisch Lyceum R'dam	8	36	22	72	3.811	2
Rijnmond	Zadkine	58	193	30	366	13.629	3
Drechtsteden	Alle ROC's	62	127	49	347	5.304	7
Drechtsteden	ROC Da Vinci College	62	127	49	347	5.304	7
Zeeland	Alle ROC's	144	258	56	949	7.456	13
Zeeland	ROC Westerschelde	51	71	72	320	1.186	27
Zeeland	Edudelta Onderwijsgroep	30	42	71	183	632	29
Zeeland	ROC Zeeland	63	145	43	446	5.638	8
West-Brabant	Alle ROC's	110	222	50	721	10.003	7
West-Brabant	AOC West Brabant	29	45	64	162	867	19
West-Brabant	ROC West-Brabant	81	177	46	559	9.136	6
Midden-Brabant	Alle ROC's	49	151	33	398	10.745	4
Midden-Brabant	SG De Rooi Pannen	7	41	17	56	5.219	1
Midden-Brabant	ROC Tilburg	42	110	38	342	5.526	6
Noordoost-Brabant	Alle ROC's	84	222	38	579	11.558	5
Noordoost-Brabant	ROC Koning Willem I	53	145	37	382	7.647	5
Noordoost-Brabant	ROC de Leijgraaf	31	77	40	197	3.911	5
Zuidoost-Brabant	Alle ROC's	100	259	39	534	15.733	3
Zuidoost-Brabant	ROC Ter AA	55	93	59	283	2.552	11
Zuidoost-Brabant	ROC Eindhoven	40	139	29	189	10.330	2
Zuidoost-Brabant	SintLucas - De Eindhovense school	5	27	19	62	2.851	2
Noord- en Midden-Limburg	Alle ROC's	66	157	42	423	8.502	5
Noord- en Midden-Limburg	CITAVERDE College	31	51	61	182	1.323	14
Noord- en Midden-Limburg	ROC Gilde Opleidingen	35	106	33	241	7.179	3
Zuid-Limburg	Alle ROC's	135	290	47	765	11.256	7
Zuid-Limburg	ROC Leeuwenborgh	42	117	36	246	5.847	4
Zuid-Limburg	ROC Arcus College	93	173	54	519	5.409	10

Bron: DUO

Noten:

Crebo= centraal register beroepsopleidingen.

Crebo-opleidingen met '0' gediplomeerden zitten niet in het bestand.

SB 4 Aansluiting onderwijs- arbeidsmarkt

SB.4.1 Mobiliteit woon-werkregio

Tabel SB 4.1: Percentage werkzame schoolverlaters met mbo-diploma dat in een andere arbeidsmarktregio werkt dan woont naar opleidingsrichting, gemiddelde 2004-2007

	Arbeidsmarktregio (woonregio)	Groen (%)	Techniek (%)	Sociaal-cultureel (%)	Gezondheidszorg (%)	Economie (%)	Overig (%)
1	Groningen	13	22	15	19	20	17
2	Friesland	14	19	11	15	20	11
3	Drenthe	24	31	22	25	27	27
4	IJssel-Vechtstreek	27	25	21	27	24	22
5	Twente	13	15	9	15	17	17
6	Stedendriehoek	25	25	18	19	24	21
7	Midden-Gelderland	28	26	22	29	27	24
8	Zuid-Gelderland	35	30	20	22	34	24
9	Achterhoek	22	21	25	32	32	16
10	Rivierenland	23	38	38	48	41	32
11	Flevoland	27	43	36	46	45	23
12	Gooi- en Vechtstreek	23	41	23	20	42	24
13	Midden-Utrecht	23	24	14	19	27	14
14	Oost-Utrecht	37	30	31	33	34	26
15	Noord-Holland-Noord	12	30	16	26	29	18
16	Zuid-Kennemerland	31	33	16	25	41	19
17	Zaanstreek/ Waterland	33	40	36	44	55	33
18	Groot-Amsterdam	17	20	11	15	16	10
19	Holland-Rijnland	33	31	20	28	38	32
20	Midden-Holland	32	44	36	49	50	35
21	Haaglanden	13	24	11	11	23	17
22	Rijnmond	21	20	10	13	21	8
23	Drechtsteden	30	29	27	40	37	31
24	Zeeland	17	24	11	24	19	6
25	West-Brabant	15	18	9	15	21	11
26	Midden-Brabant	26	27	22	29	30	17
27	Noordoost-Brabant	17	20	18	24	23	18
28	Zuidoost-Brabant	20	15	12	12	14	13
29	Noord- en Midden-Limburg	14	19	17	24	23	24
30	Zuid-Limburg	8	15	7	7	13	7
	Nederland	21	24	17	22	26	17

Bron: CBS (SSB)

Tabel SB 4.2: Percentage werkzame schoolverlaters met een mbo-diploma dat in een andere arbeidsmarktregio werkt dan woont naar opleidingsrichting, gemiddelde 2006-2011

	Arbeidsmarktregio (woonregio)	groen (%)	techniek (%)	economie (%)	gezondheidszorg (%)	gedrag en maatschappij (%)
1	Groningen	15	17	11	12	18
2	Friesland	11	14	16	8	9
3	Drenthe	16	29	27	18	20
4	IJssel-Vechtstreek	23	26	19	23	29
5	Twente	15	12	14	8	13
6	Stedendriehoek	28	31	24	15	18
7	Midden-Gelderland	26	27	27	23	26
8	Zuid-Gelderland	7	36	22	10	22
9	Achterhoek	12	25	30	18	29
10	Rivierenland	44	40	39	34	43
11	Flevoland	26	44	38	31	29
12	Gooi- en Vechtstreek	23	43	48	25	22
13	Midden-Utrecht	22	28	21	18	12
14	Oost-Utrecht	17	36	35	37	36
15	Noord-Holland-Noord	16	28	27	23	20
16	Zuid-Kennemerland	29	40	44	20	21
17	Zaanstreek/Waterland	35	40	63	39	52
18	Groot-Amsterdam	18	10	12	4	6
19	Holland-Rijnland	34	36	43	21	24
20	Midden-Holland	33	52	54	43	32
21	Haaglanden	14	24	17	6	10
22	Rijnmond	23	16	17	10	8
23	Drechtsteden	30	32	39	37	25
24	Zeeland	13	14	14	16	8
25	West-Brabant	9	20	19	13	14
26	Midden-Brabant	22	29	22	27	28
27	Noordoost-Brabant	16	24	19	17	22
28	Zuidoost-Brabant	20	21	11	6	12
29	Noord- en Midden-Limburg	10	22	24	20	26
30	Zuid-Limburg	3	10	7	2	5
	Nederland	19	24	22	17	18

Bron: ROA (SIS)

SB.4.2 Arbeidsmarktpositie + aansluiting naar mbo-richting

Tabel SB 4.3: Arbeidsmarktpositie van gediplomeerde schoolverlaters van het mbo, gemiddelde 2006-2011

	arbeidsmarktregio	% werkzaam	% werkloos	% student	% niet-participerend	% totaal
1	Groningen	59,2	4,8	32,6	3,5	100
2	Friesland	57,9	4,0	34,3	3,8	100
3	Drenthe	68,5	4,2	23,4	3,8	100
4	IJssel-Vechtstreek	65,8	3,8	27,2	3,2	100
5	Twente	63,2	3,3	29,1	4,5	100
6	Stedendriehoek	70,1	2,3	23,8	3,7	100
7	Midden-Gelderland	63,3	2,2	31,1	3,4	100
8	Zuid-Gelderland	56,6	3,0	37,6	2,8	100
9	Achterhoek	65,3	2,9	28,8	3,1	100
10	Rivierenland	73,5	2,4	21,5	2,6	100
11	Flevoland	58,5	3,5	34,6	3,5	100
12	Gooi- en Vechtstreek	64,3	3,0	30,1	2,6	100
13	Midden-Utrecht	58,1	2,5	35,9	3,5	100
14	Oost-Utrecht	68,1	2,4	27,4	2,0	100
15	Noord-Holland-Noord	73,9	2,4	20,7	3,1	100
16	Zuid-Kennemerland	72,2	1,5	22,4	3,9	100
17	Zaanstreek/Waterland	69,3	3,7	24,4	2,7	100
18	Groot-Amsterdam	58,7	4,2	33,0	4,2	100
19	Holland-Rijnland	71,7	2,6	22,2	3,5	100
20	Midden-Holland	69,8	2,3	25,3	2,6	100
21	Haaglanden	60,5	3,8	31,4	4,3	100
22	Rijnmond	61,5	4,9	30,2	3,3	100
23	Drechtsteden	73,0	1,8	23,3	1,9	100
24	Zeeland	74,0	3,0	20,4	2,7	100
25	West-Brabant	62,8	1,4	32,6	3,2	100
26	Midden-Brabant	62,4	2,7	32,7	2,2	100
27	Noordoost-Brabant	66,9	2,5	27,6	3,0	100
28	Zuidoost-Brabant	65,9	2,9	28,7	2,5	100
29	Noord- en Midden-Limburg	67,9	3,1	26,6	2,4	100
30	Zuid-Limburg	62,4	3,0	30,0	4,6	100
	Nederland	64,9	3,2	28,7	3,3	100

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB 4.4: Arbeidsmarktpositie van gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (1/5)

	arbeidsmarktregio	mbo-richting	% werkzaam	% werkloos	% student	% niet-participerend	% totaal
1	Groningen	groen	52	4	37	7	100
		techniek	72	2	24	2	100
		sociaal-cultureel	65	7	25	3	100
		gezondheidszorg	62	2	35	1	100
		economie	50	6	42	3	100
		overig	18	8	68	8	100
2	Friesland	groen	44	5	47	5	100
		techniek	67	4	29	0	100
		sociaal-cultureel	60	4	31	5	100
		gezondheidszorg	70	4	22	5	100
		economie	52	4	40	4	100
		overig	34	7	52	7	100
3	Drenthe	groen	62	8	25	5	100
		techniek	80	3	14	3	100
		sociaal-cultureel	72	3	21	4	100
		gezondheidszorg	78	0	20	3	100
		economie	55	8	32	5	100
		overig	42	0	54	4	100
4	IJssel-Vechtstreek	groen	71	8	18	3	100
		techniek	74	2	23	1	100
		sociaal-cultureel	69	3	24	5	100
		gezondheidszorg	84	0	15	1	100
		economie	54	6	38	2	100
		overig	32	6	51	10	100
5	Twente	groen	72	8	19	2	100
		techniek	72	1	26	1	100
		sociaal-cultureel	70	2	21	7	100
		gezondheidszorg	72	2	23	2	100
		economie	50	5	39	6	100
		overig	28	8	58	6	100
6	Stedendriehoek	groen	68	5	23	5	100
		techniek	82	1	15	2	100
		sociaal-cultureel	73	2	18	7	100
		gezondheidszorg	77	3	19	1	100
		economie	58	3	37	2	100
		overig	33	0	61	6	100
7	Midden-Gelderland	groen	55	3	40	2	100
		techniek	70	2	27	1	100
		sociaal-cultureel	67	2	26	4	100
		gezondheidszorg	72	0	22	5	100
		economie	58	3	37	3	100
		overig	41	2	52	5	100

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.4: Arbeidsmarktpositie van gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (2/5)

	Arbeidsmarktregio	mbo-richting	% werkzaam	% werkloos	% student	% niet-participerend	% totaal
8	Zuid-Gelderland	groen	38	5	48	10	100
		techniek	72	3	24	0	100
		sociaal-cultureel	64	3	29	4	100
		gezondheidszorg	51	0	49	0	100
		economie	50	5	43	2	100
		overig	14	4	75	7	100
9	Achterhoek	groen	76	2	23	0	100
		techniek	71	3	25	2	100
		sociaal-cultureel	69	3	20	7	100
		gezondheidszorg	77	2	21	0	100
		economie	54	3	43	0	100
		overig	21	6	70	3	100
10	Rivierenland	groen	78	5	11	5	100
		techniek	75	3	19	3	100
		sociaal-cultureel	80	2	14	3	100
		gezondheidszorg	79	0	21	0	100
		economie	66	3	30	1	100
		overig	43	0	50	7	100
11	Flevoland	groen	50	4	42	4	100
		techniek	67	2	28	3	100
		sociaal-cultureel	66	5	26	4	100
		gezondheidszorg	76	2	18	4	100
		economie	44	4	49	3	100
		overig	42	0	58	0	100
12	Gooi- en Vechtstreek	groen	75	8	17	0	100
		techniek	57	6	32	5	100
		sociaal-cultureel	73	1	25	1	100
		gezondheidszorg	88	0	12	0	100
		economie	57	1	39	3	100
		overig	56	6	31	6	100
13	Midden-Utrecht	groen	75	1	23	1	100
		techniek	57	1	41	1	100
		sociaal-cultureel	66	3	25	6	100
		gezondheidszorg	70	1	27	2	100
		economie	48	4	44	3	100
		overig	32	4	58	6	100
14	Oost-Utrecht	groen	79	0	21	0	100
		techniek	71	6	20	2	100
		sociaal-cultureel	78	1	20	1	100
		gezondheidszorg	79	0	19	2	100
		economie	57	3	39	1	100
		overig	37	0	53	11	100

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.4: Arbeidsmarktpositie van gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (3/5)

	Arbeidsmarktregio	mbo-richting	% werkzaam	% werkloos	% student	% niet-participerend	% totaal
15	Noord-Noord-Holland	groen	75	5	17	3	100
		techniek	80	2	16	2	100
		sociaal-cultureel	79	2	16	3	100
		gezondheidszorg	83	2	13	3	100
		economie	63	3	31	3	100
		overig	45	0	41	14	100
16	Zuid-Kennemerland	groen	55	0	36	9	100
		techniek	81	1	15	3	100
		sociaal-cultureel	77	2	17	4	100
		gezondheidszorg	73	0	24	3	100
		economie	62	2	32	4	100
		overig	62	0	31	8	100
17	Zaanstreek/Waterland	groen	73	7	13	7	100
		techniek	80	4	14	2	100
		sociaal-cultureel	74	2	24	1	100
		gezondheidszorg	78	0	22	0	100
		economie	58	5	33	4	100
		overig	47	5	37	11	100
18	Groot-Amsterdam	groen	70	2	26	2	100
		techniek	67	1	29	3	100
		sociaal-cultureel	66	6	24	4	100
		gezondheidszorg	65	3	27	5	100
		economie	46	5	45	5	100
		overig	59	4	33	4	100
19	Holland-Rijnland	groen	82	4	14	0	100
		techniek	75	3	21	2	100
		sociaal-cultureel	72	4	19	5	100
		gezondheidszorg	89	1	9	0	100
		economie	63	2	30	5	100
		overig	40	0	50	10	100
20	Midden-Holland	groen	87	3	10	0	100
		techniek	64	1	35	0	100
		sociaal-cultureel	83	0	13	3	100
		gezondheidszorg	78	2	17	2	100
		economie	58	5	32	5	100
		overig	44	0	56	0	100
21	Haaglanden	groen	76	4	15	4	100
		techniek	61	2	34	3	100
		sociaal-cultureel	66	4	24	6	100
		gezondheidszorg	76	2	18	4	100
		economie	50	5	42	4	100
		overig	45	0	52	2	100

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.4: Arbeidsmarktpositie van gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (4/5)

	Arbeidsmarktregio	mbo-richting	% werkzaam	% werkloos	% student	% niet-participerend	% totaal
22	Rijnmond	groen	72	4	20	3	100
		techniek	70	5	24	1	100
		sociaal-cultureel	66	4	25	5	100
		gezondheidszorg	68	1	27	4	100
		economie	48	7	42	3	100
		overig	51	2	43	3	100
23	Drechtsteden	groen	79	3	15	3	100
		techniek	80	1	18	1	100
		sociaal-cultureel	76	1	19	4	100
		gezondheidszorg	84	2	12	1	100
		economie	61	2	35	1	100
		overig	52	6	42	0	100
24	Zeeland	groen	77	4	14	5	100
		techniek	84	1	15	1	100
		sociaal-cultureel	77	4	15	4	100
		gezondheidszorg	86	1	12	1	100
		economie	59	4	34	2	100
		overig	49	7	39	5	100
25	West-Brabant	groen	68	1	23	8	100
		techniek	71	2	26	1	100
		sociaal-cultureel	69	1	25	4	100
		gezondheidszorg	69	1	27	3	100
		economie	50	1	46	3	100
		overig	46	0	50	4	100
26	Midden-Brabant	groen	71	5	21	3	100
		techniek	66	1	31	2	100
		sociaal-cultureel	75	3	19	3	100
		gezondheidszorg	65	0	35	0	100
		economie	55	3	40	2	100
		overig	20	5	73	3	100
27	Noordoost-Brabant	groen	54	4	35	7	100
		techniek	76	3	19	2	100
		sociaal-cultureel	75	3	20	2	100
		gezondheidszorg	73	0	25	2	100
		economie	60	3	34	3	100
		overig	34	0	59	7	100
28	Zuidoost-Brabant	groen	71	4	23	3	100
		techniek	75	2	22	1	100
		sociaal-cultureel	73	3	22	3	100
		gezondheidszorg	74	4	18	4	100
		economie	57	4	37	3	100
		overig	29	2	70	0	100

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.4: Arbeidsmarktpositie van gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (5/5)

	Arbeidsmarktregio	mbo-richting	% werkzaam	% werkloos	% student	% niet-participerend	% totaal
29	Noord- en Midden-Limburg	groen	74	4	19	3	100
		techniek	78	2	20	0	100
		sociaal-cultureel	72	3	22	3	100
		gezondheidszorg	78	3	17	3	100
		economie	55	4	40	2	100
		overig	44	3	51	3	100
30	Zuid-Limburg	groen	78	6	14	3	100
		techniek	66	2	30	1	100
		sociaal-cultureel	69	3	22	5	100
		gezondheidszorg	71	4	18	6	100
		economie	52	3	40	6	100
		overig	38	0	56	6	100

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB 4.5: Spijt: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (1/5)

	Arbeidsmarktregio	MBO-richting	% spijt
1	Groningen	groen	32
		techniek	14
		sociaal-cultureel	14
		gezondheidszorg	14
		economie	26
		overig	43
2	Friesland	groen	26
		techniek	21
		sociaal-cultureel	17
		gezondheidszorg	11
		economie	26
		overig	9
3	Drenthe	groen	22
		techniek	12
		sociaal-cultureel	17
		gezondheidszorg	16
		economie	26
		overig	10
4	IJssel-Vechtstreek	groen	22
		techniek	13
		sociaal-cultureel	14
		gezondheidszorg	16
		economie	20
		overig	5
5	Twente	groen	36
		techniek	17
		sociaal-cultureel	14
		gezondheidszorg	16
		economie	22
		overig	14
6	Stedendriehoek	groen	19
		techniek	20
		sociaal-cultureel	14
		gezondheidszorg	22
		economie	23
		overig	44
7	Midden-Gelderland	groen	21
		techniek	13
		sociaal-cultureel	15
		gezondheidszorg	20
		economie	24
		overig	13

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.5: Spijt: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (2/5)

	Arbeidsmarktregio	MBO-richting	% spijt
8	Zuid-Gelderland	groen	57
		techniek	20
		sociaal-cultureel	19
		gezondheidszorg	8
		economie	25
		overig	25
9	Achterhoek	groen	23
		techniek	11
		sociaal-cultureel	21
		gezondheidszorg	24
		economie	25
		overig	43
10	Rivierenland	groen	14
		techniek	16
		sociaal-cultureel	16
		gezondheidszorg	9
		economie	25
		overig	17
11	Flevoland	groen	26
		techniek	15
		sociaal-cultureel	21
		gezondheidszorg	15
		economie	20
		overig	33
12	Gooi- en Vechtstreek	groen	38
		techniek	15
		sociaal-cultureel	23
		gezondheidszorg	18
		economie	33
		overig	22
13	Midden-Utrecht	groen	14
		techniek	17
		sociaal-cultureel	14
		gezondheidszorg	13
		economie	23
		overig	19
14	Oost-Utrecht	groen	20
		techniek	24
		sociaal-cultureel	14
		gezondheidszorg	26
		economie	32
		overig	.

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.5: Spijt: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (3/5)

	Arbeidsmarktregio	MBO-richting	% spijt
15	Noord-Holland-Noord	groen	26
		techniek	13
		sociaal-cultureel	16
		gezondheidszorg	15
		economie	20
		overig	10
16	Zuid-Kennemerland	groen	.
		techniek	19
		sociaal-cultureel	27
		gezondheidszorg	16
		economie	17
		overig	25
17	Zaanstreek/Waterland	groen	22
		techniek	13
		sociaal-cultureel	14
		gezondheidszorg	11
		economie	24
		overig	22
18	Groot-Amsterdam	groen	20
		techniek	20
		sociaal-cultureel	17
		gezondheidszorg	24
		economie	27
		overig	19
19	Holland-Rijnland	groen	29
		techniek	8
		sociaal-cultureel	16
		gezondheidszorg	16
		economie	32
		overig	13
20	Midden-Holland	groen	17
		techniek	23
		sociaal-cultureel	14
		gezondheidszorg	13
		economie	18
		overig	.
21	Haaglanden	groen	17
		techniek	21
		sociaal-cultureel	15
		gezondheidszorg	17
		economie	27
		overig	12

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.5: Spijt: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (4/5)

	Arbeidsmarktregio	MBO-richting	% spijt
22	Rijnmond	groen	26
		techniek	16
		sociaal-cultureel	15
		gezondheidszorg	14
		economie	22
		overig	21
23	Drechtsteden	groen	19
		techniek	13
		sociaal-cultureel	18
		gezondheidszorg	17
		economie	22
		overig	24
24	Zeeland	groen	24
		techniek	14
		sociaal-cultureel	16
		gezondheidszorg	11
		economie	16
		overig	36
25	West-Brabant	groen	13
		techniek	13
		sociaal-cultureel	14
		gezondheidszorg	18
		economie	25
		overig	24
26	Midden-Brabant	groen	27
		techniek	14
		sociaal-cultureel	14
		gezondheidszorg	12
		economie	18
		overig	.
27	Noordoost-Brabant	groen	17
		techniek	13
		sociaal-cultureel	15
		gezondheidszorg	11
		economie	25
		overig	18
28	Zuidoost-Brabant	groen	31
		techniek	12
		sociaal-cultureel	16
		gezondheidszorg	19
		economie	25
		overig	13

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.5: Spijt: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (5/5)

	Arbeidsmarktregio	MBO-richting	% spijt
29	Noord- en Midden-Limburg	groen	12
		techniek	17
		sociaal-cultureel	14
		gezondheidszorg	18
		economie	23
		overig	24
30	Zuid-Limburg	groen	20
		techniek	12
		sociaal-cultureel	16
		gezondheidszorg	14
		economie	21
		overig	6

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB 4.6: Ontevreden over aansluiting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (1/5)

	Arbeidsmarktregio	MBO-richting	% ontevreden
1	Groningen	groen	30
		techniek	19
		sociaal-cultureel	18
		gezondheidszorg	18
		economie	28
		overig	29
2	Friesland	groen	28
		techniek	26
		sociaal-cultureel	18
		gezondheidszorg	19
		economie	29
		overig	20
3	Drenthe	groen	39
		techniek	21
		sociaal-cultureel	17
		gezondheidszorg	25
		economie	38
		overig	30
4	IJssel-Vechtstreek	groen	31
		techniek	18
		sociaal-cultureel	14
		gezondheidszorg	20
		economie	28
		overig	9
5	Twente	groen	33
		techniek	21
		sociaal-cultureel	13
		gezondheidszorg	21
		economie	31
		overig	15
6	Stedendriehoek	groen	12
		techniek	23
		sociaal-cultureel	17
		gezondheidszorg	29
		economie	30
		overig	30
7	Midden-Gelderland	groen	24
		techniek	20
		sociaal-cultureel	13
		gezondheidszorg	23
		economie	23
		overig	24

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.6: Ontevreden over aansluiting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (2/5)

	Arbeidsmarktregio	MBO-richting	% ontevreden
8	Zuid-Gelderland	groen	50
		techniek	25
		sociaal-cultureel	12
		gezondheidszorg	39
		economie	29
		overig	.
9	Achterhoek	groen	22
		techniek	19
		sociaal-cultureel	19
		gezondheidszorg	24
		economie	20
		overig	50
10	Rivierenland	groen	25
		techniek	23
		sociaal-cultureel	23
		gezondheidszorg	9
		economie	34
		overig	33
11	Flevoland	groen	32
		techniek	20
		sociaal-cultureel	20
		gezondheidszorg	19
		economie	36
		overig	30
12	Gooi- en Vechtstreek	groen	22
		techniek	22
		sociaal-cultureel	25
		gezondheidszorg	18
		economie	40
		overig	11
13	Midden-Utrecht	groen	27
		techniek	29
		sociaal-cultureel	20
		gezondheidszorg	14
		economie	29
		overig	31
14	Oost-Utrecht	groen	27
		techniek	22
		sociaal-cultureel	22
		gezondheidszorg	22
		economie	30
		overig	.

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.6: Ontevreden over aansluiting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (3/5)

	Arbeidsmarktregio	MBO-richting	% ontevreden
15	Noord-Holland-Noord	groen	27
		techniek	19
		sociaal-cultureel	22
		gezondheidszorg	22
		economie	26
		overig	10
16	Zuid-Kennemerland	groen	.
		techniek	29
		sociaal-cultureel	20
		gezondheidszorg	22
		economie	29
		overig	38
17	Zaanstreek/Waterland	groen	45
		techniek	23
		sociaal-cultureel	16
		gezondheidszorg	3
		economie	32
		overig	33
18	Groot-Amsterdam	groen	21
		techniek	25
		sociaal-cultureel	16
		gezondheidszorg	17
		economie	26
		overig	19
19	Holland-Rijnland	groen	29
		techniek	23
		sociaal-cultureel	11
		gezondheidszorg	14
		economie	27
		overig	25
20	Midden-Holland	groen	15
		techniek	20
		sociaal-cultureel	19
		gezondheidszorg	16
		economie	21
		overig	25
21	Haaglanden	groen	27
		techniek	22
		sociaal-cultureel	13
		gezondheidszorg	23
		economie	32
		overig	21

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.6: Ontevreden over aansluiting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (4/5)

	Arbeidsmarktregio	MBO-richting	% ontevreden
22	Rijnmond	groen	36
		techniek	20
		sociaal-cultureel	13
		gezondheidszorg	19
		economie	30
		overig	14
23	Drechtsteden	groen	27
		techniek	20
		sociaal-cultureel	15
		gezondheidszorg	16
		economie	24
		overig	18
24	Zeeland	groen	25
		techniek	19
		sociaal-cultureel	18
		gezondheidszorg	24
		economie	23
		overig	22
25	West-Brabant	groen	19
		techniek	18
		sociaal-cultureel	20
		gezondheidszorg	26
		economie	31
		overig	23
26	Midden-Brabant	groen	19
		techniek	17
		sociaal-cultureel	17
		gezondheidszorg	17
		economie	23
		overig	.
27	Noordoost-Brabant	groen	23
		techniek	20
		sociaal-cultureel	20
		gezondheidszorg	28
		economie	27
		overig	37
28	Zuidoost-Brabant	groen	20
		techniek	24
		sociaal-cultureel	13
		gezondheidszorg	24
		economie	24
		overig	18

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.6: Ontevreden over aansluiting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (5/5)

	Arbeidsmarktregio	MBO-richting	% ontevreden
29	Noord- en Midden-Limburg	groen	25
		techniek	27
		sociaal-cultureel	20
		gezondheidszorg	26
		economie	20
		overig	29
30	Zuid-Limburg	groen	21
		techniek	22
		sociaal-cultureel	14
		gezondheidszorg	20
		economie	31
		overig	11

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB 4.7: Onderbenutting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (1/5)

	Arbeidsmarktregio	MBO-richting	% onderbenutting
1	Groningen	groen	34
		techniek	27
		sociaal-cultureel	15
		gezondheidszorg	11
		economie	33
		overig	29
2	Friesland	groen	33
		techniek	27
		sociaal-cultureel	14
		gezondheidszorg	10
		economie	34
		overig	12
3	Drenthe	groen	47
		techniek	31
		sociaal-cultureel	12
		gezondheidszorg	10
		economie	34
		overig	20
4	IJssel-Vechtstreek	groen	41
		techniek	28
		sociaal-cultureel	16
		gezondheidszorg	6
		economie	27
		overig	14
5	Twente	groen	32
		techniek	28
		sociaal-cultureel	12
		gezondheidszorg	6
		economie	20
		overig	7
6	Stedendriehoek	groen	35
		techniek	34
		sociaal-cultureel	14
		gezondheidszorg	10
		economie	28
		overig	9
7	Midden-Gelderland	groen	35
		techniek	28
		sociaal-cultureel	19
		gezondheidszorg	10
		economie	25
		overig	8

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.7: Onderbenutting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (2/5)

	Arbeidsmarktregio	MBO-richting	% onderbenutting
8	Zuid-Gelderland	groen	50
		techniek	26
		sociaal-cultureel	19
		gezondheidszorg	11
		economie	25
		overig	25
9	Achterhoek	groen	38
		techniek	32
		sociaal-cultureel	11
		gezondheidszorg	7
		economie	34
		overig	43
10	Rivierenland	groen	40
		techniek	35
		sociaal-cultureel	16
		gezondheidszorg	.
		economie	30
		overig	17
11	Flevoland	groen	20
		techniek	38
		sociaal-cultureel	16
		gezondheidszorg	12
		economie	26
		overig	.
12	Gooi- en Vechtstreek	groen	22
		techniek	28
		sociaal-cultureel	12
		gezondheidszorg	5
		economie	24
		overig	11
13	Midden-Utrecht	groen	31
		techniek	26
		sociaal-cultureel	17
		gezondheidszorg	8
		economie	25
		overig	6
14	Oost-Utrecht	groen	36
		techniek	34
		sociaal-cultureel	13
		gezondheidszorg	3
		economie	30
		overig	0

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.7: Onderbenutting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (3/5)

	Arbeidsmarktregio	MBO-richting	% onderbenutting
15	Noord-Holland-Noord	groen	28
		techniek	35
		sociaal-cultureel	13
		gezondheidszorg	11
		economie	34
		overig	0
16	Zuid-Kennemerland	groen	33
		techniek	31
		sociaal-cultureel	24
		gezondheidszorg	0
		economie	24
		overig	13
17	Zaanstreek/Waterland	groen	36
		techniek	30
		sociaal-cultureel	16
		gezondheidszorg	9
		economie	30
		overig	22
18	Groot-Amsterdam	groen	38
		techniek	30
		sociaal-cultureel	16
		gezondheidszorg	9
		economie	27
		overig	19
19	Holland-Rijnland	groen	32
		techniek	32
		sociaal-cultureel	17
		gezondheidszorg	12
		economie	27
		overig	0
20	Midden-Holland	groen	15
		techniek	48
		sociaal-cultureel	15
		gezondheidszorg	13
		economie	25
		overig	0
21	Haaglanden	groen	29
		techniek	30
		sociaal-cultureel	17
		gezondheidszorg	5
		economie	23
		overig	16

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.7: Onderbenutting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (4/5)

	Arbeidsmarktregio	MBO-richting	% onderbenutting
22	Rijnmond	groen	36
		techniek	25
		sociaal-cultureel	16
		gezondheidszorg	15
		economie	31
		overig	13
23	Drechtsteden	groen	36
		techniek	32
		sociaal-cultureel	22
		gezondheidszorg	12
		economie	25
		overig	0
24	Zeeland	groen	30
		techniek	28
		sociaal-cultureel	19
		gezondheidszorg	10
		economie	31
		overig	27
25	West-Brabant	groen	40
		techniek	24
		sociaal-cultureel	22
		gezondheidszorg	9
		economie	31
		overig	18
26	Midden-Brabant	groen	38
		techniek	28
		sociaal-cultureel	19
		gezondheidszorg	4
		economie	28
		overig	25
27	Noordoost-Brabant	groen	36
		techniek	28
		sociaal-cultureel	17
		gezondheidszorg	13
		economie	28
		overig	20
28	Zuidoost-Brabant	groen	38
		techniek	28
		sociaal-cultureel	22
		gezondheidszorg	8
		economie	26
		overig	6

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.7: Onderbenutting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-opleidingsrichting naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (5/5)

	Arbeidsmarktregio	MBO-richting	% onderbenutting
29	Noord- en Midden-Limburg	groen	33
		techniek	38
		sociaal-cultureel	15
		gezondheidszorg	10
		economie	27
		overig	12
30	Zuid-Limburg	groen	14
		techniek	28
		sociaal-cultureel	19
		gezondheidszorg	8
		economie	29
		overig	29

Bron: ROA (SIS)

SB.4.3 Arbeidsmarktpositie & aansluiting naar mbo-niveau

Tabel SB 4.8: Arbeidsmarktpositie van gediplomeerde schoolverlaters per mbo-niveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (1/2)

	Arbeidsmarktregio	niveau	% werkzaam	% werkloos	% student	% niet-participerend	% totaal
1	Groningen	2	58	6	30	6	100
		3	75	5	17	2	100
		4	51	4	42	3	100
2	Friesland	2	62	6	28	4	100
		3	74	4	18	4	100
		4	50	4	42	4	100
3	Drenthe	2	64	6	25	5	100
		3	79	5	14	3	100
		4	64	3	29	4	100
4	IJssel-Vechtstreek	2	66	7	24	3	100
		3	80	4	13	3	100
		4	59	3	35	3	100
5	Twente	2	65	6	24	5	100
		3	76	2	16	6	100
		4	56	3	38	3	100
6	Stedendriehoek	2	78	1	18	3	100
		3	82	3	9	5	100
		4	62	3	32	3	100
7	Midden-Gelderland	2	67	2	27	3	100
		3	77	3	16	4	100
		4	55	2	40	3	100
8	Zuid-Gelderland	2	76	5	17	2	100
		3	71	3	20	6	100
		4	44	2	52	2	100
9	Achterhoek	2	68	3	25	4	100
		3	77	3	16	4	100
		4	57	3	38	2	100
10	Rivierenland	2	78	3	17	2	100
		3	87	3	7	3	100
		4	64	2	31	3	100
11	Flevoland	2	52	6	36	6	100
		3	79	4	15	2	100
		4	52	2	42	3	100
12	Gooi- en Vechtstreek	2	63	4	31	2	100
		3	83	5	10	2	100
		4	58	2	37	3	100
13	Midden-Utrecht	2	66	4	24	5	100
		3	79	5	13	3	100
		4	48	1	47	3	100
14	Oost-Utrecht	2	67	4	27	2	100
		3	83	2	14	1	100
		4	63	2	32	2	100
15	Noord-Holland-Noord	2	76	4	15	5	100
		3	79	2	16	3	100
		4	70	2	26	3	100

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.8: Arbeidsmarktpositie van gediplomeerde schoolverlaters per mbo-niveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (2/2)

	Arbeidsmarktregio	niveau	% werkzaam	% werkloos	% student	% niet-participerend	% totaal
16	Zuid-Kennemerland	2	75	1	19	5	100
		3	83	2	11	4	100
		4	66	1	29	4	100
17	Zaanstreek/ Waterland	2	74	6	16	4	100
		3	79	0	20	1	100
		4	63	4	30	3	100
18	Groot-Amsterdam	2	60	7	28	5	100
		3	74	4	18	3	100
		4	52	3	41	4	100
19	Holland-Rijland	2	75	2	20	4	100
		3	82	2	11	5	100
		4	65	3	29	3	100
20	Midden-Holland	2	70	4	26	0	100
		3	84	2	10	4	100
		4	63	2	33	3	100
21	Haaglanden	2	63	7	24	5	100
		3	71	5	17	6	100
		4	54	2	41	3	100
22	Rijnmond	2	54	8	33	5	100
		3	75	5	18	3	100
		4	58	4	36	3	100
23	Drechtsteden	2	72	4	22	2	100
		3	80	2	14	4	100
		4	69	1	30	0	100
24	Zeeland	2	73	4	20	3	100
		3	86	2	10	3	100
		4	67	3	28	2	100
25	West-Brabant	2	78	3	16	3	100
		3	78	0	17	5	100
		4	52	1	44	2	100
26	Midden-Brabant	2	71	6	20	4	100
		3	81	2	16	2	100
		4	54	2	42	2	100
27	Noordoost-Brabant	2	73	4	19	4	100
		3	85	2	11	3	100
		4	58	2	38	3	100
28	Zuidoost-Brabant	2	73	4	20	3	100
		3	77	3	17	2	100
		4	57	2	38	3	100
29	Noord- en Midden-Lin	2	68	4	25	3	100
		3	75	4	19	2	100
		4	62	2	32	3	100
30	Zuid-Limburg	2	72	3	21	3	100
		3	77	4	15	4	100
		4	51	2	42	5	100

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB 4.9: Spijt: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-niveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (1/2)

	Arbeidsmarktregio	niveau	% spijt
1	Groningen	2	18
		3	15
		4	21
2	Friesland	2	21
		3	19
		4	19
3	Drenthe	2	24
		3	16
		4	17
4	IJssel-Vechtstreek	2	20
		3	14
		4	15
5	Twente	2	23
		3	13
		4	20
6	Stedendriehoek	2	20
		3	15
		4	20
7	Midden-Gelderland	2	19
		3	14
		4	20
8	Zuid-Gelderland	2	18
		3	25
		4	17
9	Achterhoek	2	12
		3	20
		4	23
10	Rivierenland	2	20
		3	15
		4	18
11	Flevoland	2	18
		3	19
		4	21
12	Gooi- en Vechtstreek	2	22
		3	24
		4	25
13	Midden-Utrecht	2	14
		3	12
		4	20
14	Oost-Utrecht	2	21
		3	16
		4	23
15	Noord-Holland-Noord	2	20
		3	16
		4	17

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.9: Spijt: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-niveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (2/2)

	Arbeidsmarktregio	niveau	% spijt
16	Zuid-Kennemerland	2	17
		3	22
		4	21
17	Zaanstreek/ Waterland	2	21
		3	16
		4	15
18	Groot-Amsterdam	2	26
		3	18
		4	21
19	Holland-Rijnland	2	21
		3	20
		4	18
20	Midden-Holland	2	21
		3	21
		4	12
21	Haaglanden	2	25
		3	16
		4	19
22	Rijnmond	2	23
		3	13
		4	17
23	Drechtsteden	2	24
		3	15
		4	18
24	Zeeland	2	13
		3	17
		4	16
25	West-Brabant	2	20
		3	17
		4	16
26	Midden-Brabant	2	18
		3	13
		4	16
27	Noordoost-Brabant	2	16
		3	15
		4	18
28	Zuidoost-Brabant	2	16
		3	19
		4	20
29	Noord- en Midden-Limburg	2	19
		3	17
		4	17
30	Zuid-Limburg	2	18
		3	17
		4	15

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB 4.10: Ontevreden over aansluiting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-niveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (1/2)

	Arbeidsmarktregio	niveau	% ontevreden
1	Groningen	2	25
		3	21
		4	21
2	Friesland	2	26
		3	18
		4	26
3	Drenthe	2	27
		3	20
		4	28
4	IJssel-Vechtstreek	2	22
		3	17
		4	21
5	Twente	2	23
		3	14
		4	26
6	Stedendriehoek	2	21
		3	15
		4	27
7	Midden-Gelderland	2	15
		3	15
		4	23
8	Zuid-Gelderland	2	20
		3	13
		4	32
9	Achterhoek	2	18
		3	23
		4	19
10	Rivierenland	2	29
		3	21
		4	26
11	Flevoland	2	18
		3	24
		4	27
12	Gooi- en Vechtstreek	2	28
		3	20
		4	30
13	Midden-Utrecht	2	27
		3	19
		4	26
14	Oost-Utrecht	2	23
		3	25
		4	23
15	Noord-Holland-Noord	2	22
		3	19
		4	24

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.10: Ontevreden over aansluiting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-niveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (2/2)

	Arbeidsmarktregio	niveau	% ontevreden
16	Zuid-Kennemerland	2	25
		3	18
		4	29
17	Zaanstreek/ Waterland	2	30
		3	19
		4	21
18	Groot-Amsterdam	2	19
		3	14
		4	25
19	Holland-Rijnland	2	21
		3	15
		4	22
20	Midden-Holland	2	13
		3	20
		4	21
21	Haaglanden	2	24
		3	17
		4	25
22	Rijnmond	2	23
		3	16
		4	22
23	Drechtsteden	2	21
		3	16
		4	21
24	Zeeland	2	18
		3	19
		4	24
25	West-Brabant	2	24
		3	20
		4	24
26	Midden-Brabant	2	13
		3	16
		4	23
27	Noordoost-Brabant	2	17
		3	18
		4	29
28	Zuidoost-Brabant	2	22
		3	16
		4	21
29	Noord- en Midden-Limbu	2	25
		3	21
		4	23
30	Zuid-Limburg	2	19
		3	19
		4	23

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB 4.11: Onderbenutting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-niveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (1/2)

	Arbeidsmarktregio	niveau	% onderbenutting
1	Groningen	2	31
		3	27
		4	17
2	Friesland	2	26
		3	25
		4	19
3	Drenthe	2	24
		3	30
		4	18
4	IJssel-Vechtstreek	2	35
		3	25
		4	13
5	Twente	2	24
		3	22
		4	15
6	Stedendriehoek	2	33
		3	30
		4	14
7	Midden-Gelderland	2	29
		3	28
		4	16
8	Zuid-Gelderland	2	29
		3	28
		4	13
9	Achterhoek	2	29
		3	25
		4	20
10	Rivierenland	2	36
		3	30
		4	14
11	Flevoland	2	32
		3	33
		4	12
12	Gooi- en Vechtstreek	2	21
		3	25
		4	13
13	Midden-Utrecht	2	30
		3	27
		4	13
14	Oost-Utrecht	2	45
		3	21
		4	11
15	Noord-Holland-Noord	2	35
		3	29
		4	17

Bron: ROA (SIS)

Tabel SB.4.11: Onderbenutting: gediplomeerde schoolverlaters per mbo-niveau naar arbeidsmarktregio, gemiddelde 2006-2011 (2/2)

	Arbeidsmarktregio	niveau	% onderbenutting
16	Zuid-Kennemerland	2	35
		3	25
		4	18
17	Zaanstreek/ Waterland	2	30
		3	24
		4	20
18	Groot-Amsterdam	2	32
		3	22
		4	17
19	Holland-Rijnland	2	36
		3	24
		4	15
20	Midden-Holland	2	32
		3	28
		4	15
21	Haaglanden	2	26
		3	25
		4	16
22	Rijnmond	2	30
		3	27
		4	15
23	Drechtsteden	2	39
		3	31
		4	14
24	Zeeland	2	34
		3	25
		4	17
25	West-Brabant	2	36
		3	26
		4	17
26	Midden-Brabant	2	32
		3	29
		4	18
27	Noordoost-Brabant	2	27
		3	30
		4	18
28	Zuidoost-Brabant	2	31
		3	29
		4	16
29	Noord- en Midden-Limburg	2	41
		3	25
		4	13
30	Zuid-Limburg	2	27
		3	31
		4	11

Bron: ROA (SIS)